

**JUNIORIVALMENTAJIEN ARVOT JOUKKUELAJEISSA PELUUTUKSEN
NÄKÖKULMASTA**

Katja Stude

Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma

Syksy 2014

Liikuntakasvatuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Stude Katja (2014). Juniorivalmentajien arvot joukkuelajeissa peluutuksen näkökulmasta. Liikuntakasvatuksen laitos. Jyväskylän yliopisto, Liikuntapedagogiikan pro gradu - tutkielma, 79 s.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää suomalaisten joukkuelajien juniorivalmentajien arvoja, arvojen ja peluutuskäytäntöjen yhteyttä sekä ”break-even age”-ikää. Tässä tutkimuksessa ”break-even age:lla” tarkoitetaan junioriurheilussa ikää, jossa siirrytään puhtaasti voittoa tavoittelevaan, aikuismaiseen peluutukseen. Tutkimukseen valittiin viisi Suomen harrastetuinta junioriurheilun kansainväliset kriteerit täyttävää joukkuelajia, joista otettiin tarkasteluun Suomen viisi suurinta junioriurheiluseuraa. Tutkimuksen 25 seurasta kyselyyn vastasi yhteensä 421 valmentajaa.

Tämän tutkimuksen mukaan valmentajien arvotyypit selittävät peluutusta 7,8:n % mikä oli tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,05$). Juniorijoukkuelajien valmentajat arvostivat korkealle *hyväntahtoisuutta* luotettavuuden ja välittämisen näkökulmasta, jossa painottuivat avuliaisuus ja toisten huomionottaminen. Keskeisiksi arvoiksi juniorivalmentajat kokivat myös *universalismin yhteiskunnallisen välittämisen*; sosiaalisen oikeudenmukaisuuden sekä tasa-arvon. Juniorivalmentajien arvo-orientaatio *universalismin yhteiskunnallinen välittäminen* vaikutti tasapuolista peluutusta edistävasti ja *suoriutumisen* tasaista peluutusta heikentävästi. Valmentajista 80 % peluutti junioriurheilijoita yhtä paljon tai pienin eroin koko sarjakauden aikana. Yksittäisissä peleissä kaikkien pelaajien tasapuolinen peluutus oli kuitenkin hieman vähäisempää verrattuna peluutukseen yksittäisessä turnauksessa. Break-even age muodostui tutkimustulosten mukaan 13 ikävuoteen, joskin variaatiota oli runsaasti eri juniorivalmentajien välillä.

Liikuntakasvatuksen arvot tulisi nostaa keskiöön junioriurheilijoita valmennettaessa. Eettisesti kestäväällä arvopohjalla toteutetulla juniorivalmennuksella on mahdollisuus kasvattaa hyvän itsetunnon ja urheilullisen minäkuvan omaavia nuoria, jotka myös aikuisuudessa kokevat liikunnan merkitykselliseksi.

Avainsanat: arvot, liikuntakasvatus, juniorivalmentaja, peluutus, break-even age

ABSTRACT

Stude Katja (2014). Junior coaches values in team sports perspective of playing time. The Faculty of Sport and Health Sciences. University of Jyväskylä, Master's Thesis in Sport Pedagogy, 79 pp.

The intention of this research was to discover the internalized personal values held by Finnish junior coaches in team sport, how those values effect to junior athletes playing time and to pin point the "break-even age". In this research, "break-even age" is the term used to define the athletes' age when coaches aim shifts toward purely winning a match with the same intention and intensity as an adult competitive sports. The five of the most popular world wide known junior team sport was chosen to the research. Five largest junior sport clubs from each team sportwerw reviewed. A total of 421 coaches from 25 junior sport clubs responded to the survey.

According to this research, junior coaches value types explained 7,8 % of playing time with a high statistical correlation ($p < 0,05$). Accordingly, junior coaches in team sports appreciate the highly *benevolence perspective of dependability and caring* where the main aspect of coaching is help fullness and attention to others. Junior coaches also experienced *universal social fairness and equality* as a crucial value. *The universal societal concern* value orientation of junior coaches had a positive correlation to equal playing time, while the value *achievement* had a negative correlation in regards to equal playing time. In general, 80 % of junior coaches offered equal playing time during the season. In single games, the playing time among teammates was slightly lower when compared with single tournaments where junior players had more equal playing time. The unequal playing time in single games took a bigger role than playing time in a single tournament. The "break-even age" was 13 years old, although the variation was wide between different junior coaches and between different junior team sports.

Values in junior competitive sports should be a core concern when coaching junior athletes. With a robust ethical value basis, a junior coach has the great oppurtunity to nurture young athletes toward positive self-esteem with athletic self-image, which can play a significant role in fostering continued athletic participation into and throughout adulthood.

Key words: values, physical education, junior coach, playing time, break-even age

SISÄLLYS
TIIVISTELMÄ
ABSTRACT

1 JOHDANTO	1
2 URHEILUN EETTISET PERIAATTEET	2
2.1 Etiikka ja urheilu	2
2.2 Moraali ja urheilu	3
2.3 Arvot	5
2.3.1 Kluckhohnin & Strodtbeckin arvoteoria	7
2.3.2 Rokeachin arvoteoria	8
2.3.3 Schwartzin arvoteoria	9
2.4 Arvot ja toiminta	13
2.5 Arvot ja urheilu	14
3 LIIKUNTAKASVATUS JUNIORIVALMENNUKSESSA	17
3.1 Liikuntakasvatuksesta	17
3.2 Liikuntakasvatus urheiluseuroissa	18
3.3 Valmentaja liikuntakasvattajana	21
4 JUNIORIVALMENNUKSEN ARVOT	24
4.1 Juniorivalmentajan arvot	24
4.2 Valmennusfilosofia	26
4.3 Moraalinen valmennus ja kasvatus	27
4.4 Peluutus joukkuelajeissa	28
4.5 Kohti urheilun teoriaa	30
5 TUTKIMUSMENETELMÄT	32
5.1 Kvantitatiivinen tutkimusmetodi	32
5.2 Aineiston hankinta, analyysi ja tulkinta	32
5.3 Tutkimusongelmat	34
5.4 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti	34
6 TUTKIMUSTULOKSET	37
6.1 Taustatiedot	37
6.2 Juniorivalmentajien arvot	38
6.3 Arvot ja peluutus	40
6.4 Break-even age	46
7 POHDINTA	48
LÄHTEET	57
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen aiheena on ”Juniorivalmentajan arvot joukkuelajeissa peluutuksen näkökulmasta”. Valmennustapahtumassa valmentajan henkilökohtainen arvomaailma ohjaa käytännön toimintaa jokaisessa harjoituksessa ja pelitapahtumassa. Lajitaitojen opettamisen lisäksi juniorivalmentajalla on lapsen ja nuoren kokonaisvaltaisen ihmisenä kehittymisen mahdollistava tehtävä, jossa valmentajan eettinen arvopohja on hyvän liikuntakasvatuksen edellytys. Kuitenkin tutkimusten mukaan kasvattava ja ideologinen valmentajan arvopohja saattaa joutua ristiriitaan käytännön valmennustyössä, jos yksittäisen ottelun voittamista yliarvostetaan. Silloin peluutus muuttuu voiton kannalta optimaaliseen pelaajakokoonpanoon eli parhaimpien peluutukseen ja osa pelaajista ei pääse kentälle koko ottelun aikana.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella suomalaisen juniorivalmennuksen arvopohjaa harrastetuimmista, myös kansainvälisesti pelattavissa joukkueurheilulajeissa. Tutkimuksen arvolähtökohtien taustalla ovat urheiluun ja valmennukseen liittyvät eettiset ja moraaliset perusteet. Tavoitteena on tuoda esiin niihin liittyviä kasvatuksellisia mahdollisuuksia, mutta myös mahdollisia eettisiä epäkohtia, joihin liiallinen voitto-orientoituminen lapsuus- ja nuoruusiässä näyttäisi urheilussa johtavan. Tutkimuskysymykset kohdentuvat arvojen konkretisoitumiseen peluutuksen ja ”break-even age:n” näkökulmasta.

Suomalaisilla urheiluseuroilla ja juniorivalmentajilla on suuri vastuu liikuntakasvatuksesta, johon peräti 70–80 % lapsista osallistuu jossain elämänsä vaiheessa. Eettistä tarkastelua kestäväällä juniorivalmentajan arvopohjalla lapsi tai nuori voidaan sitouttaa liikunnalliseen ja hyvään elämään, samalla tukien tietä kohti hyvää ihmisyyttä ja elinikäistä liikkumista.

2 URHEILUN EETTISET PERIAATTEET

2.1 Etiikka ja urheilu

Sana etiikka pohjautuu alun perin kreikan sanaan ”ethos”, merkiten yksilöllistä tapaa sulautua yhteisön arvoihin ja normeihin. Eettinen keskustelu pohtii moraalia, tehden sen näkyväksi (Koskinen 1995, 24–25; Ilmanen 2012a, 7). Eettisen keskustelun tarkoitus on käsitellä toiminnan moraalisuutta, sitä, mikä oikein tai väärin (Moilanen 2006, 5), jolloin keskustelun takana olevat arvot nousevat esiin. (Kotkavirta 2004, 33.) Kun moraaliin yhdistetään tietoisuus ja ajattelevuus, sitä voidaan kutsua moraaliopiksi eli etiikaksi (Koskinen 1995, 31). Eettistä keskustelua käydään kaiken aikaa ja kaikkialla sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla aina valtiovallan liikuntalain linjauksista, lajiliitoista seuroihin, eri joukkueiden pelisääntökeskusteluihin saakka. Parhaimmillaan eettinen keskustelu on sananvapautta, joka voi johtaa junioriurheilussa parempaan arvomaailmaan, oikeasti hyvien ja tärkeiden asioiden äärelle. (Kotkavirta 2004, 33.)

Urheilun etiikka konkretisoituu moraalisisissa arvo- ja normikäsityksissä (Kotkavirta 2004, 35). Kotkavirran (2004, 39–40) mukaan urheilun etiikalla on kolmenlaisia tehtäviä. *Ensinnäkin* kuvaileva etiikka tutkii ihmisten arvoja, asenteita ja normeja sekä niihin liittyviä muutoksia. *Toiseksi* normatiivinen etiikka puolestaan selvittää näiden taustalla olevia perusteita, kuten mihin moraali perustuu ja miksi. *Kolmanneksi* meta-etiikka tutkii moraalista kielenkäyttöä sekä arvoja niiden taustalla. Kaikki urheilun etiikan tehtävät näyttäisivät kulminoituvan arvoihin. Junioriurheilussa eettisesti kestävien arvojen tärkeys korostuu, koska kyseessä on lapsi, joka muodostaa käsitystä itsestään urheilijana oman elämänsä perustaksi. Lasten ja nuorten kilpaurheilu voi kasvattaa kohti eettisiä hyveitä kuten rohkeutta, sinnikkyyttä ja kykyä yhteistyöhön, edistäen samalla luonteen rakentumista ja turvallisuuden tunnetta (Hemphill 2011, 109-113; Loland 2011, 19). Urheilu ja erityisesti kilpaurheilu ovat eettisesti herkkää aluetta (Kotkavirta 2004, 31), mutta juuri eettisen näkökannan toteutuminen mahdollistaa parhaimmillaan nuoren urheilijan persoonan kehittymisen kohti hyvää ihmisyyttä (Hemphill 2011, 104; Moilanen 2013). Mikäli junioriurheilussa kuitenkin toimitaan aikuisten arvomaailman pohjalta, se saattaa viedä junioriurheilua epäeettiseen suuntaan (Mäkinen 2007, 11).

2.2 Moraali ja urheilu

Yleisesti moraali käsitetään joksikin, mikä on hyväksi sekä yksilölle että ympäröivälle yhteisölle (Ilmanen 2012a, 6). Yksilön arvoperusta näkyy yksilön moraalissa (Ahlman 1920, 168) ja tekee moraalin näkyväksi teon ja toiminnan kautta (Turunen 1993, 181–183; Kotkavirta 2004, 33; Moilanen 2006, 4). Yksilön moraalin voidaan ajatella olevan siis joukko arvovalintoja toiminnan tasolla (Helkama 2009, 118). Tämä heijastuu yksilön käyttäytymiseen ajatuksista asenteisiin, aina toiminnan säätelyyn saakka. Moraali ilmenee myös puhutussa kielessä sen sanoissa ja käskevässä asenteessa moraalisesti hyvän edistämiseksi ja pahan ehkäisemiseksi (Airaksinen 1987, 66). Moraali on ihmisen luomaa ja se koskee kaikkia ihmisiä samankaltaisissa olosuhteissa, universaalisti (Airaksinen 1987, 23, 68; Ilmanen 2012b, 6). Yhteiskunnan moraali tai moraalittomuus heijastuu yksilön moraaliiin ja päinvastoin. Joskus sanotaan moraalien olevan tässä ajassa jopa kateissa. (Autio & Kaski 2005, 36.)

Moraali kehittyy lapsuudessa ympäröivältä yhteiskunnalta ja yhteisöltä. Lapsi sosiaalistuu omaan viitekehukseensä ja tätä kautta myös sen moraaliiin. (Koskinen 1995, 36; Nikander 2009b, 109.) Erityisesti 13–15 -vuotiaan nuoren moraalinen pohdinta lisääntyy ja moraali kehittyy ympäristön sekä oman moraalisen pohdinnan vaikutuksesta (Nikander 2009b, 109). Moraalin muodostuessa kehittyy myös omatunto, joka arvottaa käsitystä oikeasta ja väärästä, niin sanoissa kuin teossa. Sosiaalinen viitekehys, jossa lapsi elää, joko vahvistaa tai heikentää tajua oikeasta ja väärästä. Lasta lähellä olevat aikuiset auktoriteetit ovat moraalisen kasvun kannalta tärkeässä asemassa. Lapsen persoonallisuuden ja sisäisen säätelyn kypsyessä lapsi oppii kantamaan vastuuta itsestään ja toisista sekä arvostamaan kanssaihmiä ikään ja sukupuoleen katsomatta. (Autio & Kaski 2005, 36–37.) Moraalin kehittyminen jatkuu läpi lapsuuden ja nuoruuden, aina aikuisuuteen saakka, jopa läpi elämän (Colby 2005, 39). Moraalin kehittyminen kulminoituu joko tietoisena tai tiedostamattomana pyrkimyksenä tulla paremmaksi ihmiseksi (Colby 2005, 59). Solasaari (2003, 135) pitää Schelerin hengessä rakkautta jopa kaiken moraalien perustana.

Urheilussa hyvään moraaliiin kasvua voidaan edistää monin keinoin. Lähtökohtana voidaan pitää hyvän ja moraalisen urheilukulttuurin luomista, jossa oikeudenmukaisuus, turvallisuus, toisten kunnioittaminen ja kaikkia arvostava asenne vahvistavat kehittyvän lapsen hyvää moraalikäsitystä. (Autio & Kaski 2005, 36–37.) Erityisesti lasten ja nuorten urheilussa valmentajalta näytetään odotettavan erityistä vastuuta kehittää lasten moraalitajua: kehittää

heistä reiluja urheilijoita ja ihmisiä. Lisäksi valmentajan odotetaan toimivan moraalisen johtajana. (Russel 2011, 101.) Loland (2011, 21) toteaa hyvän valmentajan pystyvän jopa luomaan moraalisen ilmapiirin, jossa aggressiot, huijaaminen ja psykologinen sodankäynti ovat vastoin moraalista ilmapiiriä ja siksi kiellettyjä.

Loland (2011, 16–19) puhuu valmentajan käytännön viisaudesta, jossa valmentajan moraalinen herkkyys ohjaa kohti hyveitä, jossa oikeudenmukaisuus, kohtuus, empaattisuus, ymmärrys ja innostus kulkevat rinta rinnan. Urheilussa sekä valmennuksessa tarvitaan moraalisia hyveitä. Voisivatko moraaliset hyveet, kuten itsehillintä ja myötätunto (Goleman 1997, 13; Helkama 2009, 161–164, 220) toimia hyvänä lähtökohtana myös hyvään urheilun moraalisiin? Urheilun myönteisen potentiaalin hyväksi käyttäminen on ensiarvoisen tärkeää urheilun moraalisten hyveiden maksimoimiseksi (Loland 2011, 15).

Odotukset hyvän moraalin edistämiseksi urheiluharrastuksessa erityisesti lasten vanhempien suunnasta ovat usein suuret; yhtäältä lapsen urheiluharrastus koetaan viattomana pelien ja leikkien temmellyskenttänä, jossa vankka moraalinen taju juurtuu lapseen. (Russel 2011, 87.) Toisaalta voittojen huumassa vanhemmat saattavat itsekin unohtaa hyvän moraalin, kun tulosurheilu vie mukanaan (Eskola & Melin 1999, 87–88). Miten voittoon pyritään, on kuitenkin eettinen kysymys (Mäkinen 2007, 8). Moraalisesti ajateltuna ottelun tulos ei saisi olla ainoa fokus, vaan erityisesti se, millaisella eettisellä käytöksellä ja tavalla se saavutetaan (Hurka, T. 1993, 104).

Urheiluun yhdistetään usein ajatus jostain, mikä myötävaikuttaa hyvän moraalin ja luonteen kehittymistä (Telema & Laakso 1995, 280; Liimatainen 2000, 11–12; Kotkavirta 2012, 59–60). Urheilun moraalit voidaan Kotkavirran (2004, 31) näkemyksen mukaan jakaa sekä suppeaan että laajaan moraalikokonaisuuteen. Suppea urheilun moraalit liittyvät yksilöiden välisiin suhteisiin, pelin oikeudenmukaisuuteen, rehtyyteen ja reiluuteen (Kotkavirta 2004, 33). Jos urheilun moraalin ymmärtää laajana, sisällöllisenä kokonaisuutena, se kiteytyy elämän hyvyyteen ja sen edistämiseen urheilun keinoin. Tässä kulminoituu itsensä kehittäminen urheilun avulla, jonka tuotteena saadaan terveyttä ja hyvinvointia. Tämä puolestaan mahdollistaisi Kotkavirran (2004, 31–32) sanoin: ”hyvän ja onnellisen elämän”.

Urheilu ei ole itsessään hyvää tai pahaa, kysymys kulminoituu enemmänkin siihen, miten urheilun myönteinen potentiaali käytetään ja miten negatiivista potentiaalia voidaan välttää

(Telema & Laakso 1995, 287; Loland 2011, 15). Kotkavirran (2004, 33) mukaan urheilussa hyvä moraalit näyttöy toiminnan tasolla reilun pelin hengen eetosena. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että lajin sääntöjä ja vastustajaa kunnioitetaan. Mikäli toimitaan moraalisia sääntöjä vastaan, siitä tulee lajinomaisia seuraamuksia ja se voi herättää paheksuntaa. (Kotkavirta 2004). Kun urheilu muuttuu kohti kovaa kilpailua, ei ole enää ilmeistä, että moraaliset hyveet toteutuisivat (Russel 2011, 90–91). Kilpaurheilu voi toimia haasteellisena viitekehyksenä moraalin optimaaliselle kehitymiselle (Shields & Bredemeier 2005, 123, 132; Russel 2011, 90–91).

Urheilu mahdollistaa hyvän moraalikasvatuksen, mutta huippu-urheilun voitontavoittelu ”hintaan mihin hyvänsä” voi toimia myös huonona moraalikasvattajana (Mäkinen 2007, 58). Yleisen moraalitajun ulkopuolelle ulottuvat arveluttavat sanat tai teot aiheuttavat keskustelua arvoista ja niiden oikeutuksesta (Kotkavirta 2004, 32–34). Lajit, joissa on tavoitteena vastustajan täydellinen murtaminen sekä henkisesti että fyysisesti, laittaa urheilun moraalin täysin kestäättömälle pohjalle. Lajina esimerkiksi nyrkkeily kyseenalaistaa urheiluetiikan kannalta urheilun moraalin toteutumisen kaikissa urheilulajeissa. Se, mikä on yhteiskunnan moraalin tasolla tuomittavaa, onkin urheilussa sallittua. (Mäkinen 2007, 9.) Yhteiskunta muuttuu kiihtyvällä vauhdilla, sen myötä myös käsitykset moraalista. Moraalin perinteiseksi koettujen arvojen täytyminen yhteiskunnassa voi tästä syystä jäädä toteutumatta. Parhaimmillaan keskustelu moraalista voi johtaa kohti parempaa moraalista toimintaa, mutta se vaatii kaikilta avoimuutta, rohkeutta ja asiallista argumentointia. (Kotkavirta 2004, 32–35.)

2.3 Arvot

Kun kuvailemme arvoja, puhumme usein filosofisesti asioista, joita pidämme arvokkaina ja tavoiteltavina. Arvot ovat suhteellisen pysyviä ja niillä on voimakas yhteys ympäröivään yhteisöön, josta ne on omaksuttu (Allardt 1995, 55; Puohiniemi 2006, 8–9). Yhteiskunta rakentuu arvoille ja arvoilla on aina historiallinen perusta, joka ohjaa yhteisön toimintaa, luo päämääriä ja tavoitteita sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. (Jaari 2004, 105; Ilmanen 2013a, 48.) Ojanen (2011, 7) kuvailee arvojen liittyvän siihen, mitä yksilö tai yhteisö pitää ihanteena ja tavoittelemisen arvoisena, ikään kuin joukkona erilaisia hyveitä. Sosiaalipsykologiassa arvot kulminoituvat yksilön valintoihin ja pyrkimykseen toteuttaa hyvää (Helkama 2009, 32), siksi arvoilla on aina myös subjektiivinen perusta (Ahlman 1920, 158).

Platonin hengessä, ainoina todellisina arvoina voidaan pitää hyvyyttä, kauneutta ja totuutta (Moilanen 2013). Helkama nimeää universaaleiksi, maailmanlaajuisiksi ja kaikenkattaviksi, arvoiksi hyvántahtoisuuteen kulminoituvia arvoja kuten; rehellisyys, vastuu, avuliaisuus, anteeksianto, suvaitsevaisuus ja oikeudenmukaisuus (Helkama 2009, 124, 301). Arvot näyttäisivät siis edustavan monesta eri lähtökohdasta katsottuna pyrkimystä erilaisiin hyveisiin elämässä – toisin sanoen pyrkimystä kasvatuksen kautta hyvään elämään (Launonen & Puolimatka 1999, 19; Moilanen 2006, 8). Ilmanen (2013a, 49) luonnehtii Aristoteleen hyveajattelun määrittelevän kasvatuksellisia arvoja, tässä tapauksessa pyrkimystä hyvään kasvatukseen. Koska arvovalinnat tekevät luonteen kehittymisen näkyväksi, on merkityksellistä, mitä arvoja lapsuudessa ja nuoruudessa omaksutaan (Puolimatka 2011, 45, 287).

Arvojen todellisuus konkretisoituu pohdittaessa arvojen tärkeysjärjestystä, jotka Puolimatka (2011, 29, 76–77) näkee jopa elämän tarkoituksen näkökulmasta. Helkama (2009) konkretisoi ajatuksen arvojen tärkeysjärjestyksestä kulttuurillisesti ja sosioekonomisesti: siitä mistä on pulaa tai puutetta, sitä arvostetaan. Turvallisuuden tunne arvona, on yksi esimerkki tästä. Myös yksilön viitekehys, kuten kotimaa, ikä ja koulutus vaikuttavat arvojen kokemiseen ja sitä kautta myös näiden tärkeysjärjestykseen. (Puohiniemi 2006, 32–33; Helkama 2009, 39, 56.) Arvot näyttäisivät olevan yhteydessä voimakkaasti myös koulutustasoon ja ikään (Colby 2005, 40; Puohiniemi 2006, 71–76). Suomalaisten arvoja tutkinut Puohiniemi (2001, 2005) havaitsi arvojen pysyneen lähes samoina vuosina 2001–2005, joskin vuonna 2005 hedonismi nousi arvojen tärkeysjärjestyksessä yhden pykälän (taulukko 1).

TAULUKKO 1: Suomalaisten arvot (Puohiniemi 2002, 67 & 2006, 56; Helkama 2009, 54)

Arvo	Puohiniemi 2001 (N=1402)	Puohiniemi 2005 (N=1293)
Hyvántahtoisuus	1.	1.
Turvallisuus	2.	2.
Universalismi	3.	3,5.
Yhdenmukaisuus	4.	3,5.
Itseohjautuvuus	5.	6.
Hedonismi	6.	5.
Suoriutuminen	7.	7.
Stimulaatio	8.	8.
Perinteet	9.	9.
Valta	10.	10.

Mikkolan (2003) tutkimuksessa puolestaan terveys, rauha, hyvät ihmissuhteet, vapaus ja luonnon kunnioitus nousivat viiden tärkeimmän suomalaisten arvon joukkoon, kun tutkittiin kahden eri liiton (AEK ja KTV) jäsenten arvoja. Vähemmän tärkeiksi koettiin sielun pelastuminen, jonkin merkittävän aikaansaaminen elämässä tai hyvä toimeentulo. (Mikkola 2003, 273.) Suomalaisten arvot näyttäisivät kestävän kriittisen tarkastelun, jossa aristotelelainen hyveajattelu kohtaa pyrkimyksen hyvän toteutumiseen ympäröivän yhteisön hyväksi, Mikkola (2003, 309) kutsuu tätä ”pyrkimystä universaaliuteen”. Tämä kuva universaalisti suuntauneista vastuullisista kansalaisista sisältää myös arvotutkimukselle haasteen, koska arvotutkimuksia tulkittaessa todellinen tai toivottava käyttäytyminen saattavat erota huomattavasti toisistaan (Mikkola 2003, 103; Pohjanheimo 2005, 254), toisin sanoen, minkä kuvan tutkittava on itsestään halunnut antaa. Mikkolan (2003, 103) mukaan arvojen tutkiminen empiirisesti onkin haastavaa, koska myös arvojen ilmaiseminen saattaa olla ongelmallista.

2.3.1 Kluckhohnin & Strodtbeckin arvoteoria

Clyde Kluckhohn on ollut eräs arvotutkimukseen merkittävästi vaikuttanut amerikkalainen kulttuuriantropologi, joka määritteli arvojen ohjaavan tietoista tai tiedostamatonta yksilöllistä ja toivottavaksi katsottua tapaa ja toimintaa, joka johtaa käyttäytymiseen (Kluckhohn 1951, 395). Perustuen Kluckhohnin (1951) tutkimukseen hänen puolisonsa Florence Kluckhohn toi yhdessä Strodtbeckin kanssa 1960-luvulla ajatuksen ylikulttuurisista perusarvoista, jotka olisivat olemassa jokaisessa kulttuurissa ja joita pystyisi mittamaan globaalisti. (Kluckhohn & Strodtbeck 1961, 340.) Heidän pyrkimyksenään oli kehittää mittari haastatteleluun, jolla voisi mitata hallitsevia ja vaihtelevia arvosuuntauksia, joita he olivat löytäneet viiden eri kulttuurin keskuudessa tutkimuksissaan (Puohiniemi 1995, 6). He testasivat arvosuuntaus-teoriaansa haastatteleamalla Lounais-Yhdysvalloissa viiden eri kulttuurin edustajia; Zunit, Navahot, latinalais-amerikkalaiset, mormonit ja texasilaiset, joka muodosti alueellisen kulttuurien moninaisuuden, Rimrockin (*The Rimrock area*) (Kluckhohn & Strodtbeck 1961, 55–65, 49–50). He lähtivät teoriassaan kolmesta arvojen perusolettamuksesta:

1. On olemassa rajallinen määrä inhimillisiä ongelmia, joihin kaikkien ihmisten kaikkina aikoina täytyy löytää ratkaisu.
2. Ratkaisut keksitään ja kehitetään kaikkina aikoina ja kaikissa paikoissa rajallisesta ratkaisujen joukosta.
3. Eri ratkaisuvaihtoehdot löytyvät jokaisesta kulttuurista samankaltaisina kaikkina aikoina, mutta eri painotuksin.

(Kluckhohn & Strodtbeck 1961, 341; Puohiniemi 2002, 23; Hills 2002, 4)

He päätyivät viiteen arvosuuntauksen määritelmään, jossa ihmisluonto (*Human nature*) oli joko hyvä, paha tai niiden sekoitus. Ihmisen suhde luontoon (*Man-nature*) riippui siitä, hallitseeko ihminen luontoa, luonto ihmistä vai elävätkö ne sopusoinnussa, aikakäsityksellä (*Time*) viitattiin siihen, elämmekö menneessä, nykyhetkessä vai tulevassa. Toiminta (*Activity*) liittyi olemiseen, joksikin tulemiseen tai tekemiseen. Riippuvuus muihin ihmisiin (*Relational*) näyttäytyi ryhmän tai yksilön suhteesta toisiin ihmisiin. Nämä viisi arvosuuntausta Kluckhohn ja Strodtbeck jakoivat vielä kolmeen osioon, jossa kutakin arvosuuntausta edustivat pahuus (*Evil*), hyvyys (*Good*) sekä näiden sekoitus (*Good-and-evil*). (Kluckhohn & Strodtbeck 1961, 11–20.) Tämän pohjalta Kluckhohn & Strodtbeck (1961) näkivät, että jokaisessa yhteiskunnassa ratkaisut voidaan tehdä seuraaviin kysymyksiin perustuen (mukailen Hills 2002, 4):

1. Millainen on ihmisluonto – hyvä, paha vai niiden sekoitus?
2. Mikä on ihmisyyden ja sen luonnollisen ympäristön suhde; hallinta, alistuminen vai tasapaino?
3. Mihin ajan näkökulmaan meidän tulisi ensisijaisesti keskittyä; menneeseen, nykyhetkeen vai tulevaan?
4. Mikä on käyttäytymistä ohjaava motivaatio; oleminen, kasvaminen vai saavuttaminen?
5. Kuinka yksilöiden tulisi olla vuorovaikutuksessa; hierarkkisesti, tasavertaisesti vai saavutusten mukaisesti?

He eivät täysin onnistuneet tutkimuksissaan määrittämään ihmisluontoa, mutta he pystyivät tekemään erilaisia arvo-profiileja sekä määrittämään kulttuurien välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia erilaisissa arvo-orientaatioissa (Hills 2002, 6). Kluckhohnin & Strodtbeckin tutkimuksen saamasta kritiikistä huolimatta moni arvotutkija, kuten Rokeach ja Schwartz & Bilsky, ovat rakentaneet omaa teoriaansa Kluckhohnin & Strodtbeckin tutkimusten pohjalta (Puohiniemi 1995, 7).

2.3.2 Rokeachin arvoteoria

Milton Rokeach määritteli 1970-luvulla arvojen olevan pysyvä uskomus toivottavista menettelytavoista, joista yksilö kykenee muodostamaan hierarkkisen tärkeysjärjestyksen (Rokeach 1973, 5):

” A value is an enduring belief that a specific mode of conduct or end-state of existence is personally or socially preferable to an opposite or converse mode of conduct or end state of existence. A value system is an enduring organization of beliefs concerning preferable modes of conduct or end-states of existence along a continuum of relative importance. ”

Rokeachin mukaan arvojen voidaan ajatella olevan jopa yksilön olemassaolon päämäärä (Rokeach 1973, 5). Rokeachin työn tuloksena syntyi oivallus ihmisten arvohierarkiasta ja sisäisestä arvojen vertailusta sekä niiden tärkeysjärjestyksestä (Puohiniemi 1995, 9). Rokeachin arvojen mittaustavan sanotaan olevan nykyisen arvotutkimuksen perusta (Helkama 2009, 33). Rokeachin (1973) neljä perusteemaa arvojen hierarkiasta olivat seuraavanlaiset: (Puohiniemi 1995, 9 mukailten)

1. Ihmisillä on rajallinen määrä arvoja, jotka ovat luokiteltavissa itseisarvoihin ja välinearvoihin.
2. Arvot opitaan tai omaksutaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Kun arvot on opittu, ne integroidaan olemassa olevaan arvosysteemiin, jossa jokainen arvo suhteutetaan jo olemassa oleviin arvoihin, joista muodostuu arvojen tärkeysjärjestys.
3. Arvoja tutkitaan hierarkkisia jatkumoina. Arvot asetetaan tärkeysjärjestykseen ja niiden asema ilman painoarvoa mitataan.
4. Arvomittariin (RVS) sisällytetyt 36:en arvon on tarkoitus olla itsenäisiä ja toisistaan riippumattomia, edustan sellaisenaan arvojen universumia.

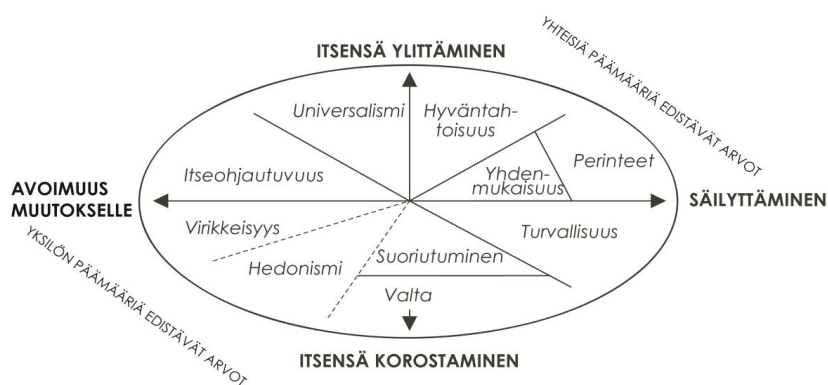
Rokeach (1973, 64) jakoi arvot useiden vuosien tutkimuksen tuloksena itseis- ja välinearvoihin ja valitsi 18 arvomääritelmää kumpaakin edustamaan. *Itseisarvot* edustivat Rokeachin mukaan toivottavia ja tavoiteltavia asiantiloja, kuten maailmanrauhaa, vapautta, onnellisuutta tai itsekunnioitusta. *Välinearvot* edustivat taas toivottavia toimintatapoja, kuten anteeksiantoa, rehellisyyttä, itsenäisyyttä tai itsekontrollia. (Rokeach 1973, 27–28.) Nämä 36 arvotyyppiä Rokeachin nimesi kaikkia maailman arvoja sisältäviksi, jonka pohjalta hän rakensi arvomittarin, The Rokeach Value Survey:n, (RVS) (Helkama 2009, 33). Rokeachin (1973, 52) mukaan arvomittaria voitiin suositella lähes minkä tahansa ongelman selvittämiseen. Arvomittari oli luonteeltaan yksinkertainen sekä ymmärrettävä ja se soveltui koko yhteiskunnan tai sen eri segmenttien arvotutkimukseen (Rokeach 1973, 323). Rokeachin tutkimuksiin kohdistuneesta kritiikistä huolimatta Rokeachin tutkimukset ovat mahdollistaneet uusia näkökulmia ja lähestymistapoja moniin arvomaailman tutkimuskäytäntöihin (Puohiniemi 1995, 13).

2.3.3 Schwartzin arvoteoria

Tultaessa 1980-luvulle niin ikään Schwartz ja Bilsky (1987, 550–562) olivat kiinnostuneita arvojen hierarkiasta ja rakenteesta sekä niiden universaalista olemuksesta. He eivät olleet arvotutkimuskentässä ensimmäisiä, mutta he kehittivät ensimmäisinä teorian, joka perustui

juuri arvojen globaaliin rakenteeseen (Puohiniemi 1995, 13). Teoria ponnisti Rokeachin arvomittarista (Helkama 2009, 36). Schwartzin ja Bilskyn ehkä merkittävin tutkimuksellinen löydös oli se, että arvot jakautuvat pääpiirteittäin kahteen kategoriaan; yksilön ja yhteisön päämääriä edustaviin arvoihin (kuva 1). *Yksilön päämääriä edustavat arvot*, kuten itseohjautuvuus, stimulaatio, hedonismi, kunnianhimo ja valta sekä *yhteisön päämääriä edustavat arvot* kuten sopusointu, perinteet ja hyväntahtoisuus. Arvokategoriaa täydennettiin aluksi turvallisuus ja universalismi-osioilla, jotka muodostavat nykyäänkin paljon käytetyn 10 perusarvon rakenteen (Puohiniemi 1995, 15–17.) Schwartz (1992) täydensi arvokehää vielä myöhemmin arvoulottuvuuksilla *avoimuus muutoksille vs. säilyttäminen* ja *itsensä ylittäminen vs. itsensä korostaminen* (kts. Puohiniemi 1995, 18), lisäten siihen vielä itseohjautuvuuteen *ajatuksen ja toiminnan vapauden*. Arvokehä on esitetty jäljempänä (kuva 1).

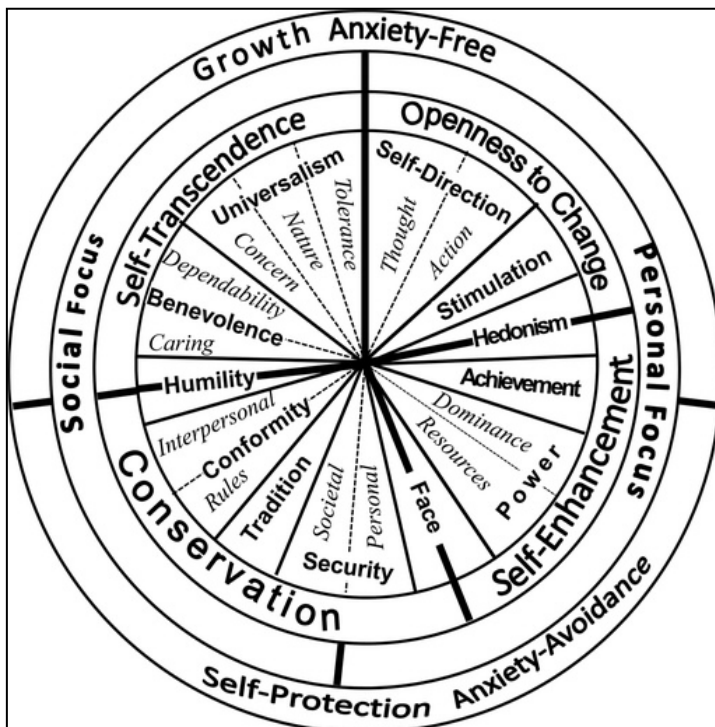
Schwartz & Bilsky (1987, 550) lähtivät kolmesta universaalista oletuksesta, missä arvot ovat kognitiivisesti edustettuina ja näkyvissä: biologinen perusta, ihmisten välinen vuorovaikutus ja yhteiskunnallinen aspekti ihmisten hyvinvoinnin ja selviytymisen kannalta. He kehittivät Schwartz Value Survey –teorian (SVS), joka perustui kahteen arvorakenteeseen; ensinnäkin arvoilla on käsitteellinen tärkeysjärjestys perustuen niiden samankaltaisuuteen tai eroavaisuuteen, toiseksi arvot ovat suhteessa toisiin arvoihin, jotka ovat joko yhteensopivia tai ristiriidassa keskenään (Puohiniemi 1995, 15). Alla esitetty arvomaailman kehämäinen rakenne (kuva 1) lähtee ajatuksesta, että lähellä sijaitsevat arvot ovat enemmän samankaltaisia kuin kaukana toisistaan sijaitsevat arvot (Helkama 2009, 40–41).

KUVA 1. Schwartzin universaalit arvotyypit Helkaman (2009, 34–35) esittämänä.

Suomalaisessa yhteiskunnassa arvojen tärkeysjärjestystä on tutkittu muun muassa vuosina 2001 ja 2005 (Puohiniemi 2002, 67 ja 2006, 21). Tutkimuksessa arvot oli jaoteltu kymmeneen eri luokkaan Schwartzin arvoteoriaa käyttäen (Puohiniemi 2002, 44). Arvojen järjestys oli pysynyt lähes muuttumattomana näiden kahden tutkimuksen välillä. Suomalaisille neljä tärkeintä moraalista arvoa ovat olleet hyväntahtoisuus, turvallisuus, yhdenmukaisuus ja universalismi. Universalismilla tarkoitetaan ihmisyyden arvoa, jossa muiden ihmisten ja luonnon kunnioitus ovat keskeisinä elementteinä. Vähemmän tärkeiksi arvoiksi koettiin virikkeellisyys, perinteet ja valta. (Puohiniemi 2002, 36, 82.)

Sosiaalipsykologian arvotutkimuksessa käytetäänkin nykyään paljon Shalom Schwartzin teoriaa perusarvoista sekä niiden välisistä suhteista sekä Suomessa (Puohiniemi 1995; Mikola 2003, 273; Helkama 2009, 304) että ympäri maailman (Helkama 2009, 303; Schwartz ym. 2012, 663). Nytemmin Schwartz (2012) tutkijoineen on uudistanut arvokehän rakennetta 10:stä perusarvosta nostaen perusarvojen määrän 19:ään (kuva 2), saadakseen tarkemman käsityksen arvojen todellisesta perustasta sekä niiden luonteesta (Schwartz ym. 2012, 663–688). Suomennos on esitetty jäljempänä (liite 1).

KUVA 2: Ehdotus uudistetuksi arvokehäksi (Schwartz ym. 2012, 669)

Schwartzin ym. (2012) uudistettua arvoteoriaa (PVQ5X) on testattu sadoissa eri tutkimuksissa ja sen uudistettua arvomittaria (kuva 2) testattiin 10:ssä eri maassa (N=6059) ja sitä pidetään parempana ja tarkempana kuin edeltäjänsä (Schwartz ym. 2012, 663). Schwartz ym. (2012, 669, 687–688) tarkentavat uudistettuja arvoja seuraavasti:

ARVO

MÄÄRITELMÄ, JOTA KOHTI PYRITÄÄN

1. ITSEOHJAUTUVUUS	Vapaus kehittää omia ideoita ja kykyjä
- Ajattelun autonomia	
2. ITSEOHJAUTUVUUS	Vapaus päättää omasta toiminnasta
- Toiminnan autonomia	
3. VIRIKKEELLISYYS	Jännitys, uutuudenviehätys, vaihtelu
4. HEDONISMI	Nautinto ja aistillinen mielihyvä
5. SUORIUTUMINEN	Menestys sosiaalisen standardin puitteissa
6. VALTA	Yhteiskunnallinen, vaikutusvalta
- Valta muihin ihmisiin	
7. VALTA	Varakkuus, hyvämaineisuus, status
- Aineellinen ja sosiaalinen	
8. JULKINEN KUVA	Oman kuvan suojeleminen, kunnioitus
9. TURVALLISUUS	Oman ja lähipiirin turvallisuus
- Henkilökohtainen	
10. TURVALLISUUS	Laajemman alueen turvallisuus ja vakaus
- Alueellinen ja kansallinen	
11. PERINTEET	Perhe, kulttuuri ja uskonnollinen
12. YHDENMUKAISUUS	Säännöt, lait, muodolliset velvollisuudet
- Julkiset säännöt	
13. YHDENMUKAISUUS	Kohteliaisuus, hienotunteisuus
- Ihmistenväliset säännöt	
14. NÖYRYYS	Oman elämänsänsä ymmärtävä
15. HYVÄNTAHTOISUUS	Luotettavuus läheisille
- Luotettavuus	
16. HYVÄNTAHTOISUUS	Läheisten hyvinvoinnille omistautuminen
- Toista välittäminen	
17. UNIVERSALISMI	Yhdenvertaisuus, oikeudenmukaisuus
- Yhteiskunnallinen välittäminen	
18. UNIVERSALISMI	Luonnollisen ympäristön säilyttäminen
- Luonnosta välittäminen	
19. UNIVERSALISMI	Erilaisuuden ymmärtäminen, laajakatseisuus
- Toleranssi	

Tässä pro gradu -tutkielmassa mitattavia päämuuttujia oli 15 samankaltaisuuden välttämiseksi sekä siksi, että arvojen tärkeysjärjestystä voitiin verrata Puohiniemen (2002) suomalaisten arvoja mittaaviin tutkimuksiin. Kaikki kysymykset ovat identtisiä uudistetun arvoteorian kanssa, jota voi käyttää tutkijoiden mukaan myös erillisinä arvopattereina (Schwartz ym. 2012). Tässä tutkimuksessa yhdenmukaisuus, turvallisuus ja valta kategorioita oli vain yksi, joskin kaikki uudistetun arvomittariston määreet (Schwartz ym. 2012) sisältyivät niihin.

Myös Schwartzin arvoteoria ja -mittari ovat kohdanneet kritiikkiä tiedeyhteisössä, mutta kukaan ei ole toistaiseksi onnistunut kehittämään parempaa (Helkama 2009, 38). Schwartz ym. (2012) nostavat myös itse esiin tarpeen testata arvomittaria alemmissa sosioekonomisissa ihmisryhmissä, esimerkiksi Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa, koska arvomittaria ollaan laajalti käytetty tähän saakka erityisesti korkeammassa sosioekonomisissa luokissa. Lisäksi Schwartz ym. (2012, 684–685) toteavat lyhyemmän mittarin rakentamisen olevan toivottavaa, mikäli vain reliabiliteetti ei siitä kärsi.

2.4 Arvot ja käyttäytyminen

Ahlman (1920, 158) muotoili arvojen ja käyttäytymisen välistä yhteyttä jo 1920-luvulla seuraavasti: *”Kaikki meidän toimintamme tapahtuu jonkun arvon tunnustamisen merkeissä”*. Arvot näyttävät siis yksilön tavassa käyttäytyä ja toimia (Kluckhohn 1951, 395; Rokeach 1973, 122–162; Turunen 1993, 177; Allardt 1995, 51; Puohiniemi 2002, 19; Solasaari 2003, 66). Arvo korreloi käytökseen siten, että tietty arvo ennustaa saman arvon mukaista käyttäytymistä: uskonnolliset arvot uskonnollista käyttäytymistä, poliittiset arvot poliittista käyttäytymistä (Rokeach 1973, 122) tai niin kuin valta-arvo valtakäyttäytymistä ja universalismiarvot universalismikäyttäytymistä (Bardi & Schwartz 2003, 1207–1214; Helkama 2009, 46–47).

Vaikutus voidaan nähdä kahdensuuntaisena; yhtäältä arvot vaikuttavat siihen, miten yksilö käyttäytyy, mutta toisaalta yksilön käyttäytyminen heijastuu myös arvoihin. Tutkimusviitteitä vaikuttaisi olevan siitä, että juuri arvojen aktivointi kognitiivisesti, johtaa arvojen mukaiseen käytökseen. (Helkama 2009, 48–50.) Arvojen aktivointi kognitiivisesti on parhaimmillaan *”ihmisen omaa puhetta itselleen”*, jossa omaa käytöstä ja puhetta reflektoidaan sisäisesti suhteessa omaan itseen, ympäröivään viitekehykseen ja yhteiskuntaan (Airaksinen

1994, 15). Arvojen mukaiseen käytökseen vaikuttaa ympäröivän viitekehysten lisäksi myös yksilön elämäkokemus ja oma henkilöhistoria (Moilanen 2006, 22). Arvot näyttäisivät luovan käyttäytymiselle motiivit ohjaten yksilöä kohti päämääriä (Puohiniemi 2006, 8).

Arvot asettavat käyttäytymiselle myös tavoitteet (Puohiniemi 2006, 9; Moilanen 2013). Julkituotujen arvojen ja käyttäytymistä ohjaavien arvojen välillä voi olla myös eroja. Tämä tarkoittaa sitä, sitoudutaanko arvoihin puheen vai varsinaisen toiminnan eli käyttäytymisen tasolla. (Moilanen 2006, 18.) Kuitenkin, mikäli toiminnalle ei aseteta ja aukikirjoiteta arvopäämääriä ja tavoitteita, kuten rehellisyyttä tai oikeudenmukaisuutta, yksilön käytös voi helposti ohjautua epäeettiseen suuntaan. Tällöin esimerkiksi urheilussa käyttäytymistä ohjaavat motiivit; maine, voitto ja kansallislaulu ohjaavat toimintaa urheilun perinteiseksi miellettyjen arvojen sijaan (Moilanen 2013.)

Arkielämän valintatilanteet saattavat arvoperustan joskus ristiriitaan käytännön toiminnan kanssa (Pohjanheimo 2005, 239, 254) ja hyvät arvot saattavat jopa jäädä taka-alalle (Puohiniemi 2006, 9). Colbyn (2005, 39) mukaan tämä ristiriita arvopohjan ja toiminnan epäjohtamukaisuuden välillä saattaa tulla esiin tilanteissa, jossa aikuinen toimija kokee painetta tai liiallista haastetta. Tätä ristiriitaa voi osaltaan selittää arvoihin liittyvä tunnelataus, joka joko helpottaa tai vaikeuttaa arvojen mukaista toimintaa (Colby 2005, 39; Puohiniemi 2006, 9). Turunen (1993, 162) kuvaa toiminnan olevan vain osin tiedostettua suhteessa arvoihin, ja toiminnan pohjautuvan ennen kaikkea siihen, mihin rakenteisiin toimijan persoonallisuus nojaa. Ahlman (1920, 158–159) painottaa kuitenkin sitä, että jokainen ihminen on myös tahtova ja tietoinen yksilö, jossa yksilön tahtotila on yhteydessä arvoihin ja siitä välittyvään toimintaan (kts. myös Piaget 1988, 84–86; Kant 1990, 82; Turunen 1993, 11). Airaksinen (1994, 15) esittää yksilön arvojen pohtimisen olevan jopa myötäsyttyistä, näin ollen ihmisellä olisi luontainen kyky toimia oikein arvojen suunnassa, jos motivaatio ja tahtotila ovat siihen olemassa (Colby 2005, 40).

2.5 Arvot ja urheilu

Kautta aikojen urheilu on koettu toiminnaksi, joka perustuu hyviin universaaleihin arvoihin, jotka edistävät sekä yksilön että sitä ympäröivän yhteisön hyviä ja kestäviä arvoja. Urheilun ajatellaan automaattisesti kasvattavan hyvään suuntaan. (Polvi 1998, 15; Puhakainen & Suhonen 1999, 27.) Liikunnassa ja urheilussa keskeisiä suomalaisia arvoja ovat olleet muun

muassa terveys ja kunto (Ilmanen 2013a, 49) sekä rehtiys, rohkeus, reiluus, pitkäjännittäisyys, itsehallinta sekä yhteisöllisyys (Kotkavirta 2004, 36). Urheiluorganisaatioiden kertomuksissa painottuvat sanat kestävyys, sitkeys ja sisu sekä päämäärät, periksiantamattomuus sekä voitontahto (Itkonen 1996, 207). Perinteisesti ajateltuna, urheilun perusarvojen kivijalka nojaa Kotkavirran (2004, 36) mukaan määreisiin: terveys, rehtiys, rohkeus, yhteisöllisyys, kohottava ja vahvistava. Suomessa liikuntalaki antaa eettisen ohjeistuksen liikunnan ja urheilun arvopohjasta. Tämän lain erityishuomion kohteena on ”lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukeminen”, jonka voisi olettaa perustuvan myös hyvään arvopohjaan. (Paavola 2004, 92.)

Urheilun arvomaailma on osa sitä ympäröivän yhteisön arvomaailmaa (Loland 2011, 15). Urheilun arvomaailman sanotaan muuttuvan ei ainoastaan ajan hengen mukana, vaan myös eri urheilulajien sisällä. (Kotkavirta 2004, 50). Kotkavirta kuvaa (2004, 51) urheilun vanhan arvomaailman edustavan kasvattavia ja moraalisesti vahvistavia määreitä, urheileminen teki moraalisesti vahvoja ihmisiä. Uusi arvomaailma haastaa vanhan arvomaailman muun muassa lasten urheilun ammattimaistumisen myötä (Emt.). Urheilun perinteiseksi mielletyt arvot ovat siis muuttuneet yhä vakavampaan suuntaan, jossa erityisesti lasten ja nuorten urheilu koetaan entistä enemmän kilpailu- ja harjoitusorientoituneeksi leikin sijaan (Ilmanen 2013b). Heinilä (2001, 12–14) toteaa nyky-yhteiskunnan rakentuvan kilpailemiselle ja voitoille, jossa suoritukset ja saavutukset ovat näkyvä osa ajan henkeä, mikä saattaa johtaa oman edun tavoitteluun ja itsekkyyden kasvuun (Kts. myös Helkama 2009, 68; Rovio 2013, 104–105).

Urheilun julistetut arvot, kuten rehtiys ja oikeudenmukaisuus, saattavat olla kuitenkin joskus ristiriidassa urheilun arkeen, jossa menestys, voitto ja mitalit ohjaavat toimintaa (Moilanen 2013). Lapsen persoona on kehittyvässä vaiheessa, jossa ympäristön välittämät arvot mahdollistavat lapsen kasvun suuntaan tai toiseen (Solasaari 2011, 37). Mikkola (2003, 19) pitää nuoria juuri iän puolesta alttiina muutoksille, myös arvojen pohdinnan kannalta.

Liikkuminen urheiluseuroissa sosiaalistaa lapsia ympäröivään yhteisöön ja yhteiskuntaan sekä parhaimmillaan kasvattaa lasta kohti terveystietoisuutta ja liikunnallista elämää. Lisäksi urheilu koetaan tärkeänä kasvattavana tekijänä reiluun peliin, suvaitsevuuteen sekä kaikkien tasa-arvoiseen kohteluun. Junioriurheilun tulkitaan sisältävän paljon myönteisiä, juuri elämään kasvattavia elementtejä. (Ilmanen ym. 2004, 37–38.) Suomalaiseen urheilukulttuuriin

ja erityisesti lasten ja nuorten urheiluun heijastuu tutkimuksen mukaan kuitenkin myös arvo-ristiriita, jossa yhtäältä ihannoidaan amatööriurheilun hyveitä mutta toisaalta tehdään ratkaisuja ammattilais- ja aikuisurheilun säännöstöllä. Lasten ja nuorten urheilun liiallinen kilpailuorientaatio laittaa lasten ja nuorten urheilun arvoperustan toteutumisen ainakin osin varsin kyseenalaiseksi (Ilmanen ym. 2004, 32–38). Valmentajat kokivat urheilun tärkeimmiksi arvoiksi ryhmän hyvinvointia ja olemassaoloa tukevat toimet, lajitaitojen ja sääntöjen omaksumisen sekä kansakilpailijoiden kunnioituksen (Karjalainen & Ruohonen 2007, 46). Valmentajat, jotka ovat käyneet valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen tasot 1-3, arvopohjan voisi olettaa perustuvan SLU:n Reilun pelin periaatteisiin (Härkönen 2009, 53).

Palolampi (1958, 271) oli kuitenkin jo 1950-luvulla huolissaan ”urheilun valmennuskoneiston kylmästä kilpailutoiminnasta”. Tälläkin hetkellä kilpailullisuutta ja suorittamista korostavassa ajanhengessä suomalaisen liikuntakasvatuksen perinteiseksi mielletyt arvot ovat edelleen koetuksella. (Ilmanen 2004, 382–383; Salimäki 2004, 77–78; Rovio 2013, 104–105.) Pettersen (kts. Puhakainen 2001, 51) esittää ajatuksen kilpaurheilun uhasta kääntyä takaisin jopa DDR:n systeemin mukaiseen totaaliseen valmennukseen, jossa ”urheilija urheilee vain järjestelmää varten, ei itsensä vuoksi”. Puhakainen (2001, 50) näkee suorituskeskeisen lapsiurheilun vaarat peräti realistisena uhkana.

3 LIIKUNTAKASVATUS JUNIORIVALMENNUKSESSA

3.1 Liikuntakasvatuksesta

Liikuntakasvatuksen voidaan ajatella olevan kahden toiminnan yhdistämistä: kasvatusta liikuntaan sekä kasvatusta liikunnan avulla. Kasvatus liikuntaan voidaan käsittää yksilön fyysisen kunnan osa-alueiden kehittymisen sekä lajitaitojen ja -tietojen omaksumisen kannalta. (Laakso 2007, 18–20.) Kasvatus liikuntaan voidaan laajasti ymmärtää myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta, jolloin yksilön kasvu liikuntaan ja liikunnalliseen elämäntapaan on myös yhteiskunnan etu muun muassa kansantaloudellisesti (Ilmanen 2013a, 55). Toisaalta liikunnan avulla voidaan myös kasvattaa kohti eettisiä ajatus- ja toimintamalleja. Liikuntatilanteissa hyvään kasvuun ohjaavat monet kasvatustavoitteet: moraalinen kehittyminen, taju oikeasta ja väärästä, oikeudenmukaisuus, toisten huomioonottaminen ja epäitsekkyys. Liikuntakasvatuksella voidaan parhaimmillaan edistää yksilön kokonaisvaltaista psykososiaalista ja inhimillistä kehittymistä yhteiskunnan hyvinvoivaksi jäseneksi. (Laakso 2007, 21–22.) Liikunnan avulla voidaan kasvattaa kohti eheää persoonallisuutta, jossa edistetään hyveitä, kuten rohkeutta, sinnikkyyttä ja yhteistyötaitoja (Hemphill 2011, 104–109). Kasvatus liikunnassa kasvattaa luonnetta (Loland 2011, 19) ja parhaimmallaan kasvatus edistää yksilön persoonallisuuden kasvua hyvään ja arvokkaaseen suuntaan (Puolimatka 2011, 25). Värri (1997, 12, 26) mukaan kasvattajalla on oltava visio hyvästä elämästä, joka ohjaa yksilön kasvua hyvään ja oikeaan suuntaan.

Liikuntakasvatus, niin kuin kasvatus yleensä, on toimintaa, jossa korostuu pyrkimys kasvatuksen ehtojen, tapojen ja päämäärien tavoitteluun (Antikainen, Koski & Rinne 2006, 12). Kasvatus voidaan käsittää myös mallien ja suunnan antamisena kasvatettavalle, mikä mahdollistaa kasvatettavan itsenäistymisen (Värri 2011, 46). Liikuntakasvatus on myös tämänkaltaista toimintaa: opetellaan urheilulajin tekniikkaa, taktiikkaa ja sääntöjä päämäärätietoisesti sekä sosiaalisia taitoja, mitä elämässäkin tarvitaan. Liikuntakasvatusta tapahtuu kaiken aikaa erilaisissa viitekehyksissä, kuten urheiluseuroissa sekä tiedostetusti että tiedostamatta. (Laakso 2007, 16.)

3.2 Liikuntakasvatus urheiluseuroissa

Suomalaisia urheiluseuroja oli vuonna 2005 tehdyssä selvityksessä (SLU 2013) 9 000, tuoreimpien arvioiden mukaan urheiluseuroja olisi Suomessa noin 15 000 (Mäenpää & Korkatti 2012, 16). Kansallisen liikuntatutkimuksen (SLU 2010) selvityksen mukaan 43 % (424 000) 3–18-vuotiaista lapsista harrastaa liikuntaa urheiluseuroissa. Joidenkin arvioiden mukaan peräti 70–80 % lapsista on jossain vaiheessa lapsuutta tai nuoruutta ollut mukana ohjatussa urheiluseuratoiminnassa (Aarresola 2012, 60). Arviolta 75 prosenttia urheiluseuroissa harrastavista 7–18-vuotiaista lapsista ja nuorista osallistuu aktiivisesti kilpailutoimintaan (Lämsä 2009, 15). Kansallisen liikuntatutkimuksen (SLU 2010, 23) mukaan peräti 258 000 urheiluseuraan kuulumatonta 3–18-vuotiasta junioria olisi kiinnostunut seuratoiminnasta (SLU 2010). Suomalaisten urheiluseurojen liikevaihto on vuosittain noin 500 miljoonaa euroa, joten se on myös taloudellisesti merkittävää toimintaa (Mäenpää & Korkatti 2012, 7). Erityisesti junioritoiminnan pyörittäminen on koko seuran olemassaolon kivijalka, luoden urheiluseuran taloudellisen perustan (Itkonen 1996, 416).

Urheiluseuroissa harrastaminen on aktiivisinta 9–12-vuotiaiden keskuudessa, jolloin noin 60 % ikäluokasta osallistuu aktiivisesti ohjattuun urheiluseuratoimintaan. Urheiluseurassa harrastetaan keskimäärin 2–3 kertaa viikossa, aktiivisimmin palloilulajien ja taitoluistelun harrastajien keskuudessa. Murrosiän lähestyessä noin 12-vuoden jälkeen urheiluseuroissa harrastaminen kääntyy kuitenkin laskuun, ja laskee siitä edelleen tasaisesti niin, että 18-vuotiaiden ikäluokassa enää 25 % osallistuu urheiluseuratoimintaan aktiivisesti. (SLU 2010, 14–20.) Kansallisen liikuntatutkimuksen (SLU 2010) mukaan 15–18-vuotiaiden urheiluseurassa harrastaminen on kääntynyt lievään laskuun. Liikunnan harrastaminen näyttäisi kuitenkin kääntyvän uuteen nousuun 20-ikävuoden jälkeen (Myllyniemi & Berg 2013, 59).

Urheiluseurat ovat yhteiskunnallisesti merkittävä lasten ja nuorten kasvatusinstituutio, sillä urheiluseuratoiminta voi ohjata lasten ja nuorten kokonaisvaltaista kasvua (Jaakkola 2010, 84; Valtion liikuntaneuvosto 2013:3, 7, 39; Kokko 2013, 125–128). Urheiluseurojen kasvatustyö näyttäisi kartuttavan parhaimmillaan yksilön sosiaalisia taitoja ja antavan kokemuksen yhteenkuuluvuuden tunteesta. Lisäksi liikuntakasvatuksen avulla voidaan edistää niin fyysistä ja henkistä terveyttä kuin myös luovuutta ja identiteetin kehittymistä. (Valtion liikuntaneuvosto 2013:3, 7–8.) Urheiluseuratoiminta edistää parhaimmillaan lapsen ja nuoren persoonallisuuden eheää kehittymistä (Liimatainen 2000, 100).

Urheiluseuraa ohjaa aina lajinomainen eetos, joka määrittää sen, miten urheiluseurassa toimitaan ja mitkä ovat urheiluseuran arvot ja asenteet. Lapsi kiinnittyy urheiluseuraan ja kasvaa urheiluseuran arvoihin ja sen vallitsevaan tapaan toimia. (Hämäläinen 2008, 114.) Moilanen (2006, 8) puhuu kasvatuksen arvojen olevan perusta sekä kasvatuksen päämäärille että toimintakulttuurille. Urheiluseura voi olla kasvuympäristönä joko hyvä tai epäsuotuisa, riippuen siitä, mitä urheiluseurassa tehdään ja miten. Jos kasvatuksen päämääränä on tehdä nuorista parempia ihmisiä, jossa kasvatuksen julistetut arvot kohtaavat käytännön, urheiluseuran kasvatus tukee nuoren kasvua hyvään suuntaan (Moilanen 2013.) Urheiluseurat sosiaalistavat lasta ja nuorta omiin lajeihinsa ja kilpaurheiluun (Itkonen 1996, 207; Aarresola & Kontinen 2012a, 30) ja sitä kautta lajikulttuuriin ja sen arvoihin. Kokemukset liikunnasta vaikuttavat pitkälle aikuisuuteen (Lehmuskallio 2011, 25). Ei ole siksi yhdentekevää, mihin kasvatuksellisiin tavoitteisiin lasta sosiaalistetaan urheiluseuroissa (Puhakainen 2001, 37.) Kasvatukselliset aatteet ovat näyttäytyneet vahvasti suomalaisessa urheiluseuratoiminnassa (Heinilä & Koski 1991, 119). Mielenkiintoista on, että 15–75-vuotiaiden suomalaisten harrastusvalinnat peilaavat Puohiniemen (2002, 151) mukaan yksilön arvoja, mutta junioriurheilija ei vielä lajia valitessaan tiedä, mihin arvoihin häntä urheiluseurassa sosiaalistetaan.

Sinettiseura on Nuoren Suomen ja lajiliittojen yhdessä vuonna 1992 lanseeraama laatujärjestelmä laadukkaan ja eettisesti kestäväällä arvopohjalla olevan seuratoiminnan puolesta (Nuori Suomi 2014, 3). Suomessa toimii tällä hetkellä 602 sinettiseuraa, 45:ssä eri lajissa (Nuori Suomi 2013c). Nuori Suomi ry:n lanseeraama “Unelma hyvästä urheilusta – Lasten ja nuorten urheilun eettiset linjaukset” haastaa urheiluseurat pohtimaan sitä, miten ohjattu urheiluharrastus voisi parhaiten tukea lasten ja nuorten kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia tässä kasvatustehtävässä. Nämä eettiset linjaukset ovat syntyneet yhteiskunnallisesta näkökulmasta, jossa kuvastuu huoli lasten ja nuorten urheiluun liittyvistä eettisistä lieveilmiöistä, kuten lasten vilttiketjuista, drop out:sta sekä valmennuksen kasvatusvastuusta. Eettisten linjausten mukaan urheilun tulisi olla lapselle mielekästä kasvua tukevaa toimintaa, jossa lapsi saa kokea olevansa arvostettu, tasavertainen ja jossa itsetunto paranee ja pätevyyden kokemukset vahvistuvat. Tämän lisäksi linjausten painotus on sosiaalisten taitojen edistämisen vastuunottamisessa. (Nuori Suomi 2013a, 7–23.) Urheiluseurat ovat osa suomalaista kasvatustajärjestelmää ja siksi tärkeässä roolissa lasten ja nuorten sosialisatiossa (Ilmanen ym. 2004, 22).

Aarresolan (2012, 59) mukaan liikuntakasvatus on kuitenkin ollut suomalaisissa urheiluseuroissa 1990-luvulta saakka ristiaallokossa; yhtäältä on pyritty kasvattamaan kilpaurheiluun, toisaalta on yritetty sovittaa kasvatuksellista otetta yksilön hyvää ihmisyyttä kasvattavaan toimintaan. Jos seuraideologiaa ohjaavat kilpailulliset tai taloudelliset intressit, liikuntakasvatuksen eetos saattaa jäädä toissijaiseksi (Kokko 2013, 133). Valtion liikuntaneuvoston äskettäin teettämän tutkimuksen mukaan urheiluseuroissa tulisi vahvasti huomioida myös ei-kilpailullisen liikunnan rooli kilpaurheilun rinnalla (Valtion liikuntaneuvosto 2013: 3, 9). Juniorikilpaurheilun vaikuttimet: sarjataulukot, pistesijat, tehdyt maalit sekä sijoitukset Suomen mestaruustaisissa saattavat kuitenkin vaikeuttaa liikuntakasvatuksen toteutumista ja viedä kohti tulosurheilua (Kotkavirta 2004, 36–37). Urheilu voi muuttua suoritusurheiluksi, jossa voitto tuotteistetaan senteiksi, sekunneiksi ja pisteiksi (Eichberg 2004, 13) ja ihminen suorituksen takana saattaa unohtua (Puhakainen & Suhonen 1999, 23; Salokorpi 2014). Huoli sekä lasten välineellistämisestä juniuriurheilussa aikuisten pelinappuloiksi (Itkonen 2013, 12) että huoli lasten liiallisesta kilpailusta on kasvanut (Loland 2002, 108; Rovio 2013, 104). Pahimmillaan liiallinen kilpailuasetelma saattaa johtaa siihen, että omaa etua tavoitellaan muun sosiaalisen toiminnan kustannuksella (Loland 2002, 108; Puolimatka 2011, 316; Rovio 2013, 104).

Puhakainen (1995) haastoi jo lähes kaksi vuosikymmentä sitten näkemään mahdollisuuden siirtyä ”voittamisen projektista, kohti itsensä kasvun projektia” (Puhakainen 1995, 220). Kasvatuksellisia näkökohtia ja lapsilähtöistä asennetta voisi vielä voimakkaammin nostaa esiin lasten kilpaurheilussa (Auvinen 2004, 74–75). Lapsia kiinnostaa urheileminen sen tuoman nautinnon, sosiaalisuuden, ilon ja innostuksen näkökulmasta (Puhakainen 2001, 20–21, 44). Ilo ja urheilun tuoma nautinto lisää koettua onnellisuutta sekä vahvistaa motivaatiota ja sitoutumista urheiluun (Liukkonen 1998, 11).

Valtakunnallisilla televisiokanavilla ja sanomalehdissä on säännöllisesti keskustelussa juniuriurheilun arvot sekä sen eettiset ja kasvatukselliset näkökohdat erilaisin teemoin: liika kilpailullisuus (Pulli 2013; Salokorpi 2014), liikunnan ilon puuttuminen (Lemström 2012) tai epätasainen peluutus (Reponen 2012). Näissä kaikissa lehtikirjoituksissa peräänkuulutetaan liikuntakasvatuksen arvoja. Elämme suoritusyhteiskunnassa, jossa kasvatuksen rooli ja lapsen eheys, ihmisarvo sekä ihmisyytensä saattavat jäädä voitontavoittelun taakse (Kuisma 1999, 103; Puhakainen 2001, 40). Liika kilpailullisuus ja voittamisen pakko eri muotoineen juniuriurheilussa voidaan kokea urheiluseurojen toiminnassa ongelmalliseksi (Honkonen 1999,

28–29). Lyhyen tähtäimen voitontahto seurassa ja valmennusjohdossa voivat johtaa kuitenkin koko urheiluseuran olemassaolon vaarantumiseen (Mäenpää & Korkatti 2012, 24–25.) Kun urheilun päämääränä on tuottaa uusia huippu-urheilijoita lajin pariin, kasvatuksellinen funktio näyttäytyy haasteellisena (Mäkinen 2007, 170–171). Urheiluseuralla on kuitenkin vastuullinen asema kasvattajana, joka toteutuu, kun lapsen persoonaan kohdistuva kasvatustavoite: reiluus, rehellisyys ja avoimuus (Kotkavirta 2003, 11) säilyvät jatkossakin urheiluseurojen kasvatustavoitteissa.

3.3 Valmentaja liikuntakasvattajana

Kansallisen liikuntatutkimuksen (SLU 2010) mukaan suomalaisissa urheiluseuroissa on oli vuonna 2010 junioriohjaajia ja -valmentajia noin 126 000 ja apuohjaajia 204 000. Urheiluseura luo valmentajan toiminnalle puitteet ja määrittää valmennuksen suuret linjat, mutta viime kädessä valmentaja on yksin vastuussa siitä, miten hän kasvattajana toimii (Karjalainen & Ruohonen 2007, 7; Rovio 2013, 105). Puhakaisen (1995, 53) mukaan humanistinen kasvatustavoite, jossa valmentaja kokee kasvatettavan elävänä, kokevana ja tuntevana ihmisenä, jota ohjaavat arvot ja päämäärät, tekee valmentajasta kasvattajan. Tällöin valmentajan ”peruskallio”, muodostuu valmentajasta itsestään ja valmentajan tiedot, tunteet, arvot, intuitio ja usko määrittävät valmentajan toimintaa (Puhakainen 2001, 67).

Perinteisesti valmentaja rooli on ymmärretty lajitaitojen ja -taktiikoiden opettajaksi. Suomalainen valmentajakäsitys on kuitenkin muuttunut 1980-luvulta lähtien kohti pedagogisempaa näkemystä (Hämäläinen 2012, 49). Valmentajan rooliin kätkeytyy ulkopuolelta tulevia suuria odotuksia niin oppimisen kuin kasvatuksenkin näkökulmasta (Blomqvist ym. 2012, 4). Hämäläinen (2008, 31) tutki urheilijoiden kirjoituksia valmentajan ja urheilijan valmennussuhteesta sekä sen merkitystä muun muassa kasvatukseen. Tutkimustulosten perusteella valmentajaan kohdistui urheilijoiden taholta suuri odotusmaailma. Hämäläistä mukailien nämä odotukset vaikuttivat hyvin vahvoilta ja joskus jopa epärealistisilta. Valmentaja näyttäytyi väitöskirjan kirjoituksissa nuorelle tärkeänä esikuvana, jota kunnioitetaan. (Hämäläinen 2008, 76–77.) Tämä valmentajan sosiaalinen ja vastuullinen asema luo otollisen pohjan myös arvokasvatukselle, koska valmentajaa kuunnellaan (Kokko 2012, 39; Hämäläinen 2008, 76–77).

Valtion liikuntaneuvosto (2013:3, 9) painottaa valmentajien pedagogisia ja sosiaalisia taitoja, jotka antaisivat mahdollisuuden monen lapsen ja nuoren urheiluharrastuksen jatkumiseen. Lapsilähtöisessä ja pedagogisessa tavassa valmentaa korostuvat keskusteleva kasvatusote ja lasten omaehtoisuuteen ja itselähtöisyyteen perustuva toimintakulttuuri. Tällaisen toimintakulttuurin luominen tarkoittaa valmentajan dialogista ja avointa toimintaa. Tämän päivän urheilumaailmassa korostuva kilpailu ja menestys ei saisi jättää varjoonsa näkemystä valmentajan kasvattajan roolista. (Autio & Kaski 2005, 84–87; Rovio 2013, 104–105.)

Parhaimmillaan valmentajan kasvatusote vaikuttaa lapseen monin positiivisin keinoin. Lapsi rakentaa urheilun kautta omaa identiteettiään sekä sosiologisesti että psykologisesti (Eichberg 2004, 9). Sosiologisesti ajateltuna tämä vaikuttaa siihen, miten lapsi kokee itsensä ryhmän tai joukkueen jäsenenä tai suhteessa valmentajaan. Psykologisista lähtökohdista tarkasteltuna lapsi rakentaa kuvaa itsestään näiden kokemusten ja valmentajalta saadun palautteen kautta. Valmentaja, joka tiedostaa olevansa myös kasvattaja, osaa antaa palautetta, joka kehittää lasta myös ihmisenä samalla tukien lapsen lajiosaamista. Positiivisessa ilmapiirissä annetulla myönteisellä palautteella on suuri merkitys lapsen kasvua tukevaan kehitykseen lisäten lapsen koettua tyytyväisyyttä. (Hämäläinen 2008, 71.) Urheilijalle annettavan palautteen tulee olla aina positiivista ja urheilijan ihmisenä kasvua tukevaa (Nikander 2009c, 137). Lasten ja nuorten urheilussa positiivinen palaute on erityisen tärkeää. Kasvattavalla valmennusotteella ja positiivisella toimintaympäristöllä voidaan vaikuttaa muun muassa lapsen itse-tuntoon, motivaatioon ja koettuun pätevytyteen (Hämäläinen 2008, 10–15).

Hyvällä ja eettisesti kestäväällä kasvatuspohjalla olevalla valmennuksella voidaan myös tukea yksilön psyykkistä hyvinvointia kaikissa vuorovaikutustilanteissa urheilijan ja valmentajan välillä. Suunnitelmallisen fyysisen valmennuksen tulisi sisältää aina myös psyykkistä valmennusta. (Närhi & Frantsi 1998, 18, 36.) Keskiöön näyttäisivät nousevan valmentajan vuorovaikutustaidot, jolla on vaikutus lapsen psyykkiseen kehitykseen. (Côté & Gilbert 2009, 309–310.) Juniorivalmennus kehittää näiden tekijöiden avulla parhaimmillaan lapsen itseluottamusta sekä luonnetta ja opettaa toimimaan muiden ihmisten kanssa (Côté & Gilbert 2009, 313). Côté ja Gilbert (2009, 317) nostavatkin nuorten valmennuksen kivijalaksi juuri valmentajan vuorovaikutustaidot, harjoitusten hauskuuden ja leikinomaisuuden sekä kasvatuksen urheilun avulla. Yksilö on psykososiaalinen kokonaisuus, jossa jokainen osa-alue, myös psyykinen, on terveyden ja hyvinvoinnin perusta (Nikander 2009a, 186). Hämäläisen (2012, 50) tutkimuksessa valmentajat kokivatkin itsensä kasvattajana. Yksilön kasvun tuke-

minen lienee kasvattajan tärkein tehtävä (Moilanen 2006, 33). Tällä tavalla valmennustoiminnalla on mahdollisuus vaikuttaa elämänlaatuun ja jopa minäkuvaan (Moilanen 2013).

Suomen Olympiakomitea julkaisi valmennustoiminnan kokonaisvaltaisen profiilin, jossa päähuomio kiinnittyy urheiluosaamisen lisäksi itsensä kehittämisen taitoihin sekä ihmissuhdeosaamiseen. Erityisesti joukkuelajeissa ihmissuhdetaidot korostuvat. Tätä toimintakulttuuria suositellaan vietäväksi enemmän urheilijaa osallistavana toimintana, jossa pelaajalähtöisyys on keskiössä. (Tiikkaja 2013, 27–28.) Keskiöön nousevat perinteisen urheilijan lajiosaamisen rinnalle ihmisenä kasvun mahdollistavat valmennuksen toimenpiteet, missä valmennuksen lähtökohtana ovat arvot, vastuullisuus, empaattisuus, itsearvostus sekä ihmissuhdetaidot. (Suomen Olympiakomitean Huippu-urheiluyksikkö 2013, 3).

Puhakaisen (2001) sanoma teoksessa ”Lapsen aika – puheenvuoro lasten liikunnasta” painottaa lapsen arvokkuutta sinänsä, ilman suorituksia. Lasta tulisi kaikin keinoin kasvattaa ja tukea kasvussa kohti eheää persoonallisuutta. Hän pitää valmentajaa keskeisenä vaikuttajana, peräti koko urheilijan olemassaolon rakentajana. (Puhakainen (1995, 159) Myös Liukkonen ja Jaakkola (2003, 15) korostavat ihmisen persoonallisuuden eheää kehittymistä ensisijaisena valmennuksen tehtävänä. Kaikki vuorovaikutteiset kokemukset, niin myös valmentajan ja urheilijan väliset, vaikuttavat yksilön minäkuvan rakentumiseen (Colby 2005, 59.) Puolimatka (2011, 25) painottaa, että ihmistä olisi aina kohdeltava päämääränä, ei välineenä päämäärän saavuttamiseksi.

4 JUNIORIVALMENNUKSEN ARVOT

4.1 Juniorivalmentajan arvot

Tässä tutkimuksessa juniorivalmentajalla tarkoitetaan henkilöä, joka valmentaa joukkuelajeissa alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria. Kasvatuksen takana vaikuttavat aina kasvattajan arvot, toisin sanoen kasvatus ei ole arvoneutraalia toimintaa (Moilanen 2006, 8). Näin ollen valmentajan asema kasvattajana ja esikuvana on tärkeä (Solasaari 2003, 182–183; Hämäläinen 2008, 138–140; Kokko 2013, 130). Valmentajan ohjaama urheiluharrastustoiminta onkin kasvatuksen eräs ilmenemismuoto, koska lapsi omaksuu arvoja esimerkin ja toiminnan kautta (Hämäläinen 2011, 63–64; Solasaari 2011, 40–41). Juniorivalmentajan arvotietoisuutta voidaan pitää välttämättömänä; kun hyviä arvoja on tarjolla, syntyy pyrkimys toimintaan myös niiden tavoittelemiseksi (Solasaari 2003, 104). Myös Ilmanen (2004, 386) korostaa juniorivalmentajan hyvän arvopohjan merkitystä lapsi- ja nuorisourheilun parissa toimivilla valmentajilla.

Lehtonen (2009) on tutkinut osaavan valmentajan ominaisuuksia kartoittaen seurajohdon, valmentajien, vanhempien sekä lasten ja nuorten mielipiteitä juniorivalmennuksesta. Tausalta heijastui selvä arvopohja. Tutkimustuloksista ilmeni, että valmentajan sosiaaliset taidot, kyky suunnitella ja toteuttaa tehokkaita harjoituksia koettiin tärkeänä. Seurajohto ja valmentajat painottivat suunnitelmallisuutta ja hyvää harjoitteluilmapiiriä, kun taas vanhemmat priorisoivat kaikkien lasten tasapuolista kannustamista. Lasten ja nuorten mielipiteissä yhdistyivät kaikkien tasapuolinen kannustaminen ja suunnitelmallisuus. (Lehtonen 2009, 39–42.) Joukkuevalmentajien arvoja tutkineiden Vasaraisen & Haran (2005, 160) tutkimustulosten mukaan tärkeinä arvoina koettiin reilun pelin säännöt ja valmennuksen päämääränä pidettiin tasapainoiseksi ihmiseksi tukevaa kasvatusotetta. Tärkeäksi koettiin myös se, että ottelun tulos ei ole merkityksellinen ja se, että peliaikaa annetaan tasaisesti. (Emt.) Haasteltaessa suomalaisten ammattivalmentajien näkemyksiä valmennusfilosofiasta, ainoastaan yksi yhdeksästä nosti urheilun arvopohjan keskiöön (Vasarainen & Hara 2005, 128-151).

Auvisen (2004, 67) tutkimuksen perusteella eri lajien nuorisopäälliköt kokevat lasten olevan valmentajien arvopohjan armoilla; painottaako valmentaja voittojen maksimointia vai urheilun hyvästä hengestä nauttimista. Valmentajille voitto saattaa merkitä C-, B ja A-SM –

sarjatasolla omien meriittien lisäämistä enemmän kuin sitä, että kaikki nauttivat tasapuolisesti urheilusta (Auvinen 2004, 67; Salokorpi 2014). Lasten kilpailun olemassaoloa ja paljoutta perustellaan ”lasten ja aikuisten kilpailuvietillä, suomalaisella kilpailuhulluudella sekä seurojen ja huippu-urheilun tarpeilla” (Auvinen 2004, 75). Juniorivalmennus ja aikuisten kilpaurheilun valmentaminen edustavat kuitenkin kahdenlaisia arvoja, vaikka niissä on paljon yhteneväisyyttäkin. Kohderyhmät eroavat kuitenkin merkittävästi toisistaan. Aikuisten kilpaurheilun fokus keskittyy tulosten ja voitontavoitteluun, kun taas junioriurheilun lähtökohtana olisi hyvä luoda turvallinen toimintaympäristö, jossa rakkaus lajiin syntyy positiivisten tunnekokemusten kautta. (Puhakainen 1995, 139.) Juuri tämän erityisluonteen vuoksi junioriurheilun valmentajat ja ohjaajat ovat suuressa vastuussa siitä, millaisia arvoja ja asenteita he lapsiin siirtävät heitä ohjattaessaan (Ilmanen 2004, 386).

Karjalaisen & Ruohosen (2007) pro gradu- tutkielmassa valmentajien tärkeimpinä arvoina painottuivat perhe, ystävät ja terveys, lisäksi rehellisyys ja luotettavuus koettiin tärkeinä. Schwarzin (Helkama 2009, 35–36) arvoteoriaa peilaten nämä tutkimuksissa ilmenneet valmentajien arvomaailman tärkeimmät arvot peilaavat hyväntahtoisuutta ja turvallisuutta (Puohiniemi 2002, 67; 2006, 21; Helkama 2009, 35–36). Näin ollen arvot, jotka tukevat lapsen ja nuoren kokonaisvaltaista kehitystä ihmisenä voitaneen nimetä; pelisääntöjen noudattaminen, valmennettavan toiveiden ja tarpeiden huomioonottaminen ja hyvänä esimerkkinä toimiminen (Ilmanen 2004, 386). Valmentajien tärkeimpiin arvoihin eivät mahtuneet fyysinen ja psyykinen terveys eikä myöskään tasa-arvoisen liikkumisen mahdollistaminen. (Karjalainen & Ruohonen 2007, 45–46.) Samankaltainen havainto tehtiin, kun verrattiin seuravalmentajien ja liikunnanopettajien kolmea tärkeintä arvoa. Myös tässä tutkimuksessa valmentajilla liikuntataitojen oppiminen nousi liikunnallisen elämäntavan, tasa-arvon sekä oikeudenmukaisuuden edelle. (Ilmanen ym. 2010, 20–30.) Vasaraisen ja Haran (2005, 160–161) tutkimuksessa huomiota herättävä seikka oli valmentajien mielipiteet ”Kaikki pelaa-projektista”. Yhtäältä valmentajat pitivät ”Kaikki pelaa”- ideologiaa hyvänä ja suotavana, mutta toisaalta eivät olleet vakuuttuneita siitä, että se kehittäisi kaikkia pelaajia.

Kaikki juniorivalmennuksen arvopohjaa vastaan olevat tekijät, jotka vähentävät oikeudenmukaisuutta, kuten peliminuutit tai vilttiketjut näyttävät kytkeytyvän ainakin jollain tasolla liialliseen voitontahtoon ja kilpailuun. Kilpailu on alkuperäiseltä merkitykseltään tarkoittanut latinan kielessä ”etsiä yhdessä”, siis yhteistoimintaa (Auvinen 2004, 21). Myös Deutch (1990, kts. Nikander 2007, 77) puhuu yhteistoiminnallisesta oppimisesta, jossa ryhmän posi-

tiivinen riippuvuussuhde mahdollistaa yhteistoiminnan ja edesauttaa saavuttamaan yhteisiä tavoitteita. Lasten ja nuorten kilpaurheilulla on kaksi puolta, sekä mahdollisuuksia että haasteita (Heinilä 2001, 20). Nykymaailmassa liiallinen kilpailu saattaa jopa pois sulkea yhteistyön (Telema & Laakso 1995, 280). Aikuistenkin kilpaurheilussa on mahdollista lisätä yhteistyön ja yhteenkuuluvuuden tunnetta huolimatta kilpailullisista elementeistä. Näin päästään lähemmäksi kilpailun alkuperäistä tarkoitusta. (Nikander 2007, 81–82.) Hyvällä arvopohjalla olevan juniorivalmennuksen voidaan ajatella johtavan myös hyvään kilpaurheilumenestykseen (Hämäläinen 2012, 51). Côté & Gilbert (2009) näkevät valmentajassa sisäisiä tekijöitä, joita voidaan liittää hyvään ja menestyvään valmennukseen. Näitä ovat mm. valmentajan hyvä käytös ja luonne sekä valmentajan koulutus ja kokemus. (Côté & Gilbert 2009, 309–310.)

4.2 Valmennusfilosofia

Jokaisella valmentajalla on oma valmennusfilosofiansa, jota valmentaja toteuttaa joko tiedostetusti tai tiedostamatta (Närhi & Frantsi 1998, 33). Valmennusfilosofia ohjaa kaikkea valmentajan toimintaa käytännön tasolla. Valmentajan valmennusfilosofiaa määrittää kaikki aikaisempi, mitä valmentaja on kokenut elämässään, kuinka häntä on valmennettu ja kasvatettu – ”*Jokainen valmentaja on omien kokemustensa summa*” (Hämäläinen 2012, 49). Tämä näyttäytyy kasvattajan kaikessa toiminnassa, mitä hän on itse persoonana (Solasaari 2003, 180) ja mitä arvoja hän edustaa elämässään (Airaksinen 1994, 39). Ilmanen (2004, 386) toteaa, että jokaisen valmentajan olisi syytä säännöllisesti pohtia omaa valmennusfilosofiaa, käsitystä siitä, miksi valmennan, miten valmennan ja mihin arvoihin valmennukseni perustuu.

Valmentajalla olisi hyvä olla myös selkeä ihmiskäsitys valmennettavistaan, kuinka suhtautuu heihin ja toimii heidän kanssaan (Puhakainen 2001, 64) ja muodostaa sitä kautta omaa arvokasta ja lapsikeskeistä valmennusfilosofiaa. Puhakainen määrittelee valmentajan ihmiskäsityksen valmennuksen keskeisimmäksi tekijäksi, koska valmennuksen kohteena on toinen ihminen (Puhakainen 1995, 19). Ihminen on ajatteleva, tunteva, toimiva ja tahtova olenno jossa ihmisyyttä ja ihminen herää kohtaamisen ansiosta (Skinnari 2011, 17–20). Valmennusfilosofia ja valmennuksen ihmiskäsitys kulminoituvat kasvattajan perusasenteeseen, miten kasvattaja itse suhtautuu elämään? Perusasenteen ollessa avoin, myönteinen ja mahdollisuudet näkevä, kasvattajan valmennusfilosofia on hyvällä arvopohjalla. (Moilanen 2013.)

4.3 Moraalinen valmennus ja kasvatus

Arvojen ja moraalien kehittymisen kannalta erityisen tärkeää aikaa ovat urheilivalle nuorelle ikävuodet 15–24. (Puohiniemi 2002, 107). Mielikuva lasten ohjatus urheiluharrastuksesta mieltyy lapsen moraalista ajattelua ja käyttäytymistä kehittävään toimintaan. Moraalinen käytös kohdentuu aina toiseen ihmiseen oman teon kautta, vuorovaikutuksessa toiseen ihmiseen. Moraalisessa kasvatuksessa ja valmennuksessa on keskeistä opettaa erottamaan oikea ja väärä toiminta. (Telema & Laakso 1995, 275–276.) Oman toiminnan moraaliarviointi mahdollistaa henkilökohtaisen moraalien kehittymisen sekä yksilön että ryhmien hyvinvoinnin ja oikeuksien edistämiseksi (Colby 2005, 41).

Moraalinen käytös ja hyväntahtoisuus toista ihmistä kohtaan ohjaavat ajatukset Helkaman filosofian äärelle. Helkama (2009, 244-260) nimeää hyväntahtoisuusarvoiksi anteeksiantamisen, auttamisen, rehellisyyden ja vastuun, jotka ilmenevät toiminnassa. Toisaalta hyvän moraalisen valmennuksen pohjana voisi toimia Helkaman (2009, 18) kolme keskeistä moraaliarvoa, kuten oikeudenmukaisuus, itsehillintä ja hyväntahtoisuus. Moraalia ohjaavat ennen kaikkea tunteet niiden taustalla, kuten syyllisyys ja häpeä tai maine ja kunnia (Helkama 2009, 231–241). Oikeudenmukaisuuden käsite nousee esiin jo Aristoteleen (Uurtimo 1998, 37, 46–47) näkemyksistä, jossa onnellisuuden ehdoton edellytys on oikeudenmukaisuuden toteutuminen, jonka kautta hyvä saavutetaan. Oikeudenmukaisuus onkin yksi vahvimista moraaliarvoista lapsen tai nuoren näkökulmasta katsottuna (Piaget 1988, 82–83). Ahokas & Autio (2012, 17) tulkitsevat niin ikään Helkaman (2009, 18, 301) oikeudenmukaisuuden arvon fokusoituvan juuri siinä, kun ”ihminen pyrkii tahtomattaan edistämään hyvää ja estämään paha.” (kts. myös Koskinen 1995, 62). Kyky tuntea empatiaa on tärkeä lähtökohta oikeudenmukaisuudelle, joka on vahvasti yhteydessä yksilön arvoihin ja hyväntahtoisuuteen (Helkama 2009, 138, 237). Junioriurheilussa moraalinen valmennus ja kasvatus toteutuu, kun valmennustoiminta on eettisesti kestävä ja esimerkillistä (Kretchmar 2005, 192). Hemphill (2011, 19) mainitsee valmentajan moraalisen herkkyyden, jonka avulla hän edistää arvoja kuten oikeudenmukaisuutta, empatiaa ja ymmärrystä

Karjalaisen & Ruohosen (2007, 31) mukaan junioriurheilussa on mahdollista tukea urheilijan lapsen moraalikehityksen kasvua ja kehittymistä. Juniorivalmennus voisi siten olla von Wrightin mukaillen tietoinen valinta hyveiden ohjaamasta toiminnasta, jonka päämääränä on kehittää sekä joukkueen että jokaisen valmennettavan ihmisluonnetta (von Wright 2001,

218, 233–235). Lisäksi von Wright (2001, 196–198) näkee ihmisten teot ja toiminnan moraalisesti hyvinä, jos lopputuloksena on kollektiivinen hyvä. Moraalisen ajattelun ja toiminnan on todettu kehittyvän erityisesti sosialisoinnin ja vuorovaikutuksen kautta (Kohlberg 1984, 62–78; Telema & Laakso 1995, 277; Puolimatka 2011, 29). Junioriurheilussa vuorovaikutustilanteet sekä valmentajan kanssa että joukkueen sisällä roolinotossa ja ristiriitatilanteiden ratkaisuisissa vahvistavat tätä kautta empatiakykyä ja moraalista kasvua (Shields & Bredeemeier 2005, 122–123). Kasvatus on aina sisällöltään toimintaa, joka kehittää lapsen moraalista kohti kasvattajan ja ympäröivän yhteiskunnan ihanteita ja päämääriä (Antikainen ym. 2006, 21). Siksi kasvatusta ja kaikkia kasvattajia ympäröivät arvot, tiedostetusti tai tiedostamatta, ovat tärkeitä myös moraalisen kehittämisen kannalta (Karjalainen & Ruohonen 2007, 16).

4.4 Peluutus joukkuelajeissa

Ajoittain keskustellaan julkisuudessa junioriurheiluun liittyvistä peluutussäännöistä, eli siitä, kuinka kaikki joukkueen pelaajat saisivat mahdollisimman tasaisesti peliaikaa otteluissa ja turnaustapahtumissa (Reponen 2012). Yhtenä peluutuksen arvoperustana voidaan mahdollisesti pitää junioreiden oikeudenmukaista ja tasapuolista kohtelua. Kehittyäkseen jokainen junioriurheilija tarvitsee harjoittelua niin harjoitustilanteissa kuin itse pelitapahtumissakin.

Epätasaiseen peluutukseen liittyy aina voittajia ja häviäjiä, eli niitä, jotka saavat peliaikaa ja kehittyvät sekä niitä, jotka eivät saa niin paljon peliaikaa eivätkä harjoitusta kuin toiset. (Ninkander 2009b, 351.) Liukkosen (1998, 75) mukaan juuri otteluissa pelaaminen tuo junioriurheilijoille suurimman nautinnon ja ilon. Peluutus ja siihen liittyvä arvopohja tasapuolisuudesta näyttäisivät puhuttavan myös kansainvälisesti. Tasaista peluutusta suositellaan junioriurheilussa siten, että ”keskivertopelaajalla” olisi yhtäläiset mahdollisuudet kehittyä ”lahjakkaan” pelaajan tavoin (Australian Government 2013). Canadian Centre for Ethics in Sport (2013) pitää yhtenä urheilun uhkana epätasaista peliajan jakautumista junioriurheilijoille.

Vilttiketjussa istuminen vähentää mahdollisuutta saada harjoitusta peleissä ja sitä kautta myös heikentää mahdollisuuksia kehittyä urheilijana. (Mäkinen & Syrjänen 1999, 3, 72.) Junioriurheilussa on havaittu, että vilttiketjussa istuvat ovat pääosin loppuvuodesta syntynei-

tä lapsia. Syntymäkuukausi vaikuttaa lapsen fyysiseen kokoon (Mäkisen & Syrjäsen 1999, 52, 72) ja valmentaja saattaa tiedostamattomasti huomioida urheilijoita, jotka ovat sillä hetkellä ryhmänsä kehittyneimpiä (Jaakkola 2009, 248). Pitkällä tähtäimellä vilttiketjussa istuminen saattaa kuitenkin heikentää motivaatiota jatkaa urheiluharrastusta, mikä näyttäisi olevan yhteydessä seuraavana pelikautena tapahtuvaan drop out- ilmiöön vilttiketjussa istuneiden osalta (Petlichkoff 1993, 54). Paikkaa vaille jääminen saattaa aiheuttaa jopa perustavaa laatua olevan olemattomuuden tai olemisen pirstoutumisen tunteen (Siirala 1988b, kts. Puhakainen 1995, 170).

Nuori Suomi ottaa kantaa tasapuoliseen peluutukseen junioreiden kilpaurheilussa siten, että 7–9-vuotiaissa puhutaan tasavertaisesta peluuttamisesta ja 10–12-vuotiaille suositellaan tasaaisesti peliaikaa. Perusteena näissä suosituksissa on tasapuolisuus, joka mahdollistaisi junioriurheilijoiden tasapuolisen kehittymisen. Kun juniorit saavuttavat tavoitteellisen kilpaurheilu-ian 14–18-vuotiaana, painotetaan harjoittelun ja urheilun jatkamista. (Nuori Suomi 2013d.) Suositusta pelaajakohtaisesta peliajasta tai peliminuuteista ei Nuorella Suomella ole. Nuori Suomi kuitenkin linjaa materiaalissaan ”Pelin henki 14–17 -vuotiaille”, että jatkuva vaihtopenkillä istuminen peleissä viestittää pelaajan huonommuudesta (Nuori Suomi 2013e) ja toteaa lapsen kokevan ulkopuolisuuden tunteen, joka saattaa vaikuttaa vielä aikuisena kykyyn kohdata uusia haasteita (Nuori Suomi 2013f, 15).

Palloliitto määrittää jalkapallon peluutusta ”Kaikki pelaa -säännöt 2013” mukaisesti. Alle 11 -vuotiaille, F- ja E -ikäluokkaan kuuluville luvataan otteluissa vähintään puolen pelin takuu. 12–15-vuotiaille D- ja C- junioreille ”Kaikki pelaa”- sääntö on voimassa, mutta on kauden alussa määriteltävissä valmentajan ja joukkueen kesken. Kun juniorit pääsevät 16–19-vuoden ikään B- ja A- sarjatasolla, ”Kaikki pelaa”- periaate on edelleen voimassa, mutta on sovittavissa valmentajan kanssa kauden alussa. (Palloliitto 2013.)

Salibandyliitto suosittelee tasaista peliaikaa F –junioreille yhden pelin sisällä, E -junioreille turnauksen aikana ja D –junioreissa koko kauden ajan. F- juniorit ovat iältään 9–10 -vuotiaita, E –juniorit 11–12 -vuotiaita ja D- juniorit 12–13 -vuotiaita. Salibandyliitto tiedottaa epätasaisen peluutuksen olemassaolon. Liitto toteaa, että tasaista peluutusta valvotaan erotuomarin, pelinohjaajan tai vanhempien toimesta, joilla on oikeus ottaa asia esiin käsiteltäväksi. (Salibandyliitto 2013.) Salibandyliitto on ainoana tutkituista lajiliitoista ottanut vahvasti kantaa tasapuolista peluutusta edistävästi.

Suomen Jääkiekkoliitto sitouttaa jääkiekkoseuroja tasapuoliseen peluutukseen D- E- ja F-junioreissa pelikokemuksen kartuttamiseksi. Tämä suositus on voimassa 14-vuotiaaksi saakka. C- ja B -juniori-ikäisenä (16–18-vuotta ja nuoremmat) peluuttaminen on valmentajan päätettävissä ja yhteydessä joukkueen sääntöjen noudattamiseen, yksilön harjoitusaktiivisuuteen ja tavoitteellisuuteen. Suositukset pohjautuvat Nuoren Suomen suosituksiin, jossa Suomen Olympiakomitea ja urheilun lajiliitot ovat olleet mukana niitä laatimassa. (Suomen Jääkiekkoliitto 2013.)

Suomen Koripalloliiton liittohallitus poisti juniorikoripalloilijoiden lepuuttamis- ja peluuttamissäännön mikro-, mini- ja C -tasoilla. Mikro- ja minitasot koskevat alle 12 -vuotiaita junioreita ja C- juniorit ovat ikäluokkaa 13–14 vuotta (Suomen Koripalloliitto 2011). Aiempi peluutussääntö ohjasi peluuttamaan kaikkia jokaisen koripallojuniorin levätessä yhden jakson ajan neljästä. Koripalloliiton mukaan sääntömuutos tähtäsi suurempaan ottelu- ja pelaajakohtaiseen peliaikaan, istumisen vähentämiseen ja joukkuemäärien nousuun (Walldén 2013). Koripalloliitolla ei ole virallista ohjeistusta peluutuksesta.

Suomen Lentopalloliitto suosittelee peluutusta SM -sarjatasolla seuraavasti: C- sekä B-junioreissa valmentajien vastuulla on joukkueen kaikkien pelaajien pääseminen pelaamaan ottelun aikana. C -juniorit edustavat ikäluokkaa 13–14 vuotta ja B -juniorit ovat 15–16-vuotiaita. (Suomen Lentopalloliitto 2013.)

4.5 Kohti urheilun teoriaa

Kantilaisen ajattelun mukaan urheilu voidaan ymmärtää osana eettistä ja esteettistä elämää kohti ihmisen hyveitä ja onnellisuutta. Urheilu, kuten elämä itse, antaa mahdollisuuden tuntea ja ilmaista itseämme moraalisina yksilöinä (Schmid 2013, 117–124.) Urheilun teoriaa voidaan tarkastella myös sosiologiselta katsantokannalta ja tarkastella mitkä tekijät korostuvat urheilussa. Crone (1999, 321) löysi urheiluun liittyvästä kirjallisuudesta kolme erilaista muuttujaa (taulukko 2), joiden ylikorostaminen joko selvästi tai epäsuorasti vaikuttivat urheilussa itsenäisinä tai toisiinsa liittyvinä muuttujina: voittaminen, ulkoiset palkkiot tai byrokratia. Cronen (1999, 322) teorian mukaan voittamisen ylikorostaminen urheilussa näkyy kolmella eri tavoin:

TAULUKKO 2: TOWARD A THEORY OF SPORT (mukailten Crone 1999)

MITÄ ENEMMÄN KOROSTETAAN VOITTAMISTA, SITÄ ENEMMÄN

URHEILIJAN KANNALTA

- urheilija kokee voittamisen painetta
- urheilija pelkää epäonnistuvansa
- peliaika peleissä on epätasaista
- urheilijat eivät pelaa reilua peliä

VALMENTAJAN KANNALTA

- valmentaja kokee voittamisen painetta
- valmentaja pelkää epäonnistuvansa
- valmentaja käyttäytyy autoritaarisesti
- valmentaja ei todennäköisesti pelaa reilua peliä

URHEILUN KANNALTA

- urheilun ilo ja nautinto vähenee
 - urheiluhenki vähenee
 - urheilusta tulee enemmän työtä kuin pelaamista
 - epäurheilijamaista käyttäytymistä
-

Crone (1999) huomasi, että voittamisen ylikorostumisella (*emphasis on winning*) on monia negatiivisia vaikutuksia urheilijaan, jotka eivät olleet kuitenkaan tarkoituksellisia; mitä enemmän oli havaittavissa voittamisen painetta, sitä enemmän ilmeni myös epäonnistumisen pelkoa. Samat muuttujat vaikuttivat myös valmentajan toimintaan; mitä enemmän oli painetta voittoa, sitä enemmän ilmeni myös pelkoa epäonnistua. Kun voittamisen paine kasvoi, niin samassa suhteessa kasvoi ”parempien” pelaajien peluutus, samalla vähentäen ”heikoimpien” pelaajien peluutusta. Voittamisen paineen kasvaessa peleissä penkillä istumiseen tai niin sanottuun ”vilttiketjuun” kuulumiseen kulutettu aika lisääntyi. (Crone 1999, 321–322.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Kvantitatiivinen tutkimusmetodi

Tässä tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmetodia, joka pyrkii kuvaamaan tutkittavaa aineistoa tilastojen ja numeroiden avulla tutkittavien ilmiöiden syy-seuraussuhteita (Välisalo, 2014; Hirsjärvi ym. 2009, 139). Tutkimuksen taustalla on positivistinen tiedekäsitys, joka tarkoittaa sitä, että ihmisen yksilöllinen käyttäytyminen on kvantitatiivisesti mitattavissa, ihan niin kuin mikä muu ilmiö tahansa. Tätä kautta tutkimuksessa pyritään löytämään yleispäteviä lakeja (Tuomivaara 2005, 29). Tämän tutkimus toteutettiin poikittaistutkimuksena, jossa ilmiötä tutkittiin tietyssä ajankohtana (Trochim 2006). Tutkimus toteutettiin keväällä 2014. Tutkimus toteutettiin valikoituna otantatutkimuksena, koska haluttiin tarkastella tutkittavaa ilmiötä valikoidussa otoksessa (Niskanen 2008, 61), tässä tutkimuksessa suurimpien juniorijoukkuelajien valmentajien joukosta.

5.2 Aineiston hankinta, analyysi ja tulkinta

Tutkimus toteutettiin touko-kesäkuussa 2014 ja se kohdistettiin Suomen viiden harrastetuimman junioriurheilun joukkuelajiin, joita pelataan myös kansainvälisesti (SLU 2010, 8). Tämän perusteella tutkimusotoksen valitut joukkuelajit olivat; jalkapallo, salibandy, jääkiekko, koripallo ja lentopallo.

Otannon ensimmäisessä vaiheessa tutkimukseen valittiin viisi (5) suurinta junioriurheiluseuraa jokaisesta tutkittavasta, myös kansainvälisesti pelattavista viidestä valitusta joukkuelajista. Suurimpien junioriseurojen tiedot saatiin kultakin lajiliitoilta perustuen juniorilisenssien määrään kunkin liiton suurimmissa urheiluseuroissa. Tutkimuksen otos valittiin suurimpien juniorikilpaurheiluseurojen joukosta, koska haluttiin mahdollisimman edustava otos suomalaisesta juniorikilpaurheilusta joukkuelajeissa. Tutkimusotanta käsitti näin ollen 25 Suomen suurinta juniorijoukkuelajin urheiluseuraa. Yhtä junioriurheiluseuraa ei tutkittu jääviyssiä. Tutkimuksen teoreettinen ja laskennallinen otos edustaa noin 22 530:tta suomalaista junioriurheilijaa, jos mittarina pidetään juniorikilpaurheilijoiden tarkkaa lisenssimäärää valituissa 25:ssä junioriurheiluseurassa.

Otannan toisessa vaiheessa tutkimuslomake lähetettiin 25:den suurimman juniorikilpaurheiluseuran valmennuspäälliköille, jotka lähettivät sähköisen strukturoidun kyselylomakkeen kaikille oman urheiluseuransa juniorivalmentajille. Koska tutkimuksen tarkoituksena oli mitata arvoja käytännön valmennus- ja peluutustoiminnassa, juniorivalmentajat olivat tutkimuksen kohteena. Otannan kolmannessa vaiheessa kaikkia tutkimukseen valittuja urheiluseuroja lähestyttiin sähköpostilla ja soitettiin läpi mahdollisimman suuren otannan saamiseksi.

Aineistoa tarkasteltiin havaintomatriisien avulla, jossa ilmeni tutkittujen henkilöiden kaikkien muuttujien arvot. Sen jälkeen aineistoa analysoitiin tilastotieteellisin menetelmin, lähinnä määrällisen tutkimuksen analyysiin kehitetyllä SPSS- ohjelmalla (Statistical Package for the Social Sciences) (Niskanen 2008, 62.) Tutkimustuloksia analysoitiin aluksi frekvenssijakaumilla käsittäen taustatiedot (ikä, sukupuoli ja koulutus) ja sen jälkeen ristiintaulukoitiin yksi arvo kerrallaan suhteessa peluutukseen. Regressioanalyysiä (Mattila 2014) käytettiin tässä tutkimuksessa eri lajien välisessä vertailussa. ANOVA- ohjelmistoa käytetään tutkittaessa eroavatko ryhmien väliset keskiarvot tilastollisesti merkitsevästi toisistaan (KvantiMOTV 2014). Tässä tutkimuksessa ANOVA –ohjelmistoa käytettiin ulkopuolisten tekijöiden vaikutuksen selvittämiseksi peluutuskäytännöissä. Aineistosta pyrittiin löytämään kahden tai useamman muuttujan välisiä korrelaatioita, joka on muuttujien välisen yhteyden olennaisin indikaattori (Metsämuuronen 2000b, 38). Kun tutkimuksen otos on suuri, niin pienikin korrelaatio saattaa olla tilastollisesti merkitsevä (Metsämuuronen 2000c, 44). Tässä tutkimuksessa käytettyä korrelaatiokerrointa on havainnollistettu alla (taulukko 3).

TAULUKKO 3: Korrelaatiokertoimet (mukailten Metsämuuronen 2000b, 45)

KORRELAATIOKERROIN	MERKITSEVYYS
0.80–1.0	Erittäin korkea
0.60–0.80	Korkea
0.40–0.60	Melko korkea tai kohtuullinen

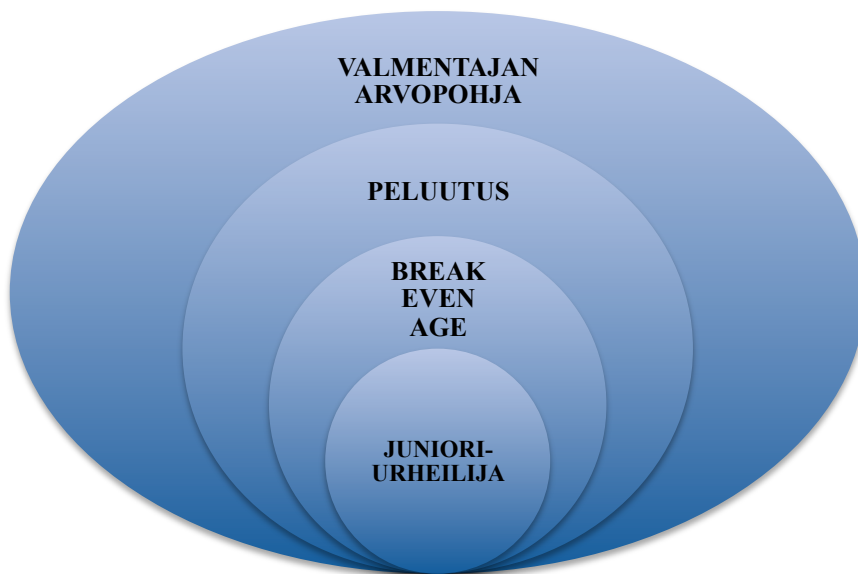
Tässä tutkimuksessa käytettiin niin sanottua Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokerrointa (*Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient*), jolla mitataan “kahden intervalli- tai suhdeasteikollisen muuttujan välistä riippuvuutta”(Metsämuuronen 2000b, 42–43).

5.3 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää valmentajien arvoja valituissa joukkuelajeissa ja analysoida arvojen ja käyttäytymisen suhdetta, joka ilmeni valmentajien peluutuskäytännöissä. Lisäksi haluttiin tutkia juniorijuokkuelajien break-even age:ä eli ikää, jossa peluutus muuttuu aikuismaiseen, voiton kannalta optimaaliseen joukkueen peluutukseen.

TUTKIMUSONGELMAT:

- Miten juniorivalmentajien arvopohja määrittää peluutusta?
- Millainen on juniorivalmentajien arvopohja valituissa suomalaisissa juniorijoukkuelajeissa Schwartzin arvomittarilla mitattuna?
- Mikä on ”break-even age” valituissa juniorijoukkuelajeissa?

KUVA 3: Paradigma tutkittavasta ilmiöstä.

5.4 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Validiteetti eli tutkimuksen luotettavuus tarkoittaa sitä, mittaako tutkimus sitä, mitä sen on tarkoitettukin mittaavan. *Ulkoinen validiteetti* hakee vastausta siihen, ovatko tutkimustulokset yleistettävissä. *Sisäinen validiteetti* puolestaan perustuu tutkimuksen sisäiseen luotettavuuteen; onko käsitteet määritetty oikein, onko teoria tutkimuksen perustana oikea, onko

mittari oikein muodostettu, mitaako mittari sitä, mitä sen oletetaan mittaavan tai alentaako jokin tekijä mittaustilanteessa tutkimuksen luotettavuutta (Metsämuuronen 2000a, 41).

Tässä tutkimuksessa käytettiin vuonna 2012 uudistettua Schwartzin arvomittaria (PVQ5X), jota on testattu 10:ssä eri maassa (N=6 059) (Schwartz ym. 2012) ja sitä ennen saman arvomittarin aiempaa versiota (SVS) oli testattu jo 1990-luvun loppuun mennessä 65:ssä eri maassa (N=65 000) (Helkama 2009, 303). Schwartzin ym. (2012) PVQ5X- mittarin validiteetti ja reliabiliteetti on useaan kertaan testattu ja näin ollen sitä voitaneen pitää sekä luotettavana että toistettavana. Mittarin suomentamisessa oli apuna aiempia tutkimuksia (Puohiniemi 1995; Puohiniemi 2005; Pulkkinen ym. 2010; Nieminen ym. 2014), jotta suomennos vastaisi mahdollisimman tarkasti alkuperäistä Schwartzin ym. (2012) englanninkielistä arvopatteristoa. Vuoteen 2012 mennessä Schwartzin kolmesta tärkeimmästä artikkelista oli tehty yli 8 200 lainausta ja sitä on käytetty sadoissa eri tutkimuksissa kuluneen kahden vuosikymmenen aikana (Schwartz ym. 2012, 663).

Schwartz ym. (2012) testasivat uudistetussa arvomittaristossa Likertin 6 -portaista (N=3261) ja 11 -portaista (N=2 798) asteikkoa, saadakseen selville, kumpi asteikko toisi tutkimuksissa luotettavimman tuloksen. He päätyivät suosittamaan 6 -portaista asteikkoa paremman luotettavuuden saamiseksi. (Schwartz ym. 2012, 670–677.) Tässä tutkimuksessa käytettiin Likertin (Metsämuuronen 2009, 47) 9 -portaista arvoasteikkoa -1:stä (arvojeni vastainen) 7:ään (äärimmäisen tärkeää), tutkimuksen vertailtavuuden helpottamiseksi Puohiniemen (1995, 148) tutkimustulosten kanssa.

Reliabiliteetilla eli tutkimuksen toistettavuudella tarkoitetaan sitä, että sama ilmiö olisi mitattavissa monta kertaa samalla mittarilla ja jokaisella kerralla saataisiin melko samankaltaisia tuloksia (Metsämuuronen 2000a, 50). Tällöin mittarin keskeisenä elementtinä on Likert-asteikko (*Likert scale*), jota käytetään, kun tarkoituksena on mitata jotain tiettyä ominaisuutta (Metsämuuronen 2000a, 47), tässä tutkimuksessa arvoja (taulukko 4). Tutkimuslomakkeessa (liite 2) kysyttiin 57 eri väittämää arvoihin liittyen. Jokaiselle väittämälle piti antaa numero asteikolla -1:stä 7:ään sen mukaan, kuinka tärkeäksi se koettiin juniorivalmennusta ohjaavana periaatteena ja arvona. Mitä suurempaa numeroa vastaaja käytti, sitä tärkeämpänä vastaaja piti kyseistä arvoa ja periaatetta valmennuksessaan. Tässä tutkimuksessa arvon merkitystä kysyttiin ”juniorivalmennustani ohjaavana periaatteena” alkuperäisen ”elämäni ohjaavana periaatteena” (Puohiniemi 2005) sijaan.

TAULUKKO 4: Arvotutkimusasteikko (mukaillen Puohiniemi 2005)

TÄMÄ ARVO ON JUNIORIVALMENNUSTANI OHJAAVANA PERIAATTEENA

arvojeni	ei			tärkeä			hyvin	äärimmäisen
vastainen	tärkeä						tärkeä	tärkeä
-1	0	1	2	3	4	5	6	7

Tämän tutkimuksen taustatieto-osiota luotaessa, käytettiin suuntaa-antavana pohjana jo aiemmin käytettyä Ilmasen ym. (2008) käyttämää lomaketta. Juniorivalmentajien valmennustoimintaa peluutuksen näkökulmasta tutkittaessa, luotiin tähän mittari (liite 2), jolla voitiin tutkimusongelmien linjassa verrata arvojen ja peluutuksen yhteyttä sekä saada selville ”break-even age”. Peluutusta tutkittaessa haluttiin käyttää samaa arvotutkimusasteikkoa (taulukko 4) koko tutkimuksessa, jotta tutkittavan olisi helppo vastata kysymyksiin. Tällä haluttiin varmistaa luotettavuuden säilyminen läpi tutkimuksen.

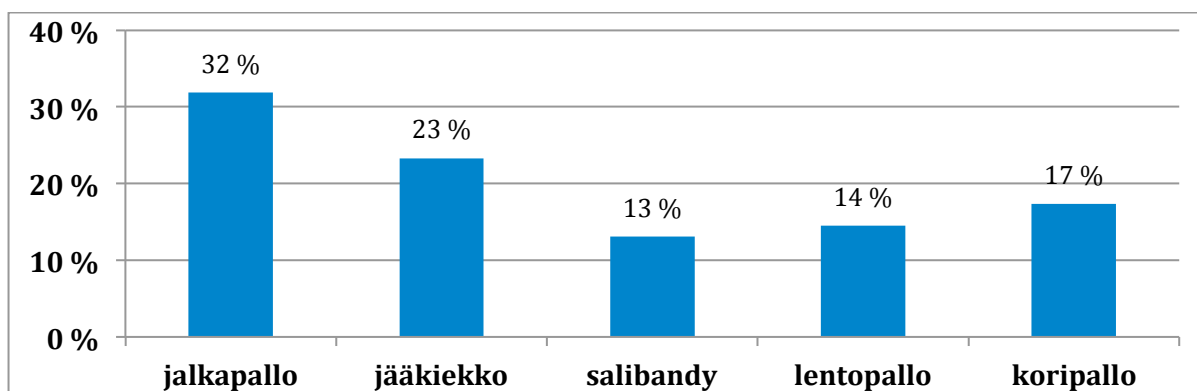
Tutkijana olen pyrkinyt lähestymään aihetta objektiivisesti, vaikka tiedostan omien arvojeni olevan ajatteluni taustalla. Olen pyrkinyt toimimaan tutkimusprosessissa eettisesti ja objektiivisesti tiedeyhteisöä kunnioittaen

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Taustatiedot

Tutkimukseen vastasi yhteensä 421 juniorivalmentajaa, miehiä 87 % (368) ja naisia 13 % (53). Vastanneiden valmentajien lajijakauma selviää kuvasta 4. Suurin osa (68 %) vastanneista valmentajista oli 31–50-vuotiaita. Valmentajien peruskoulutus vaihteli kansakoulusta korkeakoulututkinnon suorittaneisiin, mutta enemmistö valmentajista edusti joko opisto- tai ammattikorkeakoulutasoista (37 %) tai yliopistotasoisista (23 %) koulutusta. Valmentajista 53 % oli käynyt erilaisia liikunta- ja valmennusalan kursseja sekä I–III -tason valmentajakoulutuksia (49 %), 17 %:llä ei ollut mitään liikunta- ja urheilualan koulutusta.

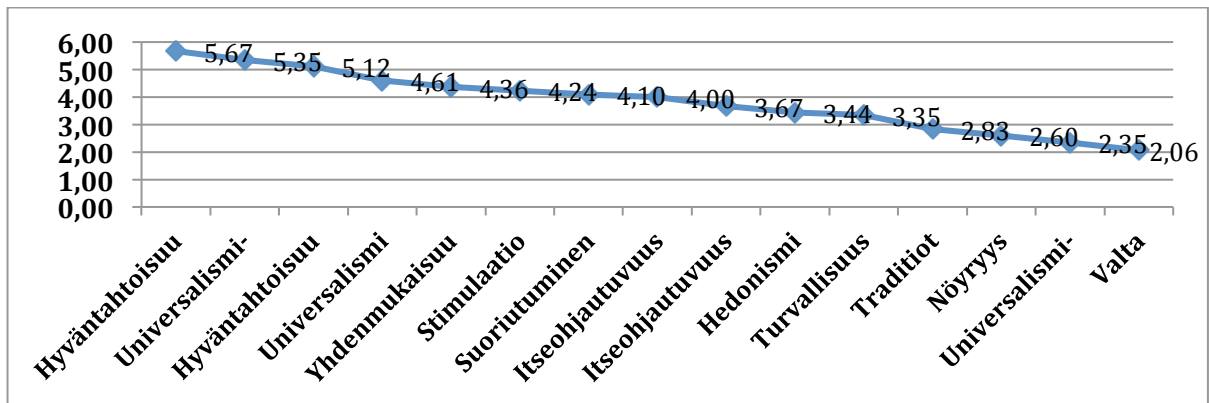
Valmentajat olivat toimineet valmennustehtävissä keskimäärin 3–6 vuotta (42 %) ja omaa kilpaurheilutaustaa oli 78 %:lla vastanneista joko kansallisella SM-, divisioona- tai piiritasolla. Vastanneista valmentajista 6 %:lla oli ollut kansainvälistä kilpaurheilutaustaa aikuisiässä. Sinettiseuroja oli tutkittavista urheiluseuroista suhteessa eniten jääkiekossa (68 %) ja koripallossa (63 %), vähiten jalkapallossa (38 %). Juniorivalmennettavista poikia valmentavia oli enemmistö (69 %), tyttöjä 20 %. Sekä tyttöjä että poikia valmensi 11 %:ia valmentajista. Valmennettavien ikä vaihteli alle 10-vuotiaista aina 18 vuotta täyttäneisiin. Vastaajista enemmistö (38 %) valmensi alle 10-vuotiaita ja 56 % valmensi 12-vuotiaita. Juniorivalmennettavien sarjataso oli enimmäkseen alueellinen tai piiritasoinen (66 %), 25 % valmennettavista pelasi kansallista SM -sarjatasoa.

KUVA 4: Vastanneiden valmentajien jakauma lajeittain.

6.2 Juniorivalmentajien arvot

Juniorivalmentajien arvoja ja niiden tärkeysjärjestystä mitattiin Schwartz:n ym. (2012) arvo-tutkimukseen kehitetyllä mittarilla. Valmentajien valmennusta ohjaavien arvojen tärkeysjärjestys on nähtävissä alla (kuva 5). Juniorivalmentajat pitivät hyväntahtoisuus- ja universalismiarvoja tärkeimpinä valmennusta ohjaavina periaatteina ja vähiten tärkeäksi jäivät valta-arvot. Mies- ja naisvalmentajien arvo-orientaatioissa ei ollut suuriakaan eroavaisuuksia, joskin tilastollista vertailua vaikeutti naisvalmentajien pienempi lukumäärä (13 %). (kuva 4)

KUVA 5: Juniorivalmennusta ohjaavat arvot, kaikki lajit.

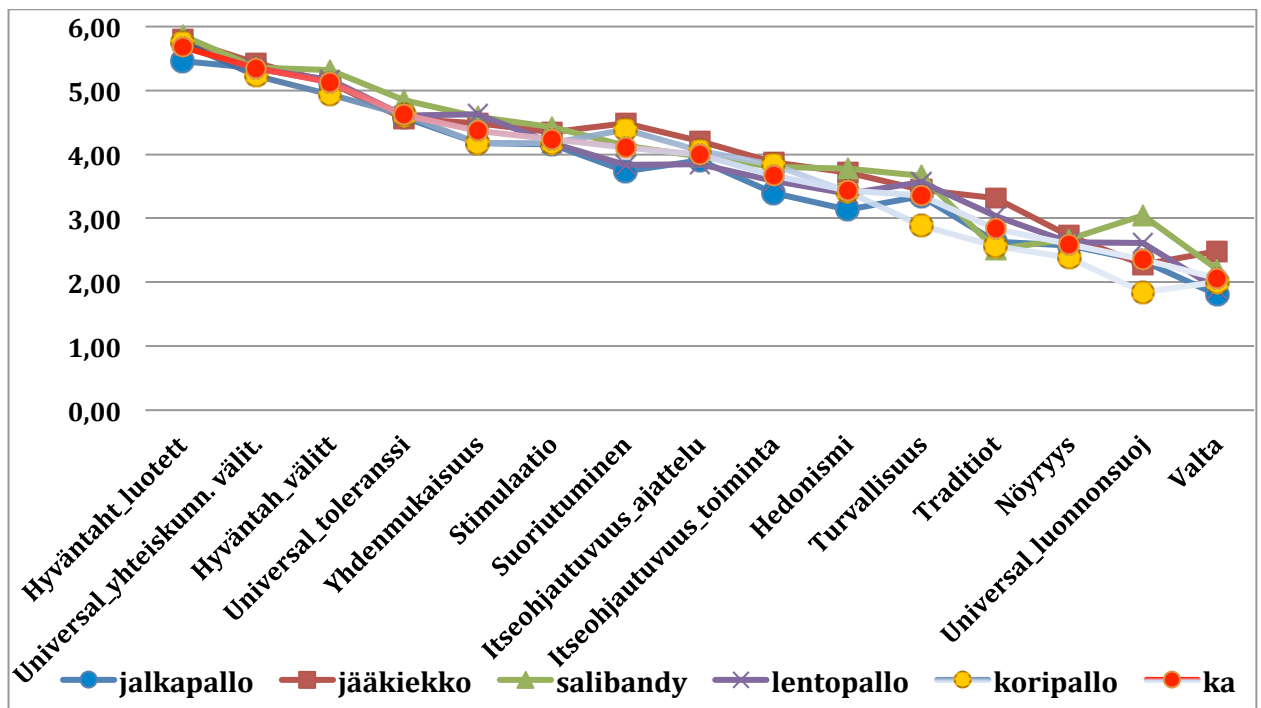
Taulukossa 5 on nähtävissä tutkimustulosten mukainen arvojen tärkeysjärjestys ja niitä kuvaavat määritelmät tässä tutkimuksessa kysytyinä juniorivalmennusta ohjaavina arvoina.

TAULUKKO 5: Juniorivalmentajien arvojen tärkeysjärjestys

1. HYVÄNTAHTOISUUS	luotettavuus: läheiset, ystävät, kaikkien edessä.
2. UNIVERSALISMI	yhteiskunnallinen välittäminen: sosiaalinen oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, oikeudenmukaisuus.
3. HYVÄNTAHTOISUUS	välittäminen: avuliaisuus läheisille, avuliaisuus, kaikkien ihmisten hyvinvointina, huomioonottaminen.
4. UNIVERSALISMI	toleranssi: sopuoinnin edistäminen, erilaisuuden arvostus, huomioonottaminen.
5. YHDENMUKAISUUS	säännöt: auktoriteettien kunnioitus, sääntöjen noudattaminen, lain noudattaminen.
5. YHDENMUKAISUUS	ihmistenvälinen: ihmisiä kunnioittava, kohteliaisuus, hienotunteisuus.
6. STIMULAATIO	elämän monipuolisuus, jännittävyys, uskaliaisuus.
7. SUORIUTUMINEN	kunnianhimo, menestyvä, kyvykäs, vaikutusvaltainen.
8. ITSEOHJAUTUVUUS	ajattelun autonomia: luovuus, vapaus, uteliaisuus.
9. ITSEOHJAUTUVUUS	toiminnan autonomia: vapaus, riippumattomuus, valinnat.

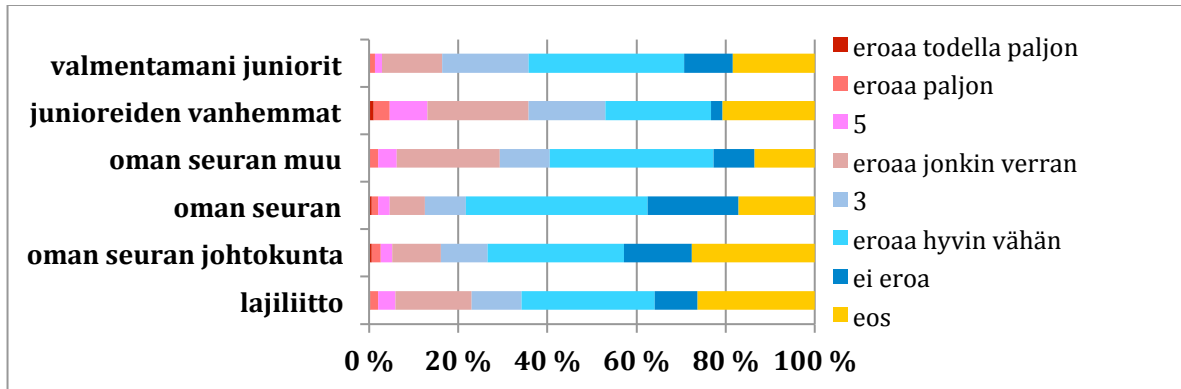
10. HEDONISMI:	mielihyvä, elämästä nauttiva, itsensä hemmottelu.
11. TURVALLISUUS	henkilökohtainen: turvallisuushakuisuus, oma ja ympäristön turvallisuus.
11. TURVALLISUUS	yhteiskunnallinen: kansallinen, alueellinen
12. TRADITIOT	perinteiden kunnioitus ja noudattaminen, kulttuurin säilyttäminen.
13. NÖYRYYS -TRADITIOT	vaatimattomuus, nöyryys, oman elämänsä hyväksyvä
14. UNIVERSALISMI	luonnon suojeleminen: ykseys luonnon kanssa, luontoa suojeleva, ympäristöä suojeleva
15. VALTA	suhteessa muihin ihmisiin: arvovalta, vaikuttajuus, käskyvalta
15. VALTA	suhteessa materiaan: yhteiskunnallinen, varakkuus

Lajien välisissä arvo-orientaatioissa ei ollut kovin suurta variaatiota. Arvona *suoriutumista* näytettiin kuitenkin arvostavan eniten jääkiekossa ja koripallossa vähiten jalkapallossa ja lentopallossa. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä verrattaessa jääkiekkoa jalkapalloon sekä lentopalloon ($p < 0,05$). Koripallon ero jalkapalloon oli myös tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,05$) arvioitaessa suoriutumista. *Valta*-arvo oli jääkiekossa suurin ja jalkapallossa pienin, ero oli myös tilastollisesti merkitsevä ($p = 0,002$). *Traditiot* arvona painottuivat niin ikään jääkiekkoon ja ainoa tilastollisesti merkitsevä ero oli jääkiekon ja jalkapallon välillä traditio-orientaatioissa ($p = 0,046$)(kuva 6).

KUVA 6: Juniorivalmennusta ohjaavat arvot, lajikohtainen.

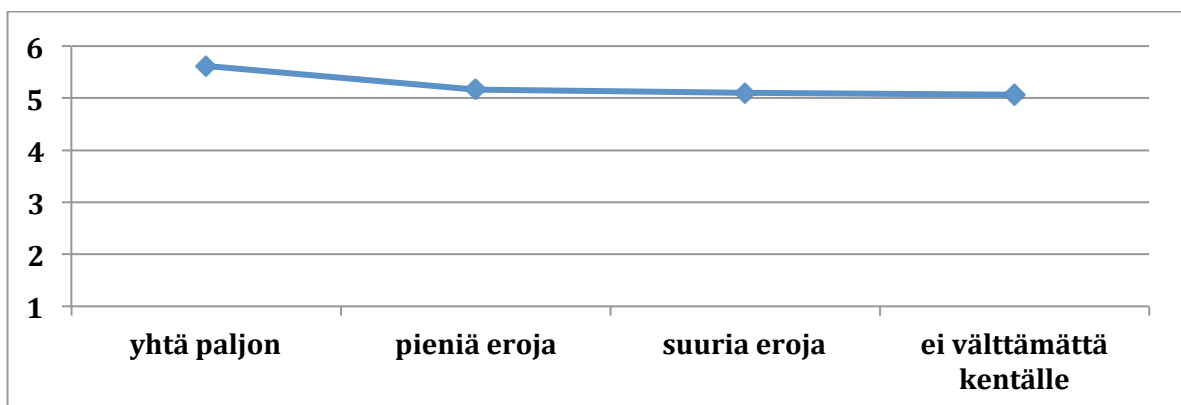
Tutkimuksessa haluttiin myös selvittää, kokivatko valmentajat arvostiriitaa valmennustoi-
minnassaan suhteessa omiin ja ulkopuolisten tekijöiden arvoihin. Lajiliitto ($p=0,023$), junio-
reiden vanhemmat ($p=0,001$) ja juniorit ($p=0,013$) aiheuttivat juniorivalmentajille eniten
arvostiriitaa. (kuva 7).

KUVA 7: Ulkopuolisten tekijöiden yhteys valmentajien arvoihin

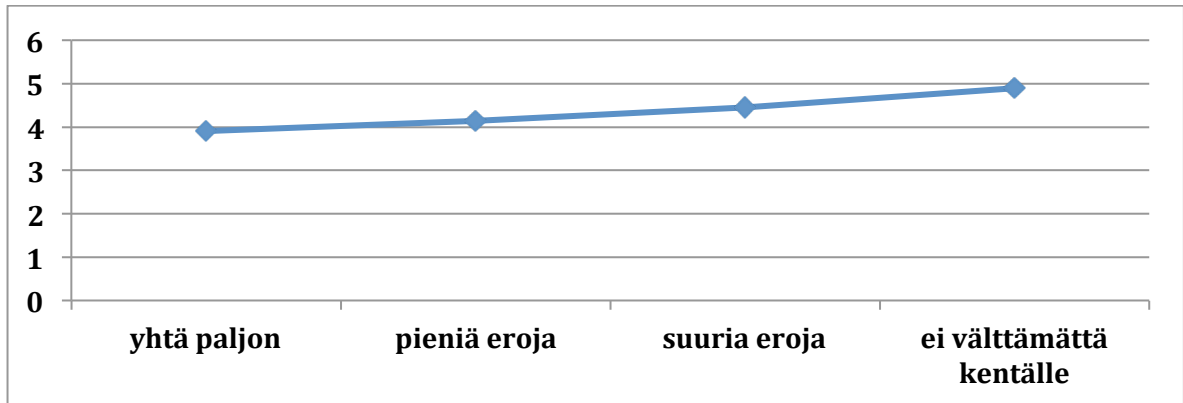
6.3 Arvot ja peluutus

Tässä tutkimuksessa arvojen ja käyttäytymisen suhdetta arvioitiin peluutuksen näkökulmas-
ta. Arvojen vaikutusta tutkittiin peluutukseen sarjakauden aikana, turnauksissa sekä yksittäis-
issä peleissä. Tutkimustuloksissa oli havaittavissa, että valmentajat, jotka peluuttivat tasai-
sesti kaikkia pelaajia *sarjakauden aikana*, antoivat korkeimman luvun *universalismi - yh-*
teiskunnallinen välittäminen -arvolle (5,6) verrattuna suurin eroin peluuttaviin valmentajiin
(5,1). ($p=0,035$). (kuva 8).

KUVA 8: *Universalismi – yhteiskunnallinen välittäminen*, yhteys peluutukseen sarjakauden
aikana.

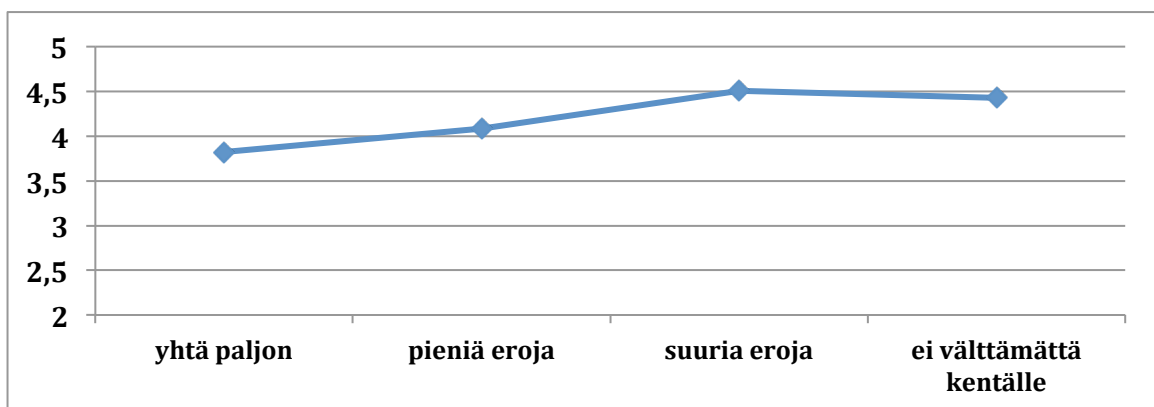
Niin ikään valmentajat, jotka peluuttivat tasaisesti kaikkia pelaajia sarjakauden aikana, arvostivat vähemmän *suoriutumista* (3,9) kuin suurin eroin peluuttavat valmentajat (4,5). ($p=0,042$). (kuva 9).

KUVA 9: *Suoriutuminen*, yhteys peluutukseen sarjakauden aikana.

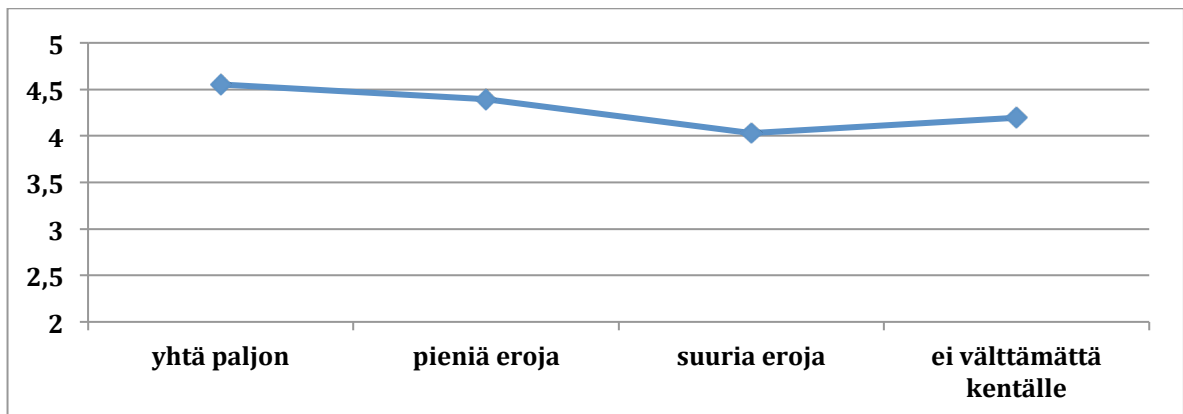
Valmentajat, jotka peluuttivat tasapuolisesti **yksittäisissä turnauksissa**, antoivat korkeamman arvosanan *universalismi – yhteiskunnallinen välittäminen -arvolle* (5,7) verrattuna suurin eroin peluuttaviin valmentajiin (5,2) ($p=0,003$). Peliminuuttien jakaantumisessa yksittäisissä turnauksissa oli myös arvo-orientaatioeroja. Valmentajat, jotka antoivat korkeamman arvosanan *hyväntahtoisuus – välittäminen -arvolle* (5,4) peluuttivat tasaisemmin, verrattuna suurin eroin peluuttaviin valmentajiin (4,8) ($p=0,034$).

Yksittäisissä peleissä eniten *suoriutumista* (4,5) arvostavien valmentajien pelaajien peliminuuteissa on suuria eroja, verrattuna yhtä paljon peliaikaa saavien pelaajien valmentajiin (3,8). ($p=0,004$). (kuva 10). Valmentajista 8 % ei yksittäisissä peleissä päästänyt kaikkia peliin nimettyjä pelaajia välttämättä kentälle.

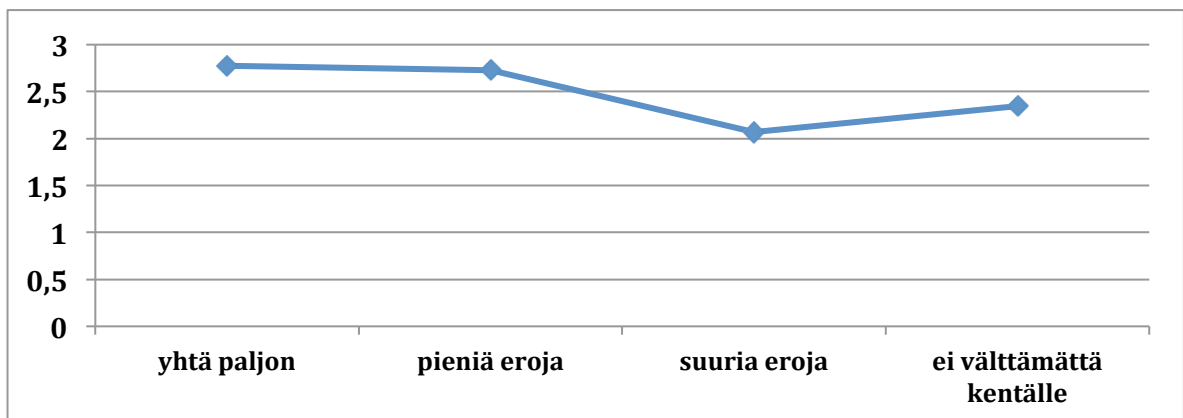
KUVA 10: *Suoriutuminen*, yhteys peluutukseen yksittäisissä peleissä.

Yhtä paljon peliminuutteja yksittäisissä peleissä saavien pelaajien valmentajat antoivat korkeimman arvosanan *universalismi – yhteiskunnallinen välittäminen -arvolle* (5,7) verrattuna suurin eroin peluuttaviin valmentajiin (5,1) ($p=0,140$). Yhtä paljon peliminuutteja yksittäisissä peleissä saavien pelaajien valmentajat antoivat korkeimman arvosanan *yhtenmukaisuus-arvolle* (4,6) verrattuna suurin eroin peluuttaviin valmentajiin (4,0) ($p=0,019$) (kuva 11).

KUVA 11: *Yhtenmukaisuus*, yhteys peluutukseen yksittäisissä peleissä.

Yhtä paljon peliminuutteja yksittäisissä peleissä saavien pelaajien valmentajat arvostivat *nöyryyttä* (2,8) enemmän verrattuna suurin eroin peluuttaviin valmentajiin (2,1) ($p=0,018$). (kuva 12).

KUVA 12: *Nöyryys*, yhteys peluutukseen yksittäisissä peleissä.

Yksittäisen pelin arvo-orientaatioista suhteessa peluutukseen voidaan yhteenvetona todeta seuraavaa (taulukko 6):

TAULUKKO 6: Peluutus ja arvo-orientaatiot yksittäisissä peleissä.

1. Yhtä paljon pelaajia peluuttavat juniorivalmentajat arvostivat eniten:

- universalismin yhteiskunnallinen välittäminen, ero oli tilastollisesti merkitsevä verrattuna suurin eroin peluuttaviin valmentajiin ($p=0,014$).
- yhdenmukaisuutta, ero oli tilastollisesti merkitsevä verrattuna suurin eroin peluuttaviin valmentajiin ($p=0,019$).
- nöyryyttä, ero oli tilastollisesti merkitsevä verrattuna suurin eroin peluuttaviin valmentajiin ($p=0,018$)
- hyväntahtoisuus-välittämistä, ero oli tilastollisesti merkitsevä verrattuna suurin eroin peluuttaviin valmentajiin ($p=0,034$)

2. Pienin eroin pelaajia peluuttavat juniorivalmentajat arvostivat eniten:

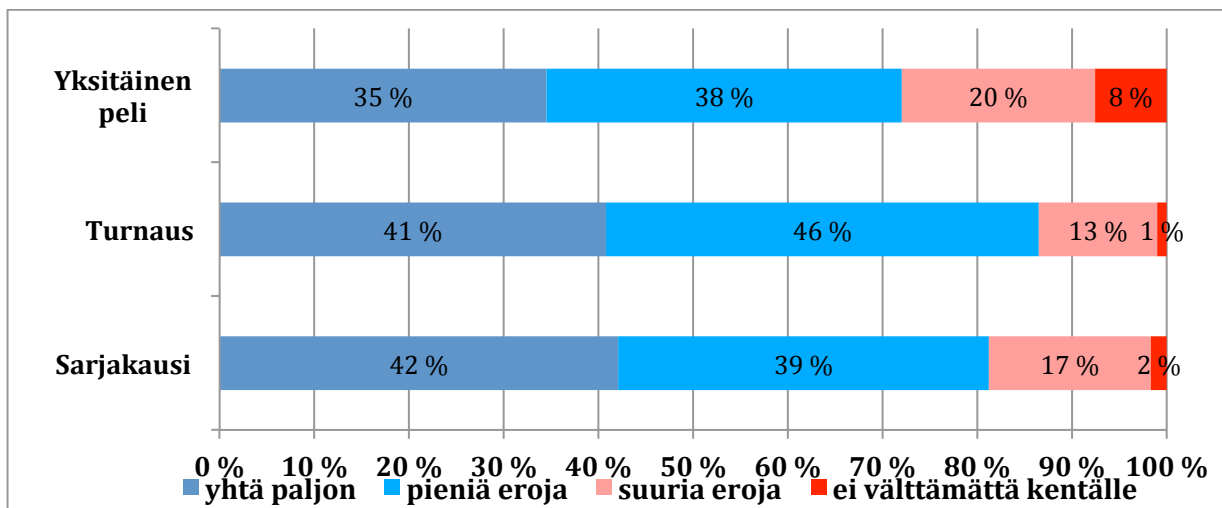
- nöyryyttä, ero oli tilastollisesti merkitsevä verrattuna suurin eroin peluuttaviin valmentajiin ($p=0,026$)

3. Suurin eroin pelaajia peluuttavat juniorivalmentajat arvostivat eniten:

- suoriutumista, ero oli tilastollisesti merkitsevä verrattuna yhtä paljon peluuttaviin valmentajiin ($p=0,004$)
-

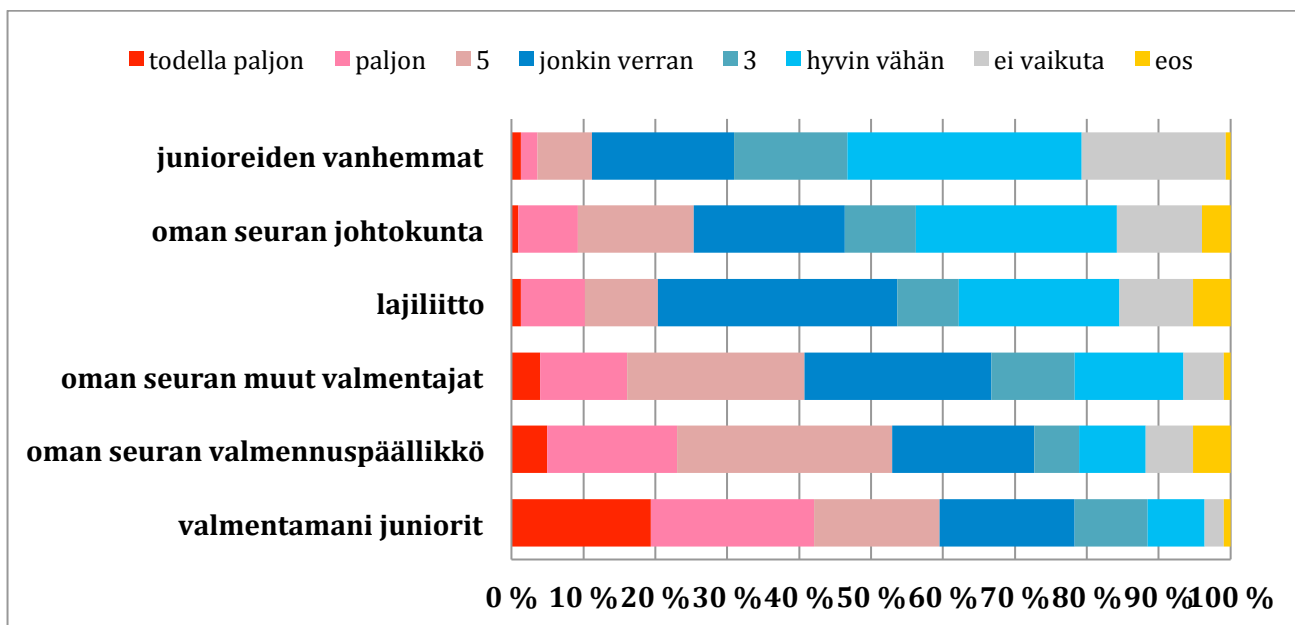
Universalismi – yhteiskunnallinen välittäminen -arvo vaikutti peluutukseen kaikilla tasoilla. Tämä arvo näyttäisi edistävän tasapuolista peluutusta ja suoriutumisen arvostaminen näyttäisi vastaavasti vähentävän tasapuolista peluutusta. Regressionanalyysin mukaan valmentajien arvotyytit selittävät peluutusta 7,8 prosentin verran ($p<0,05$). Valmentajien oma kilpaurheilusta aikuisena ei näyttänyt tutkimuksen mukaan vaikuttavan peluutukseen ($p=0,692$). Peluutuksessa ei ollut tässä tutkimuksessa tilastollisesti merkitseviä eroja eri lajien juniorivalmentajien välillä.

Valmentajista keskimäärin 80 % peluutti kaikkia peliin nimettyjä pelaajia joko yhtä paljon tai pienin eroin sekä yksittäisen pelin, yksittäisen turnauksen että sarjakauden aikana (kuva 13). Yksittäisiä pelejä tarkasteltaessa valmentajat kokivat, että pelaajat saivat yhtä paljon (35 %) tai pienin eroin (38 %) peliaikaa, suurin eroin peluuttavia valmentajia oli keskimäärin 20 %. Valmentajista 8 % vastasi, että yksittäisissä peleissä kaikki peliin nimetyt pelaajat eivät välttämättä pääse kentälle. Nämä valmentajat valmensivat kaikki alle 10 -vuotiaita junioriurheilijoita. Mitä vanhempi valmentaja oli, sitä vähemmän oli eroa peluutuksessa, kokee neet valmentajat näyttivät peluuttavan tasaisemmin. Ero ei ollut kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä. Tyttöjen ja poikien peluutuksessa ei ollut tilastollista eroa. Yhteenveto peluutuksesta yksittäisissä peleissä, turnauksissa ja sarjakauden aikana on esitetty kuvassa 13.

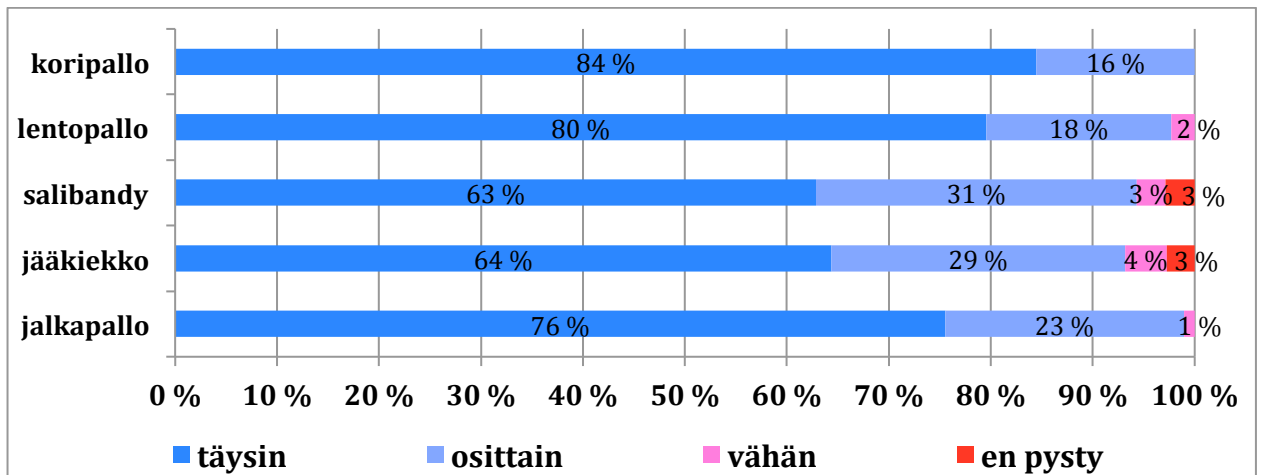
KUVA 13: Yhteenveto peluutuksesta yksittäisessä pelissä, turnauksessa ja sarjakautena.

Kysyttäessä ”Missä määrin ulkopuoliset tekijät vaikuttavat valmennuksen käytänteisiin ja toimintaan”, tilastollisesti merkitseviä eroja löytyi vain lajien välillä. Jääkiekossa sekä lajiliiton ($p < 0,001$) että valmennuspäällikön ($p < 0,001$) vaikutus oli kaikkein voimakkain verrattuna muihin lajeihin. Ulkopuolisten tekijöiden vaikutus valmennustoimintaan on esitetty alla kuvassa 14.

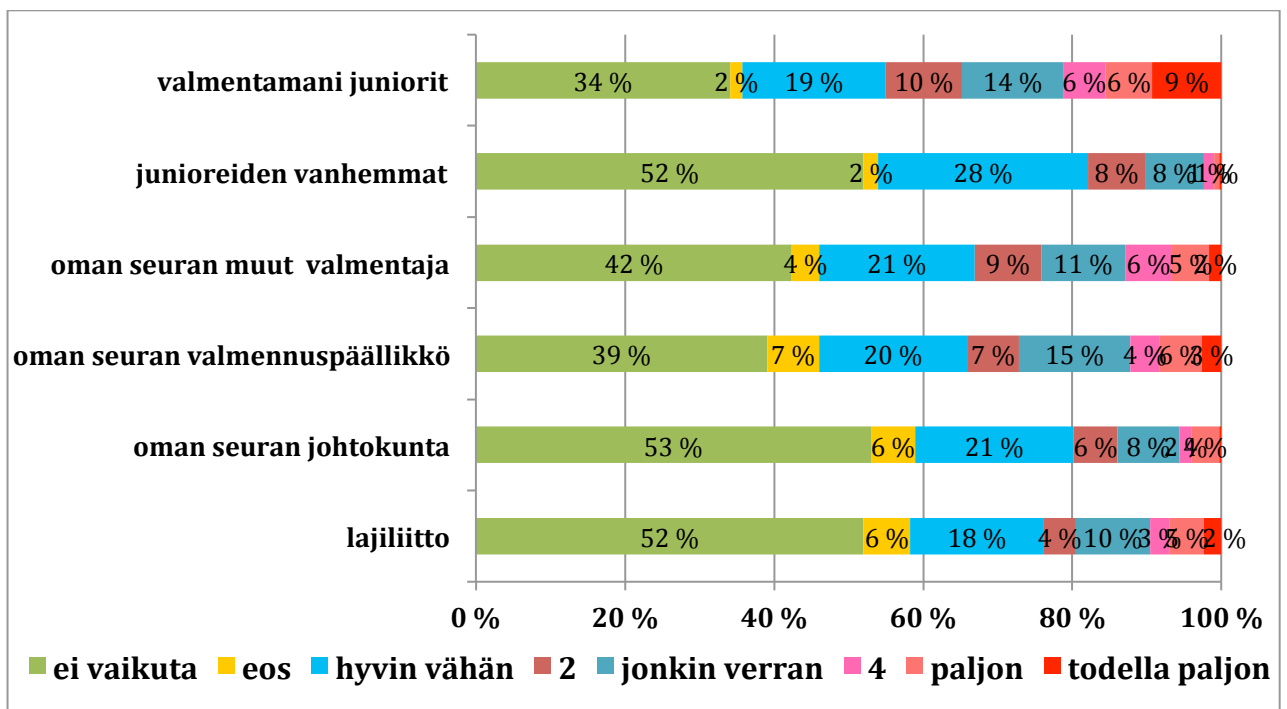
KUVA 14: Ulkopuolisten tekijöiden vaikutus valmennustoimintaan.

Valmentaja oli keskeisessä asemassa, kun kyse oli pelaajan mahdollistamisesta junioriurheilijalle. Valmentajista 84 % pystyi itse vaikuttamaan peluutukseen joko ”täysin” tai ”osittain” (kuva 15).

KUVA 15: Valmentajan oma vaikutus peluutukseen.

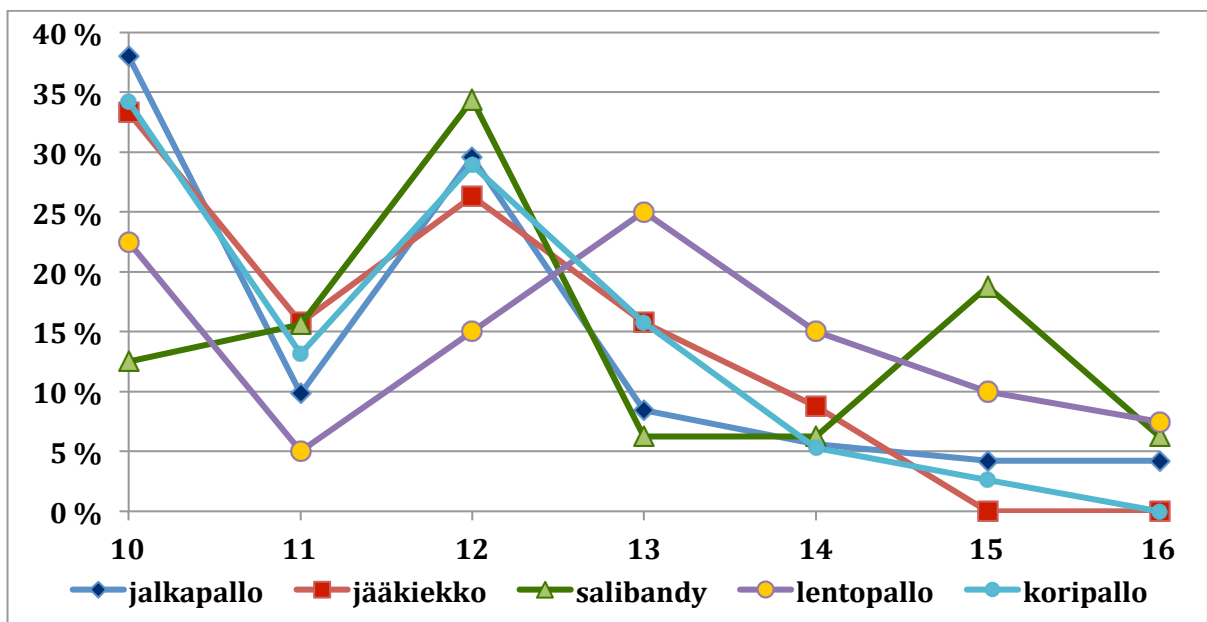
Ulkopuoliset tekijät, kuten lajiliitto, oman seuran johtokunta, valmennuspäällikkö, oman seuran muut valmentajat, junioreiden vanhemmat ja juniorit vaikuttivat vaihtelevasti valmentajan peluutuskäytäntöihin. Lajiliitto näytti vaikuttavan eniten jääkiekossa, vähiten koripallossa ($p=0,000$). Oman seuran valmennuspäällikkö vaikutti eniten jääkiekossa, vähiten salibandyssä ($p=0,013$), lentopallossa ($p=0,000$) ja koripallossa ($p=0,002$) verrattuna muihin lajeihin. Juniorivalmennettavat vaikuttivat vähiten valmentajien peluutukseen jääkiekossa ja enemmän jalkapallossa ($p=0,004$) ja koripallossa ($p=0,000$). (kuva 16).

KUVA 16: Ulkopuolisten tekijöiden vaikutus peluutukseen.

6.4 Break-even age

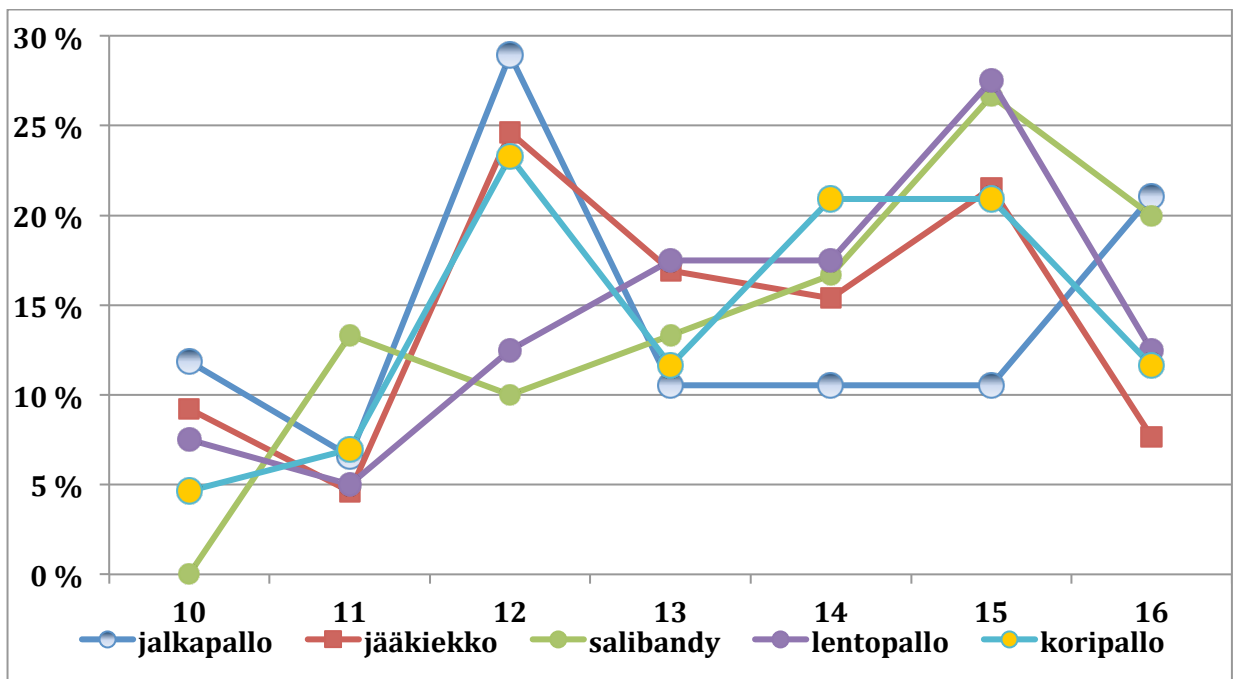
Tässä tutkimuksessa pyrittiin saamaan selville, missä iässä peluutuksessa tapahtuu käänne ”Kaikki pelaa” -periaatteesta aikuisten puhtaasti voittoon tähtäävään peluutukseen. Tälle iälle annettiin tässä tutkimuksessa nimi ”break-even age”. Lajien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja ”Kaikki pelaa”-periaatetta kysyttäessä. Tässä tutkimuksessa ”Kaikki pelaa” -periaatteella tarkoitettiin kaikkien pelaajien tasapuolista peluutusta ottelutapahtumassa. ”Kaikki pelaa” -periaatetta tarkasteltaessa ikäkeskiarvoksi muodostui 13 vuotta. Valmentajista 8 % oli sitä mieltä, että ”Kaikki pelaa” -periaatetta ei tulisi noudattaa koskaan. Kun keskiarvo laskettiin pelkän ikäväättämien perusteella, jättäen pois väittämät ”muu” ja ”ei koskaan” ikäkeskiarvoksi muodostui hieman alle 12 vuotta (kuva 17). Tällä tavoin laskettuna yli puolet valmentajista (67 %) oli sitä mieltä, että ”Kaikki pelaa” -periaatetta tulisi noudattaa 12-vuotiaaksi saakka.

KUVA 17: ”Kaikki pelaa” -periaate suhteessa ikävuosiin ja eri lajeihin.

”Break-even age:n” selvittäminen oli tämän tutkimuksen yksi keskeisimmistä intresseistä. Siksi oli tärkeää huomioida tutkittava ilmiö suhteessa vastaajien kokonaismäärään ja eri urheilulajeihin ikäjänalla sekä ”Kaikki pelaa” -periaatteessa (kuva 17) että puhtaasti voiton tavoittelun kannalta parhaimpien pelaajien peluutuksessa (kuva 18).

Kysyttäessä valmentajilta, missä iässä olisi hyvä siirtyä aikuisten kilpaurheilumaiseen ja voiton tavoittelun kannalta vain parhaimpien pelaajien peluutukseen, keskiarvoksi muodostui 14 vuotta. Lajikohtainen keskiarvo vaihteli 13–14 vuoden välillä, korkein ikä löytyi salibandyä, jonka ikäkeskiarvo aikuismaisessa peluutuksessa oli 14 vuotta (kuva 18). Lajien välillä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä, joskin molemmista kuvista (kuvat 17 ja 18) on nähtävissä, että ”Kaikki pelaa” -periaatteen että aikuismaisen puhtaasti voittoon tavoittelevan parhaimpien pelaajien peluutuksen välillä oli vastaajien välillä hyvin suuri variaatio.

KUVA 18: Siirtyminen aikuismaiseen, puhtaasti voiton tavoittelun kannalta parhaimpien pelaajien peluutukseen.

7 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten suomalaisessa juniorijoukkueurheilussa valmentajien arvopohja määrittää peluutusta. Valmentajien arvoja mitattiin kansainvälisen tiedeyhteisön arvioimalla Schwartzin ym. (2012) arvomittarilla. Lisäksi haluttiin tutkia, mihin ikään saakka noudatetaan ”Kaikki pelaa”-periaatetta ja missä iässä juniorivalmentajat aloittavat aikuismaisen, puhtaasti voiton tavoittelun kannalta parhaimpien pelaajien peluutukseen.

Tutkimukseen osallistui viisi Suomen harrastetuinta junioriurheilun kansainväliset kriteerit täyttävää joukkuelajia. Kustakin lajista valittiin otantaan viisi (5) suurinta junioriurheiluseuraa. Yhtä suurimmista junioriurheiluseuroista ei tutkittu jääviyssyistä. Junioriseurojen tiedot ja juniorilisenssien määrät saatiin lajiliitoilta. Tutkimukseen vastasi 25 seurasta 421 suomalaista junioriurheilun joukkuelajien valmentajaa. Vastanneeksi katsottiin, kun oli vastannut arvopatteristoon (N=360). Tähän tutkimukseen valitut 25 urheiluseuraa edustivat teoreettisesti laskettuna 22 530 suomalaista junioriurheilijaa. Junioriurheilijaksi katsottiin, kun junioriurheilulisenssi oli voimassa kaudella 2013–2014.

Arvot

Tutkimustuloksista oli havaittavissa, että juniorijoukkuelajien valmentajat arvostivat korkealle *hyväntahtoisuutta*, erityisesti luotettavuuden näkökulmasta, mutta myös hyväntahtoisuutta välittämisen näkökulmasta, jossa painottuvat avuliaisuus ja toisten huomioonottaminen. Keskeisiksi arvoiksi aineistossa nousivat myös *universalismin yhteiskunnallinen välittäminen*; sosiaalinen oikeudenmukaisuus, tasa-arvo sekä oikeudenmukaisuus yleensä sekä *universalismin toleranssi*; sopusoinnun edistäminen, erilaisuuden arvostus ja laajakatseisuus. Melko korkealle arvostettiin juniorivalmennusta ohjaavana periaatteena myös *yhdennukaisuutta*, jossa korostuvat auktoriteettien kunnioitus ja sääntöjen noudattaminen, mutta yhtä lailla ihmisiä kunnioittava asenne sekä hienotunteisuus. Juniorivalmennusta ohjaavina periaatteina pidettiin vähiten tärkeänä valtaa; käskyvaltaa, julkista kuvaa sekä vaikuttajuutta. Mies- ja naisvalmentajien eikä lajien välillä havaittu kovin suuria tilastollisesti merkittäviä arvo-orientaatioeroja. Tilastollista vertailua vaikeutti naisvalmentajien vastausten huomattavasti pienempi lukumäärä.

Valmentajien arvojen tärkeysjärjestys oli hyvin samankaltainen verrattuna Puohiniemen (2002, 67 & 2006, 56) suomalaisten arvoja kartoittaviin tutkimustuloksiin, hyvántahtoisuus näyttäytyi tärkeimpänä arvona ja valta vähiten tärkeänä molemmissa tutkimuksissa. Valmentajien arvo-orientaatiossa suoriutuminen ja itseohjautuvuus korostuivat kuitenkin hieman enemmän verrattuna Puohiniemen (2002, 67) tutkimuksiin. Tässä pro gradu -tutkimuksessa valmentajat määrittivät turvallisuuden vasta seitsemänneksi tärkeimpänä arvona, kun Puohiniemen (2002, 67) tutkimuksissa turvallisuus näyttäytyi suomalaisille toiseksi tärkeimpänä arvona. Puohiniemen (1995) tutkimuksen keskiössä olivat ”elämäni ohjaavat periaatteet”, tässä tutkimuksessa ”juniorivalmennustani ohjaavat periaatteet”. Tätä taustaa vasten arvona turvallisuus, voi näyttäytyä kahdesta näkökulmasta katsottuna eri tavoin. Pohtimisen arvoista kuitenkin on, voidaanko valmennusta irrottaa eletystä elämästä? Olisiko turvallisuus myös juniorivalmennuksessa huomioitava tärkeä arvo? Autio & Kaski (2005, 36–37) painottavat turvallisuutta yhtenä moraalisen urheilukulttuurin tärkeänä perustana.

Valmentajat kokivat tutkimuksen mukaan jonkin verran arvoriitua lajiliiton, junioreiden ja junioreiden vanhempien taholta. Tässä tutkimuksessa ulkopuolisten tekijöiden vaikutus valmentajien arvoihin oli kuitenkin vähäinen. Arvojen jalkautuminen lajiliitoilta, oman seuran johtokunnalta tai oman seuran valmennuspäälliköltä juniorivalmentajille näyttäytyi tässä tutkimuksessa hyvin vähäisenä. Lajiliiton ja urheiluseurojen yksi tärkeimmistä tehtävistä voisi kuitenkin olla juuri arvomaailman julkituominen ja sen jalkauttaminen. Erityisesti urheiluseuroissa olisi hyvä pohtia, mitä arvoja urheiluseura edustaa ja miten nämä arvot näkyvät jokapäiväisessä valmennustoiminnassa. Myös urheiluseuraa valitsevalle lapselle vanhempien, olisi varmasti merkityksellistä tietää urheiluseuran ja sen valmentajien valmennusta ohjaavat arvolähtökohdat ja miten nämä arvot näkyvät käytännön toiminnassa. Pulkkinen (2003, 63) mukaan lajiliittojen materiaaleissa on usein eettisiä ja kasvatuksellisia asioita nostettu esiin, mutta niiden syvälinen pohdinta on jäänyt vähäiseksi. Voisivatko lajiliitot sertifioida uudenlaisen valmentajuuden ”eettiseksi valmentajaksi”? Se todentaisi valmentajan osaavan lajitaitojen lisäksi nuoren urheilijan kokonaisvaltaista kasvua kehittävä toiminnan ja valmennusotteen, perustuen juuri eettistä tarkastelua kestäviin arvo-orientaatioihin.

Sinettiseurat mieltyvät eettisen urheiluseuratoiminnan ytimeen. Sinettiseuroja on Suomessa 602 ja eri lajeja on yhteensä 45 (Nuori Suomi 2013c). Tässä tutkimuksessa ilmeni, ettei 33 % valmentajista tiennyt, valmentaaako sinettiseurassa. Sinettiseuran arvojen toteutuminen näyttää tätä taustaa vasten varsin haastavalta. Kaiken sinettitoiminnan lähtökohtana on kui-

tenkin lasten ja nuorten hyvinvointi sekä laadukkaaseen harjoitteluun ja valmennukseen tähtäävät toimenpiteet (Nuori Suomi 2013b). Toisaalta Sinetti-seura symbolin merkitys on ehkä hiipunut uuden organisoitumisen ja vähäisen valvonnan myötä. Urheiluseurasta tai sen sine-tistä riippumatta urheiluseuran tärkein tehtävä junioriurheilussa on Hämäläisen (2008) mukaan rekrytoida välittäviä aikuisia.

Tarkasteltaessa yleisesti juniorivalmentajien arvoja Schwartzin ym. (2012, 669) uudistetulla arvokehällä, *yhteisiä päämääriä* edistävät arvot kuten hyväntahtoisuus ja yhdenmukaisuus, näyttäytyivät tässä tutkimuksessa tärkeinä. *Yksilön päämääriä* edustavat arvot kuten hedonismi ja stimulaatio jäivät toisarvoisiksi. Universaalien arvojen hengessä tapahtuva toiminta (Helkama 2009, 124, 301) oli nähtävissä myös juniorivalmennuksessa. Kun juniorivalmentajien arvoja tarkastellaan *itsensä ylittämisen* näkökulmasta, nousivat tutkimustuloksista jälleen esiin hyväntahtoisuus ja universalismi.

Arvot ja peluutus

Arvot näyttäytyvät ihmisille ideaaleina ja päämäärinä, joita tavoitellaan. Arvot konkretisoituvat käytännön toiminnassa, ihmisen käyttäytymisessä, sanoissa ja teoissa. Arvot ohjaavat yksilön toimintaa (Kluckhohn 1951, 395; Rokeach 1973, 122–162; Allardt 1995, 51; Turunen 1998, 177; Puohiniemi 2002, 19) ja siksi on merkityksellistä, mihin arvoihin suomalainen juniorivalmennus nojaa. Suomalaiseen lasten ja nuorten urheiluun heijastuu kuitenkin myös arvoriitua, jossa yhtäältä ihannoidaan amatööriurheilun hyveitä mutta toisaalta tehdään ratkaisuja ammattilais- ja aikuisurheilun säännöillä (Ilmanen ym. 2004, 32–38). Tästä syystä tässä tutkimuksessa käytännön toiminnan eli arvojen ja käyttäytymisen suhdetta kuvaavaksi mittariksi valikoitui peluutus.

Valmentajan arvoilla ja peluutuksella oli tässä tutkimuksessa korrelaatio. Regressioanalyysin mukaan arvotyypit selittivät peluutusta 7,8 % ($p < 0,05$). Arvoina universalismin *yhteiskunnallinen välittäminen*, *hyväntahtoisuus-välittäminen*, *yhdenmukaisuus* ja *nöyryys* korreloivat tasaiseen peluutukseen, jossa junioriurheilijoille mahdollistettiin suunnilleen yhtä paljon peliminuutteja sarjakauden, yksittäisen turnauksen tai yksittäisen pelin aikana. *Universalismin yhteiskunnallisen välittämisen* tärkeä elementti on oikeudenmukaisuus. Urheilussa oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo koetaankin tärkeinä arvoina, joita tavoitellaan (Ilmanen ym. 2004; Laakso 2007, 21–22; Moilanen 2013). Koska oikeudenmukaisuus on yksi vahvimmis-

ta moraaliarvoista lapsen tai nuoren näkökulmasta katsottuna (Piaget 1988, 82–83), sen toteutuminen myös peluutuksen näkökulmasta olisi varmasti tärkeää.

Suurin eroin peluuttavat juniorivalmentajat arvostivat eniten *suoriutumista*, joka liittyy *itsensä korostamiseen, kunnianhimoon ja menestykseen* ja se indikoi tässä tutkimuksessa epä-tasaista peluutusta. Tuloksista ilmeni, että 8 % valmentajista ei päästänyt yksittäisissä peleissä kaikkia peliin nimettyjä pelaajia välttämättä kentälle. Olisi merkityksellistä pohtia, olisiko urheilevan juniorin kannalta mielekkäämpää tulla ottelutapahtumaan saaden peliaikaa, kuin istua vaihtopenkillä koko ottelun ajan ja kokea itsensä merkityksettömäksi, riippumatta tutkimustuloksen taustalla olevista motiiveista. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan korkea *suoriutumisen* arvostus ennakoii myös aikaista aikuismaista kilpaurheilutyypistä peluutusta, jossa peluutus perustuu voiton kannalta optimaaliseen pelaajakokoonpanoon.

Ulkopuoliset tekijät eivät juurikaan vaikuttaneet peluutuskäytäntöihin, vaan tutkimuksen mukaan valmentajilla oli merkittävin asema päättää itse peluutuksesta (84 %). Ainoastaan jääkiekossa lajiliitolla ja valmennuspäälliköllä oli muita lajeja suurempi merkitys käytännön valmennustoiminnassa. Palloliitto, Salibandyliitto, Jääkiekkoliitto sekä Lentopalloliitto ovat antaneet liittotason suositukset peluuttamisesta, Koripalloliitolla ei vastaavaa suositusta ole. Tämän tutkimuksen mukaan lajiliittojen suositukset peluutuksesta eivät kuitenkaan täysin toteudu kilpailutoiminnassa, mikä ilmenee valmentajien vastausten suurena variaationa break-even point:ssa. Myös urheiluseurojen tulisi pohtia omaa linjaa siitä, missä iässä olisi hyvä aloittaa aikuismainen, voiton kannalta parhaimpien pelaajien peluutus, koska tämän tutkimuksen mukaan valmentajat päättävät siitä tällä hetkellä itse 84 %:sti.

Tässä tutkimuksessa ilmeni, että 81 % juniorivalmentajista peluuttaa pelaajiaan kauden aikana joko yhtä paljon (42 %) tai pienin eroin (39 %). Turnauksissa peliaikaa annetaan suhteessa enemmän (87 %) siten, että yhtä paljon peluuttaa keskimäärin 41 % ja pienin eroin 46 %. Yksittäisissä peleissä yhtä paljon (35 %) tai pienin eroin (38 %) peluuttavien valmentajien osuus laskee hieman, 73 prosenttiin. Suomalaisen juniorikilpaurheilun tulevaisuuden kannalta olisi tärkeää, että kaikki junioriurheilijat saavat pelikokemusta, kokien yhdenvertaisuutta suhteessa muihin joukkueovereihin. Parhaimmillaan tämä mahdollistaisi laajan pelaajamateriaalin sekä joukkueen että urheiluseuran kannalta, mutta ennen kaikkea oikeudenmukaisuus -arvon toteutumisen juniorikilpaurheilussa myös käytännössä.

On myös syytä huomioida, että tämän tutkimuksen tulosten perusteella noin 20 % valmentajista peluuttaa yksittäisissä peleissä joko suurin eroin tai ei päästä välttämättä kaikkia pelaajia kentälle yksittäisen pelin aikana (8 %). On myös huolestuttavaa, että valmentajista yli 8% oli sitä mieltä, että ”Kaikki pelaa” -periaatetta ei pitäisi noudattaa koskaan. Nämä molemmat tarkoittavat mahdollisesti sitä, että jo aloittaessaan urheiluharrastuksen lapset ovat eriarvoisessa asemassa suhteessa muihin lapsiin sekä seuran sisällä että valtakunnallisesti. Jos lähes 30 % valmentajista peluuttaa suurin eroin tai ei päästä junioripelaajaa välttämättä kentälle yksittäisessä pelissä, peluutuksen taustalla näyttäytyvät vahvasti sekä voiton ylikorostuminen että junioriurheilijoiden senhetkinen taitotaso. Epätasaisen peluutuksen taustalla näyttäytyykin usein juuri voittamisen ylikorostuminen (Crone 1999, 322). On tutkimusviitteitä siitä, että voittamisen yliarvostus olisi jopa yhteydessä ainakin osaan drop out -tapauksista (Marten 1997, 98). Myös lasten ja nuorten eriaikainen fyysinen ja taidollinen kehittyminen on asia, jota ei voi kiirehtiä vaan sille tulisi antaa aikaa. Epätasaisen peluutuksen taustalla saattaa löytyä myös valmentajan käsitys ”lahjakkaista” urheilijoista, joille halutaan tarjota eniten peliaikaa lapsen tai nuoren urheilullisen potentiaalın maksimoimiseksi (Jaakkola 2009, 247–252).

Epätasaiseen peluutukseen liittyy aina kuitenkin riski siitä, että oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon ideaalit eivät sittenkään toteudu käytännössä. Arvojen ja toiminnan välinen yhteys saattaakin joutua ristiriitaan tilanteissa, joissa aikuinen kokee painetta tai liiallista haastetta (Colby 2005, 39). Kilpailutilanteet, joissa vain voitolla on merkitystä, saattavat haitata hyväksi koettujen arvojen toteutumista ja näyttäytyä epätasaisena peluutuksena sarjakauden aikana, yksittäisissä turnauksissa sekä peleissä. Arvotutkimuksia tulkittaessa todellinen ja toivottava käyttäytyminen saattavatkin erota huomattavasti toisistaan (Mikkola 2003, 103; Pohjanheimo 2005, 254). Ahlmanin (1920, 158–159) mukaan kuitenkin yksilön tahtotila välittyy arvoihin ja sitä kautta toimintaan. Tätä taustaa vasten epätasainen peluutus olisi vältettävissä, jos tahtotila sen välttämisestä on olemassa.

Break-even age

Tässä tutkimuksessa niin sanottu ”break-even age” sijoittui tutkituissa viidessä joukkuelajissa 13-vuoden ikään. Valmentajat kokivat, että ”Kaikki pelaa”-periaatetta olisi hyvä jatkaa keskimäärin ainakin 12-vuotiaaksi saakka ja aikuismaiseen, voiton kannalta parhaimpien pelaajien peluutukseen tulisi siirtyä viimeistään 14-vuotiaana. Lähes kolmannes (28 %)

kaikkien lajien valmentajista haluaisi kuitenkin siirtyä aikuisten kilpaurheilumaiseen ja voiton tavoittelun kannalta parhaimpien pelaajien peluutukseen jo alle 12-vuotiaiden junioriurheilijoiden kohdalla. Alle 12-vuotias on vasta ala-astetta käyvä lapsi. Onko mahdollista, että alle 12-vuotias olisi valmis henkisesti tai millään tavoin aikuisten kilpaurheilumaiseen ja voiton tavoittelun kannalta parhaimpien pelaajien peluutukseen, tätä on varmasti syytä pohdita. Lisätutkimuksia varmasti kaivataan siitä, miten lapset ja nuoret itse kokevat peluutusikäntöjen vaikuttavan heihin ihmisinä. Toisaalta myös urheilupsykologian asiantuntijoiden kannanottoja samasta aiheesta olisi hyvä tuoda esiin, miten epätasainen peluutus vaikuttaa kasvavaan lapseen ja nuoreen.

”Kaikki pelaa”- periaatetta kannatti 12:een ikävuoteen saakka hieman yli puolet (52,4 %) valmentajista. Sekä eri lajien että eri valmentajien näkemykset break-even age:sta oli huomattavan erilaisia; 10:stä vuodesta 16:sta vuoteen ja ”ei koskaan”- väittämään saakka. Mielenkiintoista myös on, että 8,4 % juniorivalmentajista ei halunnut missään iässä peluuttaa tasaisesti, josta voidaan päätellä, että teoreettinen break-even age on todellisuudessa selvästi alle tämän iän (13 vuotta). Tämä tutkimustulos voidaan mahdollisesti tulkita myös siten, että noin joka 10. valmentaja oli sitä mieltä, että junioriurheilussa vain parhaat pelaavat tai ainakin saavat enemmän peliaikaa kuin muut joukkueoverit, junioripelaajan iästä riippumatta. Tämä havainto on huolestuttava näiden lasten ja nuorten kannalta, jos tavoitteena on toiminta, jossa lapsi saa kokea olevansa arvostettu, tasavertainen, ja joka kehittää lapsen itsetuntoa ja pätevyyden kokemuksia (Nuori Suomi 2013a, 7–23). Liiallinen kilpailu- ja voittoorientaatio saattaa näin ollen laittaa lasten ja nuorten urheiluun liitetyn arvoperustan ainakin osin koetukselle (Ilmanen 2004, 382–383; Salimäki 2004, 77–78; Rovio 2013, 104–105).

Vasaraisen & Haran (2005) tutkimuksissa on yhteneväisyyttä tämän tutkimuksen kanssa ”Kaikki pelaa”- ideologiasta. Sitä pidetään valmentajien keskuudessa hyvänä ja suotavana, mutta toisaalta valmentajat eivät olleet vakuuttuneita siitä, että se kehittäisi kaikkia pelaajia (Vasarainen & Hara 2005, 160–161). Tämä konkretisoituu myös tässä tutkimuksessa; oikeudenmukaisuuden arvoa pidetään tärkeänä, mutta aikuismaiseen peluutukseen siirrytään melko aikaisin. Jos halutaan kehittää laaja pelaajamateriaali, niin sen yksi edellytys on tasainen peliaika ja nimenomaan kaikkien pelaajien kehittäminen. Tässä tutkimuksessa mielenkiinnon herättää myös se, että juuri jalkapallossa lanseerattu ”Kaikki pelaa” -periaate on mahdollisesti kokenut vastareaktion jalkapallovalmentajien keskuudessa. Peräti 29 % tässä tutkimuksessa vastanneista jalkapallovalmentajista pitää 10 vuotta yläikärajana ”Kaikki pe-

laa” -periaatteelle. Lisäksi 15 % jalkapallovalmentajista ei kannattanut ”Kaikki pelaa” – periaatetta missään ikävaiheessa. Palloliitto (2013) kuitenkin suosittelee ”Kaikki pelaa” – periaatetta peräti 12–15 -vuotiaaksi saakka D- ja C- junioreille, joskin se on kauden alussa määriteltävissä valmentajan ja joukkueen kesken.

Yhteenvetoa ja johtopäätöksiä

Tässä tutkimuksessa haluttiin tarkastella valittuja lajeja massana, eikä niinkään lajienvälisten arvo-orientaatioiden perusteella. Valinta oli tarkoituksellinen, koska tarkoituksena oli tutkia joukkuelajeja yhdessä, eikä laittaa eri lajeja arvoiltaan paremmuusjärjestykseen. Arvojen sanotaan olevan suhteellisen pysyviä ja niillä on voimakas yhteys ympäröivään yhteisöön, josta ne on omaksuttu (Allardt 1995, 55; Puohiniemi 2006, 8–9). Urheiluvien lasten ja nuorten kannalta on merkityksellistä, mitä arvo-orientaatioita juniorivalmentajat arvostavat, koska junioriurheilija omaksuu näitä samoja arvoja omaan elämäänsä (Puolimatka 2011, 45, 287). Lisäksi nämä arvo-orientaatiot vaikuttavat jokapäiväiseen valmennustoimintaan niin harjoituksissa kuin kilpailuissa, tapahtuuhan toiminta arvojen suunnassa.

Kriittisesti tulee arvioida, oliko tämän tutkimuksen lajivalinta ja tutkimuksen kohdistaminen juuri suurimpiin junioriurheiluseuroihin järkevää. Yhtä lailla olisi ehkä voitu tutkia satunnaisotannalla valittujen lajien urheiluseuroja tai valita kustakin lajista pienimmät urheiluseurat otantaa edustamaan. Valintaperusteena tässä tutkimuksessa pidettiin kuitenkin suuria massoja ja ajateltiin sen tuovan suurempaa edustavuutta tähän tutkimukseen.

Mihin näitä tutkimustuloksia voidaan sitten käyttää tai voidaanko niitä yleistää suomalaiseen juniorijoukkueurheilulajien kenttään? Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan yleistää vain tutkimusaineistona olleeseen kohderyhmään. Suurempi otanta olisi sekä lajivalikoimassa että vastanneiden valmentajien määrässä antanut tutkimukselle lisää yleistettävyyttä, joten yleistyksien suhteen täytyy olla hyvin varovainen. Tämän tutkimuksen yhtenä tärkeimpänä asiana voidaan ehkä pitää uuden tutkimustiedon tuottamista junioriurheilua ohjaavista arvoista, valmentajien arvo-orientaatiosta, peluutuskäytännöistä sekä break-even age:sta. Tämän tutkimuksen tulokset toimivat toivottavasti keskustelun avaajina lajiliitoissa, urheiluseuroissa ja juniorivalmentajien arvopohdinnoissa enemmän kuin yleistyksinä siitä, millaisessa henkisessä tilassa suomalainen joukkuelajien junioriurheiluvalmennus on.

Yritysmailmassa toimintaa johdetaan ylhäältä alaspäin, joka tarkoittaa muun muassa arvojen ja toimintamallien jalkauttamista läpi koko organisaation. Lajiliitot ja urheiluseurat voisivat myös toimia tässä asemassa. Ne ylläpitävät ja kehittävät eettisesti kestäväää junioriurheiluun sopivaa lajikulttuuria ja tuovat arvoja junioriurheilukentän toimijoille. Toimintamallina urheiluseuran peluutuskäytäntöjen julkituominen loisi yhtenäisen toimintakulttuurin urheiluseuralle, jolloin myös junioriurheilijat ja heidän vanhempansa tietäisivät seuran arvoja peluutuslinjan, ettei peluutuksen päättäminen olisi yksin valmentajien vastuulla.

Näen tässä tutkimuksessa käytetyn arvomittarin (Schwartz ym. 2012) mahdollisuudet myös laajemmassa valmennuskontekstissa, yhtä hyvin yksilö- kuin joukkuelajeissa. Vaikka Schwartzin ym. (2012) arvomittaria voidaan käyttää monissa eri viitekehyksissä globaalisti, arvomittarin kehittäminen erityisesti junioriurheiluun, toisi tärkeän kasvatuksellisen näkökohdan kaikkeen juniorivalmennukseen, ehkä jopa globaalisti. Yhtä lailla peluutuskäytäntöjen tutkiminen laajemmassa viitekehyksessä tai pienimmissä urheiluseuroissa toisi erilaisen katsauksen break-even age:iin sekä siihen, onko suuria massoja liikuttavien urheiluseurojen arvo-orientaatioissa eroa verrattuna pieniin urheiluseuroihin. Juniorivalmennuksen arvot suomalaisessa junioriurheilussa muodostavat kaiken toiminnan perustan.

Tutkimustuloksista on nähtävissä, että juniorivalmentajien arvo-orientaatiot ovat lähtökohtaisesti eettisesti kestäviä ja lähellä vastaavia suomalaisten arvo-orientaatioita. Kuitenkin peluutuskäytännöt näyttäisivät tuottavan lähtökohtaisesti hyviin arvo-orientaatioihin jonkin verran painetta ja ehkä jopa toimimaan julkituotujen arvo-orientaatioiden vastaisesti. Ihanteet eivät aina kohtaa todellisuutta (Airaksinen 1987,18). Arvothan ovat loppujen lopuksi vain yhteisön ja yksilön ihanteita ja tavoiteltavia päämääriä (Ojanen 2011, 7), käyttäytyminen ja toiminta ratkaisevat lopulta todelliset arvo-orientaatiot.

Junioriurheilijan henkilökohtainen kasvu liikuntaan edistää yksilön fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä sekä kokonaishyvintia. Urheiluseura on asemassa, jossa se voi määrittellä toimintalinjat niin arvolähtökohtien, peluutuskäytäntöjen kuin break-even age:n suhteen ja huolehtia niiden toteutumisesta myös käytännössä. Voittamisen ylikorostuminen, esimerkiksi lasten joukkuelajeissa, edustusjoukkueeseen pääseminen tai siitä pois jääminen, laittavat junioriurheilun arvoperustan ainakin joiltain osin kyseenalaiseksi. Kuitenkin esimerkiksi Suomen koripallomaajoukkueen, ”Susijengin”, arvostus MM-kilpailuissa Bilbaossa näytti esimerkin siitä, että huolimatta 50 pisteen tappiosta USA:ta vastaan, kannattajat

jaksoivat kannustaa omiaan loppuun saakka. Voittaminen ei näyttäytynyt yliarvostetulta. Miksi näin ei voisi olla myös junioriurheilussa? Moilanen (2013) esittääkin junioriurheiluvalmennusta koskevan perustavaa laatua olevan kysymyksen:” *Jos riisuu menestyksen, mitä hyvää junioriurheilusta jää jäljelle?*”

Mikä on sitten lapsen tai urheilevan nuoren parhaaksi? Voisiko ajatella, että kaikki lähestymistavat ovat yhtä arvokkaita, riippuen siitä missä kontekstissa tai ikävaiheessa niitä käytetään, jos lähtökohtana on aina lapsen paras. Kilpailemisessa ja voittamisessa ei ole mitään eettisesti arveluttavaa, keskeisintä niissä on, miten ja millä keinoin ne saavutetaan.

Junioriurheilun ja juniorivalmennuksen myönteinen potentiaali on valtava. Suomalaiset juniorivalmentajat tekevät arvokasta työtä junioriurheilijoiden parissa. Juniorikilpaurheilu voi olla parhaimmillaan toimintaa, jossa päämääränä on tukea inhimillistä kasvua, kasvua inhimillisyyteen (Moilanen 2013). Tämä pro gradu –tutkimus syntyi ajatuksesta, että jokaisella junioriurheilijalla olisi mahdollisuus saada hyviin arvoihin perustuvaa valmennusta, jossa oikeudenmukaisuus, tasapuolisuus, välittäminen ja kaikkien junioreiden huomioonottaminen olisivat läsnä niin harjoittelu- kuin kilpailutilanteissa. Juniorikilpaurheilussa ja -valmennuksessa olisi hyvä muistaa, että lasten maailmassa ei pitäisi täysin noudattaa aikuiskilpaurheilun sääntöjä (Nikander 2009b, 350). Olisiko mahdollista säilyttää kaikkien tasavertainen kohtelu kilpailullisuudesta huolimatta, sitouttaa lapset ja nuoret liikunnalliseen elämään eettisesti kestäväällä valmennuksella, peluuttaa tasaisemmin ja vähentää voittamisen yliarvostamista? Urheilukulttuuri lasten ja nuorten urheilussa näyttäytyy tämän tutkimuksen mukaan melko hyvässä valossa ja voi kehittyä entistä lapsilähtöisempään, eettisempään ja oikeudenmukaisempaan suuntaan, jos motivaatio ja tahtotila ovat siihen olemassa.

LÄHTEET

- Aarresola, O. 2012. Lasten urheilun yhteiskunnallinen ja kulttuurinen toimintaympäristö. Teoksessa J. Finni & J. Pekkala (toim.) *Asiantuntijatyö urheilijan polun lapsuusvaiheen määrittelemiseksi tutkimustiedon pohjalta*, 59–60.
- Aarresola, O. & Konttinen, N. 2012a. Vanhemmat moni-ilmeinen vaikuttaja kilpaurheiluun sosiaalistumisessa. *Tutkimusartikkeleita. Liikunta & Tiede (49) 6*, 29–35.
- Aarresola O. & Konttinen N. 2012b. Nuori urheilija –tutkimus: 14–15-vuotiaiden joukkueurheilijoiden harjoittelu, urheilupolut ja mikroympäristö. *Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU. Kihun julkaisusarja nro 30. Jyväskylä, 7.*
- Ahlman, E. 1920. *Arvojen ja välineitten maailma. Eettis-idealistinen maailmantarkasteluko.* Helsinki: WSOY.
- Ahokas, J. & Autio, A. 2012. Luokan- ja liikunnanopettajaksi opiskelevien yleiset arvot ja käsitykset liikunnanopetuksen arvoista. *Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.*
- Airaksinen, T. 1987. *Moraalifilosofia.* Porvoo: WSOY.
- Airaksinen, T. 1994. *Arvojen yhteiskunta. Erään taistelun kuvaus. Areena-sarja: WSOY.*
- Allardt, E. 1995. *Sosiologia I. 6. painos.* Juva: WSOY.
- Antikainen, A., Koski, L., & Rinne, R. 2006. *Kasvatussosiologia.* Helsinki: WSOY.
- Australian Government 2013. Australian Sport Commission. *Junior Sport. Codes of Behavior.* Viitattu 2.11.2013.
http://www.playbytherules.net.au/assets/media/interactive/Junior_Sport_-_Codes_of_Behaviour.pdf
- Autio T. & Kaski, S. 2005. *Ohjaamisen taito.* Helsinki: Edita.
- Auvinen, P. 2004. *Kilpailu lasten ja nuorten urheilussa. Vertailututkimus 11 lajiliiton kilpailujärjestelmistä.* Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Bardi, A.B. & Schwartz, S.H. 2003. Values and behavior: Strength and structure of relations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 1207–1220.
- Blomqvist, M., Häyrynen, M., & Hämäläinen, K. 2012. *Valmentajakysely. Kuvaus suomalaisten valmentajien taustoista ja valmentajauran aikaisista oppimistilanteista.* KIHU:n julkaisusarja nro 31. *Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU, Jyväskylä.* Viitattu 8.8.2013.

http://www.urheilututkimukset.fi/media/urtu/julkaisut/2012_blo_valmentaja_sel55_11011.pdf

Canadian Centre for Ethics in Sport 2013. Equal playing time. Viitattu 2.11.2013.

<http://www.cces.ca/en/equalplaytime>

Colby, A. 2005. Moraali ja kansalaiskehityksen ulottuvuudet. Alunperin ilmestynyt nimellä The multiple dimensions of moral and civic development teoksessa A. Colby, T. Ehrlich, E. Beamont & J. Stephens (toim.) 2003. Education citizens. San Francisco: Jossey-Bass. Teoksessa Pirttilä-Backman, A-M., Ahokas, M., Myyry, L., & Lähteenoja S. Arvot, moraali ja yhteiskunta. Sosiaalipsykologisia näkökulmia yhteiskunnan muutokseen. Kustantajan luvalla englannista lyhentäen suomentanut Marja Ahokas. Helsinki: Gaudeamus, 39–41, 59.

Côté, J. & Gilbert, W. 2009. An Integrative Definition of Coaching Effectiveness and Expertise. International Journal of Sports Science & Coaching. Vol. 4, 3/2009, 308–319.

Crone, J. A. 1999. Toward a Theory of Sport. Journal of Sport Behavior. Volume 22, 3/1999, 321–323.

Eichberg, H. 2004. Identiteetin ilmaisemisen ristiriitaiset mallit. Teoksessa K. Ilmanen (toim.). Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Tutkimuksia 3/2004. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos.

Eskola, J. & Melin, H. 1999. Urheilevien lasten vanhempien monet roolit. Teoksessa Teoksessa R. Honkonen & J. Suoranta (toim.) Höntsyä vai tehovalmennusta? Kirjoituksia joukkueurheilun junioritoiminnasta. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 87–88.

Goleman, D. 1997. Tunneäly. Lahjakkuuden koko kuva. Keuruu: Otava.

Helkama, K. 2009. Moraalipsykologia. Hyvän ja pahan tällä puolen. Helsinki: Edita.

Heinilä K. & Koski P. 1991. Suomalainen liikuntaseura. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 125.

Heinilä, K. 2001. Terve sielu terveessä ruumiissa? Jyväskylä: Kopyvä.

Hemphill, D. 2011. Sport-smart persons. Teoksessa A., R., Hardman & C. Jones (edit.) The ethics of sports coaching. New York: Routledge, 19–20, 105–109.

Hills, M. D. 2002. Kluckhohn and Strodtbeck's Value Orientations Theory. Unit 4 General Psychological Issues in Cultural Perspective. Personality and Values Across Cultures. Viitattu 30.7.2014.

<http://scholarworks.gvsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1040&context=orpc,4>.

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Kvantitatiivinen tutkimus. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 139.
- Honkonen, R. 1999. Joukkueurheilun nuorisotoiminnan myytit ja todellisuus. Teoksessa R. Honkonen & J. Suoranta (toim.) Höntsyä vai tehovalmennusta? Kirjoituksia joukkueurheilun junioritoiminnasta. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 28-33.
- Hurka, T. 1993. Perfectionism. Teoksessa A.,R., Hardman & C., Jones (edit.) The ethics of sports coaching. New York: Routledge, 104.
- Hämäläinen, K. 2008. Urheilija ja valmentaja urheilun maailmassa. Eetokset, ihanteet ja kasvatus urheilijoiden tarinoissa. Studies in Sport, Physical Education and Health 127. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.
- Hämäläinen, J. 2011. Kotikasvatuksen arvot lapsen henkisenä pääomana. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 63–64.
- Hämäläinen, K. 2012. Valmentajan merkitys ja rooli. Teoksessa Asiantuntijatyö urheilijan polun lapsuusvaiheen määrittelemiseksi tutkimustiedon pohjalta. Nuori Suomi, 49–51.
- Härkönen, A. 2009. Lasten ja nuorten urheilun organisointi Suomessa. Teoksessa Hakkarainen H. (toim.) Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet. Jyväskylä: VK-Kustannus, 44, 53.
- Ilmanen, K. 2004. Kilpaurheilun etiikka ja moraalit. Teoksessa Mero, A. (toim.) Urheiluvalmennus 2004. Jyväskylä: VK-Kustannus, 382–386.
- Ilmanen, K. 2012a. Arvojen muutos liikuntakasvatuksessa. Jyväskylän yliopisto. Luentomateriaali 2012, 6–7.
- Ilmanen, 2012b. Urheilun eriytynyt moraaliperusta. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) Liikunnan areenat, yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Tutkimuksia 1/2012. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos: Yliopistopaino.
- Ilmanen, K. 2013a. Arvot liikuntakasvatuksessa. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen, A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Juva: PS- kustannus, 48–55.
- Ilmanen, K. 2013b. Liikunnan ja urheilun ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä. Lasten ja nuorten urheilun muutos. Viitattu 6.5.2013. http://valo-fi-bin.directo.fi/@Bin/49f5751cb0bbfd4c54eebd0150fd21ee/1376160433/application/pdf/285506/Liikunnan%20ja%20urheilun%20ajankohtaisia%20eettisia%20kysymyksiä_Kalervo%20Ilmanen.pdf

- Ilmanen, K., Itkonen, H., Matilainen, P., & Vuolle, P. 2004. Urheilun julkisuuskuva. Tutkimuksia 1/2004. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto, 22 & 37–38.
- Ilmanen, K., Itkonen, H., Matilainen, P., & Rautio, M. 2008. ”Energinen, sporttinen, ei ylikunnossa” - seuratoimijoiden näkemyksiä Nuoresta Suomesta. Liikuntatieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Julkaisematon tutkimus.
- Ilmanen, K., Jaakkola, T. & Matilainen, P. 2010. Arvot liikunnanopetuksessa. *Kasvatus* 41 (1/2010), 20–30.
- Itkonen, H. 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere: Gaudemus. Väitöskirja.
- Itkonen, H. 2013. Urheilun riskit, uhat ja uhrit. *Liikunta & Tiede* 1/2013 (50). Liikuntatieteellinen Seura ry., 12.
- Jaakkola, T. 2009. Lasten ja nuorten taitoharjoittelu. Teoksessa Hakkarainen H. (toim.) Lasten ja nuorten urheiluvallennuksen perusteet. Jyväskylä: VK-Kustannus, 247–252.
- Jaakkola, T. 2010. Liikuntataitojen oppiminen ja taitoharjoittelu. *Opetus 2000*. Jyväskylä: PS -kustannus.
- Jaari, A. 2004. Itsetunto, elämäntilanne ja arvot. Korrelatiivinen tutkimus Morris Rosenbergin itsetuntokäsitteen taustasta suomalaisilla työikäisillä. Helsingin yliopisto. Väitöskirja.
- Kant, I. 1990. Siveysopilliset päätökset (1931). Suomentanut ja selitykset laatinut Salomaa, J. E. Porvoo: WSOY.
- Karjalainen, A. & Ruohonen, E. 2007. Urheiluvallmentaja moraalikasvattajana. Vallmentajien ja junioriurheilijoiden näkemyksiä moraalikasvatuksesta kilpahiihdossa. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.
- Kluckhohn C., K. 1951. Values and value orientations in the theory of action. Teoksessa T. Parsons & E. A. Shils (toim.) 1965. *Toward a general theory of action*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 395.
- Kluckhohn F., R. & Strodtbeck, F., L. 1961. Variations in value orientations. Illinois & New York: Row, Peterson & Company.
- Kohlberg, L. 1984. The psychology of moral development. *Esseys on Moral Development*. The nature and validity of moral stages. Vol. 2. San Francisco: Harper & Row.
- Kokko, S. 2013. Liikuntakasvatus organisoidussa urheilussa. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen, A. Sääkslahti (toim.) *Liikuntapedagogiikka*. *Opetus 2000*. Jyväskylä: PS -kustannus.

- Koskinen, L. 1995. Mikä on oikein? Etiikan käsikirja. Ruotsinkielinen alkuteos, 1993. Suomentanut Torsti Lehtinen. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Kotkavirta, J. 2003. Urheilunormistojen muutos. Teoksessa Ilmanen, K., Itkonen, H., Matilainen, P., & Vuolle, P. 2004. Urheilun julkisuuskuva. Tutkimuksia 1/2004. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto, 22.
- Kotkavirta, J. 2004. Urheilun moraali ja etiikka. Teoksessa K. Ilmanen (toim.) Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Tutkimuksia 3/2004. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto, 31–40, 50.
- Kotkavirta, J. 2012. Urheilun moraali ja etiikka. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) Liikunnan areenat, yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Tutkimuksia 1/2012. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos: Yliopistopaino, 59–60.
- Kretchmar, R., S. 2005. Practical Philosophy of Sport and Physical Activity. Second edition. Penn State University: Human Kinetics.
- Kuisma, J. 1999. Juniorikiekkoilu kasvun kenttänä. Teoksessa R. Honkonen & J. Suoranta (toim.) Höntsyä vai tehovalmennusta? Kirjoituksia joukkueurheilun junioritoiminnasta. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 103.
- KvantiMOTV 2014. Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto. Viitattu 13.9.2014. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/intro.html>
- Laakso, L. 2007. Liikuntakasvatus. Teoksessa P. Heikinaro-Johansson & T. Huovinen (toim.) Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. Helsinki: WSOY, 16–22.
- Launonen, L. & Puolimatka, T. 1999. Sosiaalipedagogiikan ihmiskäsitykset ja etiikka. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Avoin yliopisto. Opetusjulkaisuja 5/1999. Kuopion yliopisto.
- Lehmuskallio, M. 2011. Ei VilleGalle vaan vertaiset, valmentajat ja vanhemmat – lasten ja nuorten näkemyksiä liikuntakiinnostukseensa vaikuttajista. Liikunta & Tiede 48 (6), 24–31.
- Lehtonen, K. 2009. Ohjaajat ja valmentajat lasten ja nuorten seuratoiminnan kehitystuki-hankkeessa. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 225. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissätiö LIKES.

- Lemström, A. Liikunnan pitäisi olla iloinen asia. Helsingin Sanomat 17.12.2012. Viitattu 20.8.2014. <http://www.hs.fi/paivanlehti/mielipide/Liikunnan+pitaisi+olla+iloinen+asi/a/a1355632869777>
- Liimatainen, E. 2000. Pro-sosiaalinen käyttäytyminen, minäkäsitys ja liikuntaharrastus 11- ja 17-vuotiailla nuorilla. LIKES Research Reports on Sport and Health 126. Väitöskirja.
- Liukkonen, J. 1998. Enjoyment in youth sports: a goal perspectives approach. LIKES Research Reports on Sport and Health 114. Väitöskirja.
- Liukkonen, J. & Jaakkola, T. 2003. Psykkinen valmennus hiihtourheilussa. Suomen hiihtoliitto. Kainuun Sanomat Oy.
- Loland, S. 2002. Fair play in sport. A moral norm system. London and New York: Routledge.
- Loland, S. 2011. The normative aims of coaching. Teoksessa A.,R., Hardman & C. Jones (edit.) The ethics of sports coaching. New York: Routledge, 15–19.
- Lämsä, J. 2009. Lasten ja nuorten urheilu yhteiskunnassa. Teoksessa Hakkarainen H. (toim.) Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet. Jyväskylä: VK-Kustannus., 15.
- Mattila, M. 2014. Regressioanalyysi. KvanttiMOTV – Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 13.9.2014. <http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/regressio/analyysi.html>
- Marten, D., E. 1997. Interscholastic sport participation: Reasons for maintaining or terminating participation. Journal of Sport Behavior, Vol. 20 Issue 1, 98.
- Metsämuuronen, J. 2000a. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Metodologia –sarja 1: Methelp.
- Metsämuuronen, J. 2000b. Tilastollisen kuvauksen perusteet. Metodologia –sarja 2: Methelp.
- Metsämuuronen, J. 2000c. Tilastollisen päättelyn perusteet. Metodologia –sarja 3: Methelp.
- Mikkola, T. 2003. Muuttuvat arvot ja uusi keskiluokka. Tutkimus arvojen mittaamisesta ja monitasoisuudesta. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia No. 241, 2003. Väitöskirja.
- Moilanen, P. 2006. Opettaja kasvattajana. Johdatusta opettajan ammatin eettisiin kysymyksiin. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Opetusmoniste.

- Moilanen, P. 2013. Urheiluseura – hyvä vai huono kasvuympäristö? Näköaloja seuratoimintaan –seminaari 8.11.2013. Suomen urheiluopisto. Vierumäki.
- Myllyniemi, S. & Berg, P. 2013. Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja nro 49. Opetus ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvosto, Nuorisosiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto.
- Mäenpää, P. & Korkatti, S. 2012. Urheiluseurat 2012-luvulla. Ajatuksia seurojen kehittymisestä ja kehittämisestä. SLU-Julkaisusarja 1/2012
- Mäkinen, O. 2007. Samalta viivalta? Eettiset kysymykset urheilussa. Helsinki: Olli Mäkinen ja Kotimaa-Yhtiöt/ Kirjapaja.
- Mäkinen, M. & Syrjänen, A. 1999. ”Kentällä ois kivempaa”. Jyväskylän yliopisto. Liikunta-pedagogiikan laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Nieminen, I., Rantanen, J., Hietalahti, M., & Kokko, K. 2014. Heijastavatko työn ja perheen yhteensovittamisen kokemukset yksilön elämänarvoja? *Työelämän tutkimus* – lehdessä, painossa oleva käsikirjoitus.
- Nikander, A. 2007. Tehtäväsuuntautuneen motivaatioilmaston edistäminen miesten jalkapallojoukkueen valmennuksessa. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 203. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämisseitio LIKES. Väitöskirja.
- Nikander, A. 2009a. Nuoren urheilijan psyykkisen terveyden tukeminen. Teoksessa H. Hakkarainen (toim.) Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet. Jyväskylä: VK-Kustannus, 186.
- Nikander, A. 2009b. Valmennuksen psykologia ja didaktiikka käytännössä. Teoksessa H. Hakkarainen (toim.) Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet. Jyväskylä: VK-Kustannus, 349–351.
- Nikander, A. 2009c. Lahjakkuus urheilussa. Teoksessa H. Hakkarainen (toim.) Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet. Jyväskylä: VK-Kustannus, 137.
- Niskanen, V., A. 2008. Kvantitatiivinen tutkimus, määrittelyä. Kohti tutkivaa työtapaa. Viitattu 13.9.2014.
https://www.avoin.helsinki.fi/Kurssit/momukasva05ktt/kotutapa_niskanen08.pdf, 61
- Nuori Suomi 2013a. Unelma hyvästä urheilusta. Viitattu 1.3.2013.
http://www.nuorisuomi.fi/unelma_hyvasta_urheilusta .
- Nuori Suomi 2013b. Viitattu 2.3.2013. <http://www.nuorisuomi.fi/lajiliittopalvelut>
- Nuori Suomi 2013c. Viitattu 4.10.2013. http://www.nuorisuomi.fi/lista_sinettiseuroista.
- Nuori Suomi 2013d. Lasten ja nuorten kilpailutoiminnan suositukset. Viitattu 1.11.2013.
http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/Urheiluseurat_PDF/suosituksenettti.pdf

Nuori Suomi 2013e. Pelin Henki 14–17 -vuotiaille. Viitattu 4.11.2013.

https://nuorisuomi.studio.crasman.fi/bank/nuori_suomi_ry/urheilu/urheilun_pelisaan_not

Nuori Suomi 2013f. Pelin henki. Vanhempien vinkkivihko. Viitattu 4.11.2013.

http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/Urheiluseurat_PDF/Vanhempienvinkkivihko.pdf,15.

Nuori Suomi 2014. Sinettiseura. Viitattu 22.8.2014. [http://seuratuki-fi-](http://seuratuki-fi-bin.directo.fi/@Bin/b35ecf10184b6df48cebc00f671bba08/1408699833/application/pdf/204003/Sinettiseuraesite%202012.pdf)

[bin.directo.fi/@Bin/b35ecf10184b6df48cebc00f671bba08/1408699833/application/pdf/204003/Sinettiseuraesite%202012.pdf](http://seuratuki-fi-bin.directo.fi/@Bin/b35ecf10184b6df48cebc00f671bba08/1408699833/application/pdf/204003/Sinettiseuraesite%202012.pdf)

Närhi, A. & Frantsi P. 1998. Psykkinen valmennus. Järkeä ja sydäntä. Keuruu: Otavan Kirjapaino.

Ojanen, E. 2011. Arvot, tosiasiat ja sivistys. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 7.

Paavola, S. 2004. Liikunnan päätöksenteon eettisiä lähtökohtia. Teoksessa Ilmanen, K. (toim.) Pelit ja kentät, kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Tutkimuksia 3/2004. Jyväskylän yliopisto. Tampere: Domus-Offset, 92.

Palloliitto 2013. Kaikki pelaa säännöt 2013. Viitattu 1.11.2013.

http://www.palloliitto.fi/sites/default/files/liitteet/kaikki_pelaa_saannot_2013_netti_ver2.pdf

Palolampi, E. 1958. Miksi oikeastaan urheilemme? Ajankohtaista pohdittavaa urheilun ystäville ja vastustajillekin. Teoksessa H. Itkonen 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Gaudeamus: Tampere. Väitöskirja.

Petlichkoff, L. M. Coaching Children: Understanding the Motivational Process: Sport Science Review. Boise State University. Human Kinetics 2 (2), 54.

Pettersen, R. 1995. Koripalloilun hyvä paimen. Teoksessa J. Puhakainen 2001. Lapsen aika. Puheenvuoro lasten liikunnasta (ks. Kujala 1995). Helsinki: Like, 51.

Piaget, J. 1988. Lapsi maailmansa rakentajana. Ranskankieliset alkuteokset Six études de psychologie, Problèmes de psychologie génétique. Psychologie et épistémologie. Suom. Saara Palmgren. Tarkistanut Klaus Helkama. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.

Pohjanheimo, E. 2005. Pysyvää ja eriytyvää: arvomuutoksia Suomessa 1970-luvulta nykypäivään. Teoksessa Pirttilä-Backman, A-M., Ahokas, M., Myyry, L., & Lähteenoja S. Arvot, moraalit ja yhteiskunta. Sosiaalipsykologisia näkökulmia yhteiskunnan muutokseen. Helsinki: Gaudeamus, 239, 254.

- Polvi, S. 1998. Teeks'mä oikein? Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 110. Jyväskylä: LIKES.
- Puhakainen, J. 1995. Kohti ihmisen valmentamista. Holistinen ihmiskäsitys ja sen heuristiikka urheilualmennuksen kannalta. Tampereen yliopisto. Tampere. Väitöskirja.
- Puhakainen, J. 2001. Lapsen aika. Puheenvuoro lasten liikunnasta ja urheilusta. Like. Helsinki: Otavan kirjapaino.
- Puhakainen, J. & Suhonen, A. 1999. Valmentaja ja filosofi. Elämänmakuinen kirja ihmisestä, urheilusta ja elämästä. Like. Juva: WSOY.
- Pulkkinen, K. 2003. Eettistä kasvatusta? Laadullinen tutkimus urheiluliittojen perustason materiaaleista. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Pulkkinen, L. & Polet, J. 2010. Tyydytystä ja huolta aiheuttavat asiat elämässä. Teoksessa L. Pulkkinen, L., & K. Kokko, K. (toim.) *Keski-ikä elämänvaiheena* (s. 75–90). Psykologian laitoksen julkaisuja, Nro. 352. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Pulli, E. 2013. Miksi lapset joutuvat kasvamaan kilpailuun? Helsingin Sanomat 25.2.2013. Viitattu 20.8.2014.
<http://www.hs.fi/paivanlehti/mielipide/Miksi+lapset+joutuvat+kasvamaan+kilpailuun/a1361680596684?src=haku&ref=arkisto%2F>
- Puohiniemi, M. 1995. Values, consumer attitudes and behaviour. An application of Schwartz's value theory to the analysis of consumer behavior and attitudes in two national samples. University of Helsinki department of social psychology research reports 3/1995. Helsinki. Väitöskirja.
- Puohiniemi, M. 2002. Arvot, asenteet ja ajankuva. Vantaa: Limor kustannus.
- Puohiniemi, M. 2005. Arvotutkimus. Arvot, asenteet ja ajankuva 2005. Viitattu 9.8.2014.
http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/luettelo/FSD2618/quF2618_fin.pdf
- Puohiniemi, M. 2006. Täsmäelämän ja uusyhteisöllisyyden aika. Vantaa: Limor kustannus.
- Puolimatka, T. 2011. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Minuuden rakentamisen filosofia. 2. Uudistettu painos. Helsinki: Suunta -kirjat.
- Reponen, J.-P. 2012. Vantaalaisisällä ratkaisu urheilumenestykseen. Helsingin Sanomat 22.9.2012. Viitattu 10.8.2013. <http://www.hs.fi/urheilu/a1348197109645>.
- Rovio, E. 2013. Lumeyhteisö eristää, masentaa ja tappaa. Liikunta ja tiede 1/2013. Liikuntatieteellinen Seura: Forssa Print, 104–105.
- Rokeach, M. 1973. The nature of human values. New York: Free Press.

- Russel, J., S. 2011. The moral ambiguity of coaching youth sport. Teoksessa A., R., Hardman & C. Jones (toim./edit.) The ethics of sports coaching. New York: Routledge, 90–91.
- Salibandyliitto 2013. Viitattu 1.11.2013.
<http://salibandy.net/kilpailutoiminta/pelimaailma/tasainen-peliaika>
- Salimäki, H. 2004. Länsimaisen kristillisyyden arvot ja urheilun moraali. Teoksessa Ilmanen, K. (toim.) Pelit ja kentät, kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Liikunnan sosi-aalitieteiden laitos. Tutkimuksia 3/2004. Jyväskylän yliopisto. Domus-Offset. Tam-pere, 77–78.
- Salokorpi, J. 2014. Järjestelmä hukkaa urheilulahjakkuudet – voittajia tulee sattumalta. YLE-uutiset 15.8.2014. Viitattu 20.8.2014.
http://yle.fi/uutiset/jarjestelma_hukkaa_urheilijalahjakkuudet_voittajia_tulee_sattu_malta/7341303
- Schwartz, S. H. & Bilsky, W. 1987. Toward a universal psychological structure of human values. Journal of Personality and Social Psychology 1987, Vol. 53, No. 3, 550–562.
- Schwartz, S.H., Vecchione, M., Fischer, R., Ramos, A., Cieciuch J., Davidov, E., Beierlein, C., Demirutku, K., Dirilen-Gumus, O., Verkasalo, M., Lönnqvist, J-E., & Konty, M. 2012. Refining the Theory of Basic Individual Values. Journal of Personality and Social Psychology. Vol. 103, No.4, 663–688.
- Shields, D. L. & Bredemeier, B.,L. 2005. Can Sports Build Character? Character Psycholo-gy and character Education. Edited by D. K. Lapsley & F. C. Power. Indiana: Uni-versity of Notre Dame Press, 121–139.
- Schmid, W., T. 2013. A Kantian Theory of Sport. Journal of the Philosophy of Sport 2013, Vol. 40, No. 1, 107–133, 117–124. Viitattu 13.9.2014.
<http://www.tandfonline.com.ezproxy.jyu.fi/doi/pdf/10.1080/00948705.2012.725909>
- Siirala, M. 1988. Teoksessa J. Puhakainen Kohti ihmisen valmentamista (1995). Holistinen ihmiskäsitys ja sen heuristiikka urheiluvalmennuksen kannalta. Tampereen yliopisto. Tampere, 170.
- Skinnari, S. 2011. Kasvu ja kasvatustieteiden ihmisyys. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 17–20.
- SLU 2010. Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010. Lapset ja nuoret. SLU:n julkaisusarja 7/2010. Helsinki: Suomen Liikunta ja urheilu SLU ry.
- SLU 2013. Viitattu 19.6.2013. <http://www.slu.fi/yhteystiedot/jasenjarjestot2/>

- Solasaari, U. 2003. Rakkaus ja arvot kasvattavat persoonan –Max Schelerin kasvatustieteen filosofia. Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 187: Helsingin yliopisto. Väitöskirja.
- Solasaari, U. 2011. Arvot, rakkaus ja rajat. Teoksessa T. Jantunen, T. & E. Ojanen Arvot kasvatuksessa (toim.) Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 37–41.
- Suomen Jääkiekkoliitto 2013. Viitattu 1.11.2013.
http://www.finhockey.fi/junnut/suosituksset_ja_saannot/sjl_n_malli_seuran_sisaisiksi_pe/urheilutoiminta/
- Suomen Koripalloliitto 2011. C-nuorille, mineille ja mikroille sääntömuutoksia. Viitattu 3.10.2013. <http://www.basket.fi/uutiset/?x125758=8830899>
- Suomen Lentopalloliitto 2013. Viitattu 1.11.2013. <http://www.lentopalloliitto.fi/huippu-urheilu/aluevalmennus/alue-sm/saannot/>
- Suomen Olympiakomitean Huippu-urheiluyksikkö. Osaamisohjelma. Valmennusosaamisen malli. Power Point- eitys. Kirsi Hämäläinen. Viitattu 4.11.2013.
<http://www.valmentajakoulutus.fi/materiaalisalkku/>
- Telema, R. & Laakso, L. 1995. Liikunta ja urheilu lasten ja nuorten sosiaalis-eettisen kehityksen ympäristönä. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korhonen & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys Kontekstissaan. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY, 276–287.
- Tiikkaja, J. 2013. Kokonaisvaltaisesti kehittyvää ja kehittävää valmennustoimintaa. Valmentaja 3/2013. Helsinki: Suomen Valmentajat ry.
- Trochim, W., M. 2006. Time in research. The Research Methods Knowledge Base, 2nd Edition. Viitattu 13.9.2014. <http://www.socialresearchmethods.net/kb/timedim.php>
- Tuomivaara, T. 2005. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus. Viitattu 13.9.2014.
<http://www.mv.helsinki.fi/home/ttuomiva/Y125luku6.pdf>
- Turunen, K., E. 1993. Arvojen todellisuus. 2.painos. Jyväskylä: Atena Kustannus
- Uurtimo, Y. 1998. Hyvän elämän perusta. Etiikan ja tiedon, teorian ja käytännön suhde hyvää elämää ja kehitystä koskevissa ajatusmalleissa. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Valtion liikuntaneuvosto 2013. Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? Liikunta-aktiivisuuden väheneminen murrosiässä. T. Aira, L. Kannas, J. Tynjälä, J. Vilberg & S. Kokko (toim.). Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:3.
- Vasarainen, J. & Hara, A. 2005. Nuorten valmentaminen joukkuelajeissa. Helsinki: Edita.

Von Wright, G., H. 2001. Hyvän muunnelmat. Alkuperäinen englanninkielinen teos ”The varieties of Goodness” (1963), suom. Vesa Oittinen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Välisalo, T.-T. 2014. Määrällinen tutkimus. Viitattu 6.10.2014.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>

Väri, V.-M. 2011. Kasvatuksen ihanteista ja päämääristä tässä ajassa. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. 2011. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 46.

Walldén, V. 2013. Kirjallinen tiedonanto 14.10.2013, Vierumäki.

SCHWARTZIN YM. (2012, 663–688) MITATTAVAT ARVO-ORIENTAATIOT

- ITSEOHJAUTUVUUS – ajattelun autonomia: luovuus, vapaus, uteliaisuus
 - ITSEOHJAUTUVUUS – toiminnan autonomia: vapaus, riippumattomuus, valinnat
 - STIMULAATIO: elämän monipuolisuus, jännittävyys, uskaliaisuus
 - HEDONISMI: mielihyvä, elämästä nauttiva, itsensä hemmottelu
 - SUORIUTUMINEN: kunnianhimo, menestyvä, kyvykäs, vaikutusvaltainen
 - VALTA – suhteessa muihin ihmisiin: arvovalta, vaikuttajuus, käskyvalta
 - VALTA – suhteessa materiaan: yhteiskunnallinen, varakkuus
 - JULKINEN KUVA: hyvämaineisuus, julkisen kuvan säilyttävä, kunnioitus
 - UNIVERSALISMI – yhteiskunta: sosiaalinen oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, oikeudenmukaisuus
 - UNIVERSALISMI – toleranssi: sopuoinnin edistäminen, erilaisuuden arvostus, huomioonottaminen
 - UNIVERSALISMI – luonnon suojeleminen: ykseys luonnon kanssa, luontoa suojeleva, ympäristöä suojeleva
 - HYVÄNTAHTOISUUS – luotettavuus: läheiset, ystävät, kaikkien edessä
 - HYVÄNTAHTOISUUS – välittäminen: avuliaisuus läheisille, avuliaisuus kaikkien ihmisten hyvinvointina, huomioonottaminen
 - YHDENMUKAISUUS –säännöt: auktoriteettien kunnioitus, sääntöjen noudattaminen, lain noudattaminen
 - YHDENMUKAISUUS – ihmistenvälinen: ihmisiä kunnioittava, kohteliaisuus, hienotunteisuus
 - NÖYRYYS- TRADITIOT: vaatimattomuus, nöyryys, oman elämänsä hyväksyvä
 - TURVALLISUUS –henkilökohtainen: turvallisuushakuisuus, oma ja ympäristön turvallisuus
 - TURVALLISUUS –yhteiskunnallinen: kansallinen, alueellinen
 - TRADITIOT: perinteiden kunnioitus ja noudattaminen, kulttuurin säilyttäminen
-

Kyselylomakkeen täyttäminen kestää noin 10–15 minuuttia. Toivomme, että Teillä löytyy hetki aikaa kyselylomakkeen vastaamiseen. Vastauksenne tallentuvat nimettömästi ja vastauksianne tullaan käsittelemään luottamuksellisesti. Minkään urheiluseuran tai valmentajan tietoja ei tulla julkaisemaan tutkimuksen aikana eikä sen jälkeen. Täyttämällä tämän sähköisen kyselylomakkeen olette omalta osaltanne kehittämässä suomalaista juniorikilpaurheilua.

Kysely on kolmiosainen. Ensimmäinen osio keskittyy taustatietoihin, toinen valmennuksenne arvoihin ja kolmas valmennuksenne peluutuskäytäntöihin. Jos valmennatte useampaa lajia tai joukkuetta, vastatkaa kysymyksiin valmentamanne päälajin ja joukkueen mukaan.

Kiitos jo etukäteen vastauksistanne!

TAUSTATIEDOT

1. Sukupuoli (M/N)

2. Ikä _____ v.

3. Mikä on peruskoulutuksenne?

a) kansa- perus- tai keskikoulu

b) lukio tai ylioppilas

c) ammattikoulu tai oppisopimus

d) opistotasoinen tai ammattikorkeakoulututkinto

e) yliopisto- tai korkeakoulututkinto

4. Edustamanne urheiluseuran nimi: _____

5. Onko seuranne Nuoren Suomen Sinettiseura? (kyllä /ei /en osaa sanoa)

6. Valmentamanne päälaji?

- a) jalkapallo
- b) jääkiekko
- c) salibandy
- d) lentopallo
- e) koripallo

7. Millaista liikunta- ja urheilualan koulutusta Teillä on?

- a) erilaisia liikunta- ja valmennusalan kursseja
- b) I-III –tason valmentajakoulutus
- c) VAT (valmentajan ammattitutkinto)
- d) VAET (valmentajan erikoisammattitutkinto)
- e) keskiasteen koulutus (esim. liikunnanohjaaja)
- f) yliopisto- tai korkeakoulututkinto (esim. opettaja)
- g) muu, mikä _____
- h) ei mitään liikunta- ja urheilualan koulutusta
- i) Viimeisin koulutuksenne on vuonna _____ (alapudotusvalikko v. 2014-1994???)

8. Kuinka monta vuotta olette toimineet juniorivalmentajana?

- a) 0–1 vuotta
- b) 1–2 vuotta
- c) 3–4 vuotta
- d) 5–6 vuotta
- e) 7–8 vuotta
- f) 9–10 vuotta
- g) yli 11 vuotta

9. Millä tasolla Teillä itsellänne on kilpaurheilutaustaa aikuisten sarjoissa?

- a) Kansainvälinen
- b) Kansallinen SM- taso
- c) Kansallinen divisioonataso
- d) Alueellinen tai piiritaso
- e) muu, mikä _____
- e) Itselläni ei ole ollut kilpaurheilutaustaa aikuisten sarjoissa?

10. Juniorivalmennettävieni sukupuoli

- a) tytöt
- b) pojat
- c) tytöt & pojat

11. Juniorivalmennettävieni ikä

- a) alle 10 vuotta
- b) 10- vuotta
- c) 11-vuotta
- d) 12- vuotta
- e) 13-vuotta
- f) 14-vuotta
- g) 15-vuotta
- h) 16-vuotta
- i) 17-vuotta
- j) 18- vuotta
- k) muu, mikä _____?

12. Juniorivalmennettävieni sarjataso

- a) Kansainvälinen
- b) Kansallinen SM- taso
- c) Kansallinen divisioonataso
- d) Alueellinen tai piiritaso
- e) Muu, mikä _____
- f) Emme kilpaile missään sarjassa

13. Kuinka monta vuotta olette valmentaneet nykyistä joukkuetta? _____ v.

ARVOTUTKIMUS

VASTAUSOHJEET ARVOTUTKIMUKSEEN: Seuraavilla sivuilla tutkitaan, mihin arvoihin valmennuksenne perustuu. Ajatelkaa vastatessanne OMAA VALMENNUSTANNE. Mietтікää, kuinka tärkeitä valmennustanne ohjaavia periaatteita tai toimintatapoja lomakkeella kysytyt arvot ovat Teille. Antakaa jokaiselle arvolle numero asteikolla -1:stä 7:ään sen mukaan, kuinka tärkeä se on Teidän valmennuksenne näkökannalta. Alla arvomittarin malliasteikko:

TÄMÄ ARVO ON <u>JUNIORIVALMENNUSTANI</u> OHJAAVANA PERIAATTEENA									
arvojeni	ei							hyvin	äärimmäisen
vastainen	tärkeä			tärkeä				tärkeä	tärkeä
-1	0	1	2	3	4	5	6	7	

-1 tarkoittaa arvoa, jota valmennuksessanne vastustatte

0 tarkoittaa arvoa, jolla valmennuksessanne ei ole merkitystä

3 tarkoittaa arvoa, joka on Teille valmennuksessanne tärkeä

6 tarkoittaa arvoa, joka on Teille valmennuksessanne hyvin tärkeä

7 tarkoittaa arvoa, joka on Teille valmennuksessanne äärimmäisen tärkeä (Tavallisesti ihmisellä on yksi tai kaksi näin tärkeää arvoa)

MITÄ SUUREMPAA NUMEROA KÄYTÄTTE, SITÄ TÄRKEÄMPI ARVO ON TEILLE VALMENNUSTANNE OHJAAVANA PERIAATTEENA.

- ALUKSI valitkaa arvojen joukosta Teille itsellenne kaikkein **tärkeimmät arvot**, yksi tai kaksi arvoa. Antakaa näille numeroksi 7.

- Jos mukana on arvoja, joita vastustatte, antakaa niille samalla numeroksi -1.

- SEURAAVAKSI valitkaa listalta Teille itsellenne vähiten tärkeät arvot ja antakaa niille numeroiksi 0 tai 1.

- LOPUKSI arvioikaa kaikki arvolistan loput arvot sen mukaan, kuinka tärkeitä ne ovat Teille.

JUNIORIVALMENNUSTANNE OHJAAVAT ARVOT

1. LUOVUUS (omaperäisyys, mielikuviutus)
2. VAPAUS (toiminnan ja ajatuksen vapaus)
3. UTELIAS (kaikesta kiinnostunut, tutkiva)
4. VAPAUS (toiminnan ja ajatuksen vapaus)
5. RIIPPUMATTOMUUS (itseensä luottava, itseriittäinen)
6. OMIA TAVOITTEITA VALITSEVA (omien pyrkimysten valikoiminen)
7. MONIPUOLISUUS (haasteet, uudet asiat, muutos)
8. JÄNNITTÄVYYS (piristävät kokemukset)
9. USKALIAISUUS (seikkailuja etsivä, riskejä ottava)
10. MIELIHYVÄ (mielihaluksen tyydyttäminen)
11. ELÄMÄSTÄ NAUTTIMINEN (itselle mielihyvää tuottavat asiat)
12. ITSENSÄ HEMMOTTELU (miellyttävien asioiden tekeminen)
13. KUNNIANHIMO (työteliäs, eteenpäin pyrkivä)
14. MENESTYVÄ (tavoitteet saavuttava)
15. KYVYKÄS (pätevä, tehokas, aikaansaava)
16. VAIKUTUSVALTAINEN (vaikuttaminen ihmisiin ja tapahtumiin)
17. YHTEISKUNNALLINEN VALTA (muiden hallitseminen, valta-asema)
18. VARAKKUUS (aineellinen omaisuus, raha)
19. ARVOVALTA (oikeus johtaa ja käskää)
20. VAIKUTTAJUUS (keskeisin vaikuttaja)
21. KÄSKYVALTA (muiden johtaminen ja valta-asema)
22. HYVÄMAINEISUUS (hyvä maine muiden silmissä)
23. JULKISEN KUVANI SÄILYTTÄVÄ ("kasvojen suojeleminen")
24. KUNNIOITUS (toiset ihmisen kunnioittavat minua)
25. SOSIAALINEN OIKEUDENMUKAISUUS (heikoista huolehtiminen)
26. TASA-ARVO (yhtäläiset mahdollisuudet kaikille)
27. OIKEUDENMUKAISUUS (kaikkien ihmisten kohdalla)
28. LUOTETTAVUUS (läheisille)
29. LUOTETTAVUUS (ystävälle)
30. LUOTETTAVUUS (kaikkien ihmisten edessä)
31. AVULIAISUUS (läheisten hyvinvointi)

32. AVULIAISUUS (kaikkien ihmisten hyvinvointi)
33. HUOMIOONOTTAMINEN (läheisten tarpeet)
34. SOPUSOINNUN EDISTÄMINEN (rauhaa edistävä)
35. ERILAISUUDEN ARVOSTUS (toisten ihmisten kuuntelu)
36. LAAJAKATSEISUUS (erilaisia ajatuksia suvaitseva)
37. YKSEYS LUONNON KANSSA (luonnosta huolehtiminen)
38. LUONTOA SUOJELEVA (maailman luontoa suojeleva)
39. YMPÄRISTÖÄ SUOJELEVA (saasteilta ja ympäristömyrkyiltä)
40. AUKTORITEETTIEIEN KUNNIOITUS (tottelevaisuus)
41. SÄÄNTÖJEN NOUDATTAMINEN (houkutusten vastustaminen)
42. LAIN NOUDATTAMINEN (kaikki säännöt ja lait)
43. IHMISIÄ KUNNIOITAVA (muiden mielipahan välttäminen)
44. KOHTELLAISUUS (hyväntahtoisuus, hyvät tavat)
45. HIENOTUNTEISUUS (ei ärsytä muita)
46. VAATIMATTOMUUS (huomiota herättämätön)
47. NÖYRYYS (vaatimattomuus)
48. OMAN ELÄMÄÄNOSANSA HYVÄKSYVÄ (ei pyydä enempää)
49. TURVALLISUUSHAKUISUUS (vaaran välttäminen)
50. OMA TURVALLISUUS (henkilökohtainen turvallisuus)
51. YMPÄRISTÖN TURVALLISUUS (turvallinen ympäristö)
52. KANSALLINEN TURVALLISUUS (oman kansan suojeleminen vihollisilta)
53. ALUEELLINEN TURVALLISUUS (oman kunnan turvallisuus)
54. YHTEISKUNNALLINEN TURVALLISUUS (yhteiskunnan vakaus)
55. PERINTEIDEN KUNNIOITUS (arvot ja uskomukset)
56. PERINTEIDEN NOUDATTAMINEN (perheen tavat ja uskonto)
57. KULTTUURIN SÄILYTTÄMINEN (perinteiset käytänteet)

ULKOPUOLISTEN TEKIJÖIDEN VAIKUTUS VALMENNUSTOIMINTAANNE?

1. Missä määrin seuraavat **ulkopuoliset tekijät** vaikuttavat valmennukseenne käytänteisiin ja toimintaan? (eos= en osaa sanoa)

ei vaikuta	eos	hyvin vähän	jonkin verran	paljon	todella paljon
-1	0	1 2	3 4	5 6	7

- a) lajiliitto
- b) oman seuran johtokunta
- c) oman seuran valmennuspäällikkö
- d) oman seuran muut valmentajat
- e) junioreiden vanhemmat
- f) valmentamani juniorit
- g) muu, mikä _____

2. Ulkopuolisten tekijöiden arvojen ja omien arvojenne eroavaisuus?

ei eroa	eos	eroaa hyvin vähän	eroaa jonkin verran	eroaa paljon	eroaa todella paljon
-1	0	1 2	3 4	5 6	7

- a) lajiliitto
- b) oman seuran johtokunta
- c) oman seuran valmennuspäällikkö
- d) oman seuran muut valmentajat
- e) junioreiden vanhemmat
- f) valmentamani juniorit
- g) muu, mikä _____

VALMENNUSTOIMINTANNE PELUUTUKSEN NÄKÖKULMASTA.

(Ympyröikää yksi vaihtoehdoista)

1. SARJAKAUDEN aikana kaikki joukkueeseen nimetyt pelaajat

- a) saavat suunnilleen yhtä paljon peliminuutteja
- b) pääsevät kentälle, mutta peliminuuteissa on pieniä eroja
- c) pääsevät kentälle, mutta peliminuuteissa on suuria eroja
- d) eivät välttämättä pääse kentälle sarjakauden aikana

2. YKSITTÄISISSÄ TURNAUKSISSA kaikki turnaukseen nimetyt pelaajat

- a) saavat suunnilleen yhtä paljon peliminuutteja
- b) pääsevät kentälle, mutta peliminuuteissa on pieniä eroja
- c) pääsevät kentälle, mutta peliminuuteissa on suuria eroja
- d) kaikki eivät välttämättä pääse kentälle yksittäisissä turnauksissa

3. YKSITTÄISISSÄ PELEISSÄ kaikki peliin nimetyt pelaajat

- a) saavat suunnilleen yhtä paljon peliminuutteja
- b) pääsevät kentälle, mutta peliminuuteissa on pieniä eroja
- c) pääsevät kentälle, mutta peliminuuteissa on suuria eroja
- d) eivät välttämättä pääse kentälle yksittäisessä pelissä

4. KAIKKI PELAA –periaatetta (kaikkien pelaajien tasapuolinen peluutus) olisi mielestänne hyvä noudattaa ainakin

- a) 10 -vuotiaaksi saakka
- b) 11-vuotiaaksi saakka
- c) 12 -vuotiaaksi saakka
- d) 13 -vuotiaaksi saakka
- e) 14 -vuotiaaksi saakka
- f) 15-vuotiaaksi saakka
- g) 16 -vuotiaaksi saakka
- h) muu, mikä _____

i) ei koskaan → perustelkaa miksi _____

5. Aikuisten kilpaurheilumaiseen ja voiton tavoittelun kannalta parhaimpien pelaajien peluutukseen, olisi mielestänne hyvä siirtyä viimeistään

- a) 10 -vuotiaana
- b) 11 -vuotiaana
- c) 12 -vuotiaana
- d) 13 -vuotiaana
- e) 14 -vuotiaana
- f) 15-vuotiaana
- g) 16-vuotiaana
- h) muu, mikä _____
- i) ei koskaan → perustelkaa miksi _____

6. Missä määrin pystyn ITSE valmentajana vaikuttamaan peluutukseen?
(Ympyröikää yksi vaihtoehdoista)

- a) Pystyn täysin itse määräämään peluutuksesta
- b) Pystyn osittain itse määräämään peluutuksesta
- c) Pystyn vain vähän vaikuttamaan peluutukseen
- d) En pysty itse vaikuttamaan peluutukseen

7. Missä määrin ULKOPUOLISET TEKIJÄT vaikuttavat peluutukseen?

ei vaikuta	eos	hyvin vähän	jonkin verran		paljon	todella paljon		
-1	0	1	2	3	4	5	6	7

- a) lajiliitto
- b) oman seuran johtokunta
- c) oman seuran valmennuspäällikkö
- d) oman seuran muut valmentajat
- e) junioreiden vanhemmat
- f) valmentamani juniorit
- g) muu, mikä _____
- h) ulkopuoliset tekijät eivät vaikuta peluutukseen

8. Jos mielestänne ulkopuoliset tekijät vaikuttavat peluutukseen, voitteko kuvailla muutamalla sanalla, millä tavoin ulkopuoliset tekijät vaikuttavat peluutukseen?

LÄMMIN KIITOS VASTAUKSESTANNE!
